

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ – CERRAHPAŞA
ADLI TIP ENSTİTÜSÜ

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Z. Belma GÖLGE

**KADINA YÖNELİK YAKIN PARTNER/EŞ ŞİDDETİ İLE
YETİŞKİN BAĞLANMA STİLLERİ VE TRAVMA
SONRASI STRES BELİRTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Psikolog
Elif ÖZSOY
İSTANBUL, 2018

Istanbul, 27 Haziran 2018

**İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ-CERRAHPAŞA
ADLI TIP ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA**

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliğininin 36. maddesi uyarınca Enstitünüz Sosyal Bilimler Anabilim Dalı'nın yüksek lisans öğrencisi Elif ÖZSOY'un,

"Kadına Yönelik Yakın Partner/Eş Şiddeti İle Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Travma Sonrası Stres Belirtileri Arasındaki İlişki"

Adlı tezi jürimizce tetkik edilmiş ve kendisine tez savunması yaptırılmıştır.

Yukarıda adı geçen tezin ve tez savunmasının kabul edilmesine oy birliğiyle karar verilmiştir.

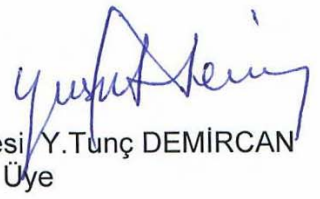
Prof. Dr. K.Öğuz KARAMUSTAFALIOĞLU
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Gökhan ERSOY
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Z. Belma GÖLGE
Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi Y. Tunç DEMİRCAN
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Şaide Güliz KOLBURAN
Üye

TEŞEKKÜR

Çalışmamın tüm aşamalarında ilgisini ve desteğini esirgemeyen çok değerli hocam Öğr. Gör. Dr. Z. Belma GÖLGE' ye teşekkürlerimi sunarım. İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü'ndeki yüksek lisans öğrenimine dahil olduğum andan itibaren ilham veren ve karşılaştığım zorluklarda her daim ulaşılabilir olan tüm öğretim üyelerine teşekkürlerimi sunarım.

Yaşamımın her alanında destekleyen ve cesaretlendiren babam Samim Özsoy'a, annem Tülay Özsoy'a, çalışmamın oluşma sürecinde yaşamımı kolaylaştıran ve renklendiren Emre Boztepe'ye; değerli meslektaşlarım Cansu Yılmaz'a, Ekin Gül'e, Elif Ekinci'ye, Emir Erünsal'a, Ezgi Cıngır'a, Funda Çal'a, Gözde Ceylan'a, Sena Sarı'ya; değerli arkadaşlarım Ali Gökçen Taşkent'e, Alper Tuna Kavlak'a, Deniz İnhanlı'ya, Dilek Köse'ye, Ezgi Berktaş'a, Gülçin Toksöz'e, Gülden Özden'e, Mert Dönmez'e, Naciye Hüzmeli'ye, Orkut Murat Yılmaz'a, Ömer Cihan Caymaz'a, Selin Altunkaynak'a, Utku Uzun'a ve desteklerini esirgemeyen tüm arkadaşlarıma teşekkürlerimi sunarım.

Son olarak, hayata daha yumuşak bakmamı sağlayan sevgili köpeklerim Pudi ve Goku'ya, zorlu süreçlerde devam etmemi sağlayan müzik ve sanat eserlerinin üreticilerine, gelişim ve dönüşümü esneklikle karşılayan tüm insanlara teşekkürlerimi sunarım.

Elif Özsoy

İstanbul, Haziran, 2018

İçindekiler

İçindekiler.....	ii
SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ	v
TABLolar DİZİNİ	v
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
1.2. Araştırmanın Hipotezleri	2
2. GENEL BİLGİLER	4
2.1. Şiddet Kavramı ve Türleri	4
2.1.1. Kadına Yönelik Yakın Partner Şiddeti	5
2.1.2. Türkiye'de Kadına Yönelik Yakın Partner Şiddeti.....	6
2.1.3. Kadına Yönelik Şiddet Türleri	8
2.1.4. Yakın Partner Şiddeti Risk Faktörleri	9
2.2. Bağlanma Teorisi	10
2.2.1. Bağlanma Stilleri.....	11
2.2.2. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma	12
2.2.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Dört Kategorili Model.....	13
2.2.4. Farkı Kültürlerde Yetişkin Bağlanma Stilleri	14
2.2.5. Bağlanmanın Duygusal ve Davranışsal Boyutu.....	15
2.2.6. Bağlanma Paradoksu	17
2.2.7. Bağlanma Ebeveynliği ve Feminist Yaklaşım	18
2.3. Travmaya Genel Bakış	19
2.3.1. Travmatik Olayların Tanımı ve Sıklığı.....	21
2.3.2. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Tanı Kriterleri.....	22
2.3.3. Travma Sonrası Stres Bozukluğu Epidemiyolojisi	26
2.3.4. Travma Sonrası Stres Bozukluğu Kuramsal Yaklaşımlar	26
2.3.5. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile İlişkili Olan Faktörler.....	29
2.3.6. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Feminist Yaklaşım.....	31
2.4. Yakın Partner Şiddetinde Risk Faktörü Olarak Bağlanma.....	32
2.5. Hırpalanmış Kadın Sendromu, Şiddet Döngüsü ve Reviktimizasyon.....	35
2.6. Kadına Yönelik Yakın Partner Şiddetinin Sonuçları ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu	38
3. GEREÇ VE YÖNTEM	40

3.1. Araştırmanın Örneklemi	40
3.2. Veri Toplama Araçları	40
3.2.1. Katılımcı Bilgi Formu	40
3.2.2. Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği	41
3.2.3. Olayların Etkisi Ölçeği - Revize Edilmiş Versiyon	41
3.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri - II	42
3.2.5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği	43
3.3. Veri Toplama Yöntemi	43
3.4. Veri Analizi	45
4. BULGULAR	46
4.1. Betimleyici İstatistikler	46
4.1.1. Sosyo-demografik Özelliklere, Partner ve Çocukluk Çağı Şiddet Öyküsüne İlişkin Betimsel İstatistikler	46
4.1.2. Ölçekler ve Alt Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikler	48
4.2. Hipotezlerin Sınanması	50
4.2.1. KYŞÖ Puanları ile ÇÇRT Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki	50
4.2.2. KYŞÖ Puanları YİYE-II Puanları Arasındaki İlişki	53
4.2.3. KYŞÖ Puanları ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişki	55
4.2.4. ÇÇRTÖ Puanları ile YİYE-II Puanları Arasındaki İlişki	57
4.2.5. ÇÇRTÖ Puanları ile 4 Kategorili YİYE-II Puanları Arasındaki İlişki	59
4.2.6. ÇÇRTÖ Puanları ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişki	64
4.3. Diğer Analizler ve Alt Hipotezler	66
4.4. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Olayların Etkisi Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği Üzerindeki Etkisi	80
4.5. YİYE-II'nin KYŞÖ ile OEÖ Arasındaki İlişkide Aracı Rolünün İncelenmesi	85
5. TARTIŞMA VE SINIRLILIKLAR	89
5.1. Demografik Verilere Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	89
5.2. KYŞÖ ile ÇÇRTÖ Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi	92
5.3. KYŞÖ ile YİYE-II Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	93
5.4. KYŞÖ ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	95
5.5. ÇÇRTÖ ile YİYE-II Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	96
5.6. ÇÇRT ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	99
5.7. YİYE-II'nin KYŞÖ ile OEÖ Arasındaki İlişkide Aracı Rolünün ve Aşamalı Regresyon Analizinin Değerlendirilmesi	101
5.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	103

5.9. Sonuç ve Öneriler	104
KAYNAKÇA	105
EKLER	125
Ek-1: Demografik Bilgi Formu	125
Ek-2: Kadına Yönelik Eş/Partner Şiddeti Ölçeği	127
Ek-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II	129
Ek-4: Olayların Etkisi Ölçeği	131
Ek-5: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği	133
ÖZGEÇMİŞ	135

SİMGELER ve KISALTMALAR DİZİNİ

r : Korelasyon katsayısı

X : Ortalama değer

% : Yüzdelerik değer

t : t-testi istatistikî değeri

N : Örnekleme/gruptaki örnekleme sayısı

F : Varyans değeri

p : Hipotez testlerinde olasılık değeri

Maks. : Maksimum

Min. : Minimum

Ort. : Ortalama

SS : Standart sapma

ÇÇRTÖ : Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

KYŞÖ: Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği

OEÖ: Olayların Etkisi Ölçeği

YİYE-II : Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo1. Değişkenlerin Ölçekler ve Alt Ölçeklerindeki Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Katsayıları

Tablo2. Katılımcıların Sosyo-demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Tablo3. Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler

Tablo4. KYŞÖ Puanları ile ÇÇRT Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo5. Katılımcıların KYŞÖ Puanı ile YİYE-II Puanı Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo6. Katılımcıların KYŞÖ Puanları ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo7. ÇÇRTÖ Puanları ile YİYE-II Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo8. ÇÇRTÖ Puanlarının YİYE-II Kategorilerine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo9. ÇÇRTÖ Duygusal İstismar Alt Ölçek Puanına Göre YİYE-II Kategorilerinin Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

Tablo10. ÇÇRTÖ Fiziksel İstismar Alt Ölçek Puanına Göre YİYE-II Kategorilerinin Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

Tablo11. ÇÇRTÖ Duygusal İhmal Alt Ölçek Puanına Göre YİYE-II Kategorilerinin Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

Tablo12. ÇÇRTÖ Cinsel İstismar Alt Ölçek Puanına Göre YİYE-II Kategorilerinin Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

Tablo13. ÇÇRTÖ Toplam Puanına Göre YİYE-II Kategorilerinin Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

Tablo14. ÇÇRTÖ Puanları ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

Tablo15. Katılımcıların KYŞÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo16. Katılımcıların KYŞÖ "Fiziksel Şiddet" Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Tablo17. Katılımcıların KYŞÖ "Duygusal Şiddet" Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Tablo18. Katılımcıların KYŞÖ Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo19. Katılımcıların KYŞÖ "Fiziksel Şiddet" Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Tablo20. Katılımcıların KYŞÖ "Ekonomik Şiddet" Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Tablo21. Katılımcıların KYŞÖ Toplam Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Tablo22. Katılımcıların KYŞÖ Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Tablo23. Katılımcıların Romantik İlişki Yaşadıkları Kişi Tarafından Şiddet Görme ve Şiddet Görmeme Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan Bağımsız Grup T -Testi Sonuçları

Tablo24. Katılımcıların Çocuklukta Fiziksel Şiddet Görme ve Fiziksel Şiddet Görmeme Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T -Testi Sonuçları

Tablo25. Katılımcıların Çocuklukta Psikolojik Şiddet Görme ve Psikolojik Şiddet Görmeme Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T -Testi Sonuçları

Tablo26. Katılımcıların Çocuklukta Cinsel İstismar Olup Olmama Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T -Testi Sonuçları

Tablo27. Katılımcıların Çocuklukta Ekonomik Şiddete Maruz Kalma/ Maruz Kalmama Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T -Testi Sonuçları

Tablo28. Katılımcıların Çocuklukta Sözel Şiddete Maruz Kalma ve Sözel Şiddete Maruz Kalmama Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T -Testi Sonuçları

Tablo29. Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "Sözel" Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo30. Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "Cinsel" Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo31. Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "Toplam" Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo32: YIYE-II'nin Kaygılı Bağlanma Alt Ölçeğinin Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analiz Sonuçları

Tablo33: YIYE-II'nin Kaçınmacı Bağlanma Alt Ölçeğinin Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analiz Sonuçları

ÖZET

KADINA YÖNELİK YAKIN PARTNER/EŞ ŞİDDETİ İLE YETİŞKİN BAĞLANMA STİLLERİ VE TRAVMA SONRASI STRES BELİRTİLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Bu çalışma yakın partner ilişkilerinde şiddete maruz kalma yaşantılarının bireylerin yetişkinlik dönemi yakın (romantik) ilişkilerdeki bağlanma stilleri ve travma sonrası stres bozukluğu ile arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 18-65 yaş aralığında romantik ilişkisi olan ve/veya geçmişinde romantik ilişki yaşamış 492 kadın oluşturmaktadır. Rastgele örneklem türünden yararlanılarak çevrimiçi olarak Türkiye'nin çeşitli illerinden katımcılara ulaşılmıştır. Veri toplama sürecinde katılımcılardan onam alınarak Demografik Bilgi formu, Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II, Olayların Etkisi Ölçeği ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği kullanılmıştır.

Yakın partner ilişkilerinde fiziksel, sözel ve cinsel şiddet puanları ile kaygılı bağlanma puanları ayrıca fiziksel, duygusal, ekonomik ve toplam şiddet puanları ile kaçınmacı bağlanma puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanarak hipotez desteklenmiştir. Ayrıca yakın partner ilişkilerinde fiziksel, sözel, cinsel ve toplam şiddet puanları ile OEÖ/yeniden yaşama, kaçınma, aşırı uyarılma ve toplam puan arasında anlamlı bir ilişki saptanarak araştırmanın diğer hipotezi de desteklenmiştir.

ÇÇRTÖ duygusal, fiziksel, cinsel istismar alt ölçek puanları ile kaygılı bağlanma puanları ayrıca ÇÇRTÖ duygusal ihmal puanları ile kaçınmacı bağlanma alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yakın partner ilişkilerinde maruz kalınan şiddetin alt boyutları ile, ÇÇRTÖ alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yakın partner şiddetine maruz kalınan fiziksel ve duygusal şiddetin yaşa göre farklılaştığı, ayrıca yakın partner ilişkilerinde fiziksel, ekonomik ve toplam şiddet puanlarının eğitim düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca Çocukluk Çağı Ruhsal Travma ölçeği, Olayların Etkisi Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği üzerindeki etkisine ilişkin aşamalı regresyon analiziyle incelenmiştir.

Bu bulgular ışığında yakın partner şiddeti ile yetişkin bağlanma stilleri ve travma sonrası stres belirtileri arasındaki ilişki mevcut literatür ile karşılaştırılmıştır.

Anahtar sözcükler: *Kadına Yönelik Şiddet, Travma Sonrası Stres, Bağlanma, Yakın Partner Şiddeti, YİYE-II, OEÖ*

ABSTRACT

**THE RELATIONSHIP BETWEEN CLOSE PARTNER VIOLENCE AND
POSTTRAUMATIC STRESS DISORDER AND ADULT ATTACHMENT
STYLES**

This study was conducted to investigate the relationship between the experiences of exposure to violence in close partner relationships and the attachment styles and posttraumatic stress disorder in close (romantic) relationships in adulthood. The sample of the study consisted of 492 heterosexual women with a romantic relationship or experienced a romantic relationship in the past between ages of 18-65. Creating the sample random participants has attended online from various provinces in Turkey. An Informed Consent Form has been provided for the purpose of informing and attending to the participants' work. Demographic Information Form, Childhood Trauma Experiences Questionnaire, Experiences in Close Relationships Inventory-II, Impact of Event Scale-R and Childhood Mental Trauma Scale were used in the data collection process.

Physical, emotional, economic and total violence scores in close partner relationships were found to be correlated with avoidant attachment scores physical, verbal and sexual violence scores in close partner relationships were found to be correlated with anxious attachment scores. Also physical, verbal, sexual and total violence scores in close partner relationships were found to be correlated with IES-R/ Intrusion, Avoidance, and Hyperarousal and total scores.

According to results there was a significant relationship between CTQ emotional, physical, sexual abuse subscale scores and anxious attachment scores as well as CTQ emotional neglect scores and avoidant attachment subscale scores. There was a significant relationship between experiences of exposure to violence in close partner relationships subscales and CTQ subscales. It has been found that physical and emotional violence experienced by close partner violence differs according to age, and physical, economic and total violence scores in close partner relations differ according to education level.

In these findings, relationships between close partner violence and adult attachment styles and posttraumatic stress disorder are compared with existed literature.

Key words: *Violence Against Women, Posttraumatic Stress, Attachment, Close Partner Violence, ECR-II, IES-R*

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Şiddet, yaşamın pek çok alanında çoğunlukla güç ve manipülasyon sağlamak amacıyla başvurulan bir yöntemdir. Kadına yönelik şiddet ise, toplumsal yaşamda, aile içinde, partner/eş ilişkilerinde, iş yaşantılarında, yargıda ve hayatın her alanında en sık karşılaşılan şiddet türlerinden biridir (Altınay ve Arat, 2007; Page ve İnce, 2008). Araştırmada konu edilecek olan kadına yönelik yakın partner/eş şiddeti, farklı kültürlerde ve farklı sosyal statülerde sıkça gözlemlenebilen sosyal, medikal, psikolojik ve hukuki bir olgudur (Sullivan ve Holt, 2008). Konuyla ilgili yapılan çalışmalar farkındalık arttırmayı, kadınların fiziksel, duygusal, cinsel, hukuki ve sosyal alanlarda daha fazla yara almalarının önüne geçmeyi hedeflemektedir.

Yakın partner/eş ilişkilerinde karşılaşılan kadına yönelik şiddet; fiziksel, cinsel, psikolojik, sözel ve ekonomik şiddet türlerini içerebilmektedir. Bu şiddet türleri; uygulanma sıklığı, şiddeti ve uygulayıcısına göre farklı boyutlarda zararlara sebep olmaktadır (Jones, Hughes ve Unterstaller, 2001). Kadına yönelik yakın partner/eş şiddeti, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete bozukluğu gibi sorunların yanı sıra medikal sorunlara ve hatta ölümlere sebep olabilmektedir (Waldman, Dottan ve Weintraub, 2015; Salcioglu, Urhan, Pirinccioglu ve Aydin, 2017). Bütün bu olumsuz sonuçların yanında uygulanan her şiddet davranışı toplumda baskın olan ataerkil söylemlerin devamlılığını saplayarak, yaşanan sorunların birbirini besleyerek devam etmesine sebep olmaktadır (Corvo ve Johnson, 2013).

Araştırmada incelenmesi planlanan yetişkin bağlanma stillerinin, travmatik olaylara verilen tepkilerde ve uygun çözüm arayışı geliştirmede belirleyici olduğu düşünülmektedir. Yaşanan zorlu deneyimlere verilen tepkiler, bağlanma stillerinden etkilenebilmektedir (Ainsworth ve Bowlby, 1991). Yapılan araştırmalara göre sığınma evindeki kadınlarda, ev içinde şiddete maruz kalmış kadınlara göre güvenli bağlanma seviyelerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır (Arroyo, Lundahl, Butters, Vanderloo ve Wood, 2017). Bu sonuçlar güvenli bağlanan kadınların etkin çözüm yöntemleri geliştirip şiddete maruz kalma durumlarına son vermeye yönelik

eylemleri gerçekleştirebildiklerini göstermektedir. Erken dönem bağlanma ilişkileri sadece duygu, düşünce ve davranışların gelişimini değil, kişiliğin karşılaşıcağı red, ayrılık, kayıp gibi zorlu olaylarda da nasıl davranacağıının belirleyicisidir (Ainsworth ve Bowlby, 1991).

Bu bağlamda araştırmanın amacı; araştırmaya dahil olan kadın katılımcıların, yakın partner/eş ilişkilerinde şiddete maruz kalma durumlarının, travma sonrası stres belirtileri ve bağlanma stilleriyle arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri

Hipotez 1: Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanlarıyla, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin toplam ve alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Hipotez 2: Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin toplam ve alt ölçek puanlarıyla, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin kaygılı bağlanma ve kaçınmacı bağlanma alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Hipotez 3: Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin toplam ve alt ölçek puanları ile Olayların Etkisi Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Hipotez 4: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Hipotez 5: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları ile Olayların Etkisi Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Hipotez 6: Katılımcıların yaşları, eğitim düzeyleri ve gelir seviyeleri ile Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları arasında negatif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Hipotez 7: Romantik ilişki yaşadığı kişi tarafından şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların Kadına Yönelik şiddet Ölçeği toplam puan ve alt ölçek puanları şiddete maruz kalmadığını belirtenlere göre daha yüksek beklenmektedir.

Hipotez 8: Çocuklukta şiddet türlerinden herhangi birine maruz kaldığını belirten katılımcıların Kadına Yönelik şiddet Ölçeği'nden aldıkları puanların, çocuklukta şiddet türlerinden herhangi birine maruz kalmadığını belirtenlere göre daha yüksek puan almaları beklenmektedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Şiddet Kavramı ve Türleri

Dünya Sağlık Örgütü şiddet kavramını; “fiziksel güç ya da kuvvetin, amaçlı bir şekilde kendine, başkasına, bir gruba ya da topluluğa karşı fiziksel zarara ya da fiziksel zararlar sonuçlanma ihtimalini artırmasına, psikolojik zarara, ölüme, gelişim sorunlarına ya da yoksunluğa neden olacak şekilde tehdit edici biçimde ya da gerçekten kullanılması” olarak tanımlamaktadır (WHO, 1996). Dünya Sağlık Örgütü'nün (2002) raporuna göre bu tanım, şiddetin ölüm ve yaralanmaların ötesindeki tüm türlerini ve ihmalleri kapsayarak, geniş bir açıdan değerlendirmeye olanak sağlamaktadır (Krug, Mercy, Dahlberg ve Zwi, 2002). Şiddet olayları günde yaklaşık 4400 kişinin ölümüne sebep olmakta, binlerce kişinin şiddet kurbanı ve tanığı olarak ölümcül olmayan diğer sonuçlara maruz kalmasına sebep olmaktadır. Ayrıca can kayıpları sebebiyle ailelerin dağılmasına, bunun yanında mağdurların tedavisi, ailelerin desteklenmesi ve failerin soruşturmalarıyla ilgili kaynak kayıplarına neden olmaktadır (Krug ve ark., 2002).

Dünya Sağlık Örgütü'nün Şiddet ve Sağlık Konulu Dünya Raporu'nda (2002) şiddet kavramı eylemi uygulayana göre; kendine yönelik şiddet, kişiler arası şiddet ve kolektif şiddet olmak üzere 3 ana kategoride değerlendirilmektedir. Kendine yönelik şiddetin alt kategorileri; intihar ve kendine zarar verme davranışlarıdır. Kişiler arası şiddetin alt kategorileri; aile içi/partner şiddeti ve toplumsal şiddettir. Aile içi şiddet, çocuğa yönelik, partnere yönelik, yaşlıya yönelik; toplumsal şiddet ise tanıdık veya yabancı birinin uyguladığı şiddet davranışlarını içermektedir. Kolektif şiddet; toplumda uygulanan sosyal, politik ve ekonomik şiddet olmak üzere alt gruplara ayrılmaktadır. Bütün kategoriler eylemin türüne göre fiziksel şiddet, cinsel şiddet, psikolojik şiddet ve ihmal boyutlarıyla değerlendirilmektedir (Krug ve ark., 2002). Yapılan araştırmalar şiddetin farklı sosyal, kültürel ve ekonomik bağlamlardaki etkilerinin boyutunu, risk faktörlerini ve her alt şiddet türü için önleyici ve koruyucu yöntemleri belirlemeyi hedeflemektedir (Krug ve ark., 2002).

2.1.1. Kadına Yönelik Yakın Partner Şiddeti

Kadına yönelik yakın partner şiddetiyle ilgili literatürde birçok kavram kullanılmaktadır. Yakın partner şiddeti yaygın olarak aile içi şiddet, eş istismarı, kadına yönelik şiddet gibi farklı kavramlarla ifade edilmektedir. Bu farklılıklar, yapılan araştırmaların daha spesifik hale gelerek kültürler arası uygulanabilir olabilmesi için operasyonel tanımlamaların geliştirilmesi ihtiyacını doğurmaktadır. Bu nedenle, bu alanda çalışan uluslararası kuruluşlar ve akademisyenler, özellikle aile içi şiddeti, türleriyle birlikte tanımlayarak kapsamını belirlemişlerdir (Kapoor, 2000).

Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi'nde (1992) kadına yönelik şiddet; "kamusal veya özel yaşamda meydana gelen, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik acı veya ıstırap veren veya verme ihtimali olan, cinsiyete dayalı bir eylem, uygulama ya da bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" olarak tanımlanmıştır (Akt. Yıldırım, 1998). Benzer şekilde APA (1994), kadına yönelik erkek şiddetini; "bir kadın tarafından tehdit, ihlal ya da saldırı olarak deneyimlenen, kadına zarar veren, aşağılayan ve/veya başka bir kişiyle ilişkisini kontrol etme yetisini elinden alan, fiziksel, görsel, sözel ya da cinsel eylemler" olarak tanımlanmaktadır (Akt. Rakovec-Felser, 2014).

Coker ve arkadaşlarının (2002) yakın partner şiddetiyle ilgili yürüttükleri çalışmaya göre, kadınların %29'u ve erkeklerin %23'ü yaşamları boyunca mevcut veya eski eş, partner ya da sevgilileri tarafından yakın partner şiddetinin psikolojik, fiziksel ya da cinsel şiddet boyutlarına maruz kalmaktadır. Amerika'da ise yakın partner şiddeti halk sağlığı sorunu olarak değerlendirilmekte ve şiddet mağdurlarının %85'i kadınlardan oluşmaktadır (Rennison ve Welchans, 2000). Bir araştırmanın bulgularına göre, 16 ve 24 yaş aralığındaki kadınlar ölümcül olmayan yakın partner şiddetine maruz kalmada yüksek risk taşımaktadırlar. Bu sebeple şiddetin sağlık üzerindeki etkileriyle ilgili yapılan araştırmaların bir çoğu yakın partner şiddetinin kadınlar üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır (Chen ve White, 2004). Yakın partner şiddeti sağlık ve insan hakları sorunu olarak değerlendirilmekte ve etkili halk sağlığı müdahalelerinin geliştirilmesi için risk faktörlerinin daha iyi anlaşılması gerekmektedir (Manchikanti Gómez, 2011).

Feminist teoriye göre, kadına yönelik şiddet, toplumsal düzeyde cinsiyet eşitsizliğinden kaynaklanmaktadır (Bograd, 1988; Akt. Yodanis, 2004).

Kadınların erkeklere göre daha az eşit olduğu bir toplumda, erkeklerin kadına yönelik şiddet uygulama ihtimali daha yüksektir (Yodanis, 2004). Ayrıca Feminist Teori perspektifinden bakıldığında, ilişkilerdeki güç ve kaynak dengesizliği, şiddetin onaylanması, çocuklukta şiddete maruz kalmış olmak, alkol ve madde bağımlılığı, erkeklerin kadınlara yönelik şiddet uygulamasıyla ilişkili bulunan birçok değişkenden bazılarıdır (Jasinski ve Williams, 1998; Akt Yodanis, 2004).

MacKinnon (1979) ve Walby'e (1990) göre, teorik olarak bir dizi mekanizma, kadının statüsüyle kadına yönelik şiddet arasında ilişki kurmaktadır. Bu mekanizmalardan ilki, erkekler hem aile, siyaset, ekonomik ve diğer sosyal kurumlarda hem de sayısal olarak baskın olduğunda, kurumların politikaları ve uygulamaları, kadınlar üzerindeki erkek egemenliğini somutlaştırmakta, çoğaltmakta ve meşrulaştırmaktadır. Erkeklerin sahip olduğu "güç" yalnızca bu kurumlarda değil, genel olarak toplumun genelinde "doğru" ve "doğal" kabul edilmektedir. İkinci mekanizma ise, erkeğin egemen olduğu kurumlarda şiddet, erkeklerin kadınları dışarıda bırakmak için kullanabileceği ve böylelikle erkeğin gücünü ve kontrolünü koruyabilen bir araçtır. Erkeklerden oluşan ve erkekler tarafından tanımlanan bu kurumların politikaları ve uygulamaları göz önüne alındığında, şiddet davranışlarının cezalandırılma veya durdurulma olasılığı düşüktür. Bunun aksine göz ardı edilerek teşvik edilebilmektedir (Akt. Yodanis, 2004).

2.1.2. Türkiye'de Kadına Yönelik Yakın Partner Şiddeti

Yakın partner şiddeti 1600'lerin ortalarından itibaren, eş şiddetine yönelik ilk yasanın Kuzey Amerika'da oluşmasıyla sosyal mesele olarak ele alınmaya başlanmıştır (Kelly ve Johnson, 2003; Akt. Altınay ve Arat, 2009). Yasanın oluşumuyla birlikte kadına yönelik şiddete bakış açısında sosyal ve kültürel değişiklikler gözlemlenmeye başlamıştır.

1960 ve 1970'li yıllarda ikinci dalga feminizm ve sosyal ayaklanmalar, kadına yönelik şiddeti yalnızca sosyal bir problem olarak değil aynı zamanda kültürel, yasal ve politik bir araştırma alanı olarak kabul etmeye başlamıştır (Roth, 2000; Akt.

Altınay ve Arat, 2009). Türkiye'de de, Batı'da yükselen ikinci dalga feminizmin etkileri, 1980'lerde farklı şehirlerde düzenlenen bilinç yükseltme toplantıları ve 1980 askeri darbesiyle ortaya çıkan ideolojik boşlukla birlikte, etkin kadın lobileri oluşmaya başlamıştır (Koç, 2005; Akt. Altınay ve Arat, 2009). 1987 yılında, Birleşmiş Milletler'in yürüttüğü Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin fiilen uygulanmasını talep etmek amacıyla Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü düzenlenmiştir. Bu yürüyüş çok sayıda kadının katıldığı ve kamusal alanda yapılan ilk sokak yürüyüşüdür (Koç, 2005; Akt. Altınay ve Arat, 2009). Kadınlar ilk kez kendi sorunları için, kendi örgütledikleri bir eylemle sokağa çıkmışlardır (Savran, 2005; Akt. Altınay ve Arat, 2009).

Günümüzde de kadına yönelik şiddet tüm toplumlarda üstesinden gelinmesi gereken bir mesele olarak varlığını sürdürmektedir (Altınay ve Arat, 2009). Türkiye'de de kadınlar aile içinde ve toplumda şiddetin tüm türlerine maruz kalmaktadır. Bir çok kız çocuğunun eğitim hakkı engellenmekte, istenmeyen evliliklere mecbur bırakılmakta, bedensel ve ruhsal bütünlüğü tehdit altında bırakılarak şiddetin tüm sonuçlarına maruz kalmaktadırlar (Bora ve Üstün, 2005). Gölge ve arkadaşlarının (2000) yapmış olduğu çalışmaya göre, kadınların %30'u eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaktadır ve fiziksel şiddete maruz kalan kadınların %56'sı fiziksel şiddetle birlikte cinsel şiddete maruz kalmaktadır (Akt. Gölge, 2005).

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün (2009) kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilgili programları geliştirmek ve siyasi tutumları düzenlemek amacıyla yürüttüğü araştırmada, 12,795 kadınla yüz yüze görüşmeler yapılmış ve araştırmanın odak noktası ev içi şiddet olarak belirlenmiştir. Araştırmanın sonuçları, katılımcıların %38'inin fiziksel, %15'inin cinsel, %44'ünün duygusal, %38'inin ekonomik şiddete maruz kaldığını göstermiştir. Bu sonuçlar kırsal alan ve kentte önemli bir farklılık göstermemiştir. Katılımcılara yakın partner şiddetiyle ilgili tutumları sorulduğunda, fiziksel şiddetin kabul edilemez olduğu çoğu kadın katılımcı tarafından ifade edilmişken, katılımcıların %10'u eşlerinin çeşitli nedenlerle kendilerine vurabilmelerini desteklediğini belirtmişlerdir (T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 2009).

Kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili Türkiye'de Altınay ve Arat'ın (2007) yaptığı araştırmaya 56 şehirden 1520 kadın katılımcı katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kadınların %34'ü yaşamları boyunca en az 1 kez eşleri tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığını, %29'u ise eşlerinin dışarıda maaşlı işlerde çalışmalarını kısıtladığını belirtmiştir. Ayrıca araştırmanın sonuçları kadınların çoğunun yaşadıkları şiddet deneyimleriyle ilgili yeterli psikolojik ve sosyal kaynakları olmadığını ve genellikle sessiz kaldıklarını göstermektedir (Altınay ve Arat, 2007).

2.1.3. Kadına Yönelik Şiddet Türleri

Watts ve Zimmerman (2002) tecavüz, cinsel taciz, insan kaçakçılığı, fuhuşa zorlama, emeğin sömürülmesi ve borç esareti, seks işçilerine yönelik şiddet, savaşta tecavüz, cinsiyet tercihi sebebiyle kürtaj, kız çocuğuna yönelik cinayet ve kız çocuğuna yönelik kasıtlı ihmalin, kadına yönelik şiddet eylemlerinin en şiddetli ve yaygın türleri olduğunu belirtmiştir. Dünya Sağlık Örgütü, kadınların ve erkeklerin maruz kaldığı şiddet eylemlerinin sebep ve sonuçlarının farklı alanlarda gerçekleştiğini öne sürerek, erkeklerin hastalık ve ölüm oranlarıyla ilgili savaş, saldırı ve sokak şiddeti gibi spesifik temel nedenler tanımlamıştır (Akt. Watts ve Zimmerman, 2002). Kadına yönelik şiddetteyse eşler, partnerler, ebeveynler, geniş aile üyeleri, komşular, öğretmenler, işverenler, polis memurları, askerler ve bir çok kişi, bu eylemlerin faileri olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve güç dengesizliğinin oluşmasında doğrudan veya dolaylı roller oynamaktadırlar (Watts ve Zimmerman, 2002).

Dünya Sağlık Örgütü (2005), aile içi şiddet türlerine ilişkin eylem ve davranışları örneklerle destekleyerek açıklık getirmiştir:

"(1) Fiziksel şiddet: Tokat atma, dayak, kol bükme, bıçaklama, boğaz sıkma, yakma, boğma, tekme atma, nesne veya silahla tehdit etme ve cinayet gibi fiziksel istismar; aynı zamanda, kadına yönelik zararlı geleneksel uygulamaları içeren kadın sünneti ve eş mirası (eşi ölen bir kadının ve mülkünün ölen kocasının erkek kardeşine geçmesi gibi) gibi kadınlara yönelik zararlı geleneksel uygulamaları içerir.

(2) Cinsel şiddet: Tehdit, sindirme veya fiziksel güçle istenmeyen cinsel eylemlere veya başkalarıyla cinsel ilişkiye zorlamak.

(3) Psikolojik şiddet: Gözdağı vermek ve zulmetmek amacıyla yapılan davranışlar, terk etme veya istismar etmeye yönelik tehdit, eve hapsedilme, gözetim altında tutulma, çocukların velayetlerini alma tehdidi, eşyaları tahrip etmek, izolasyon, sözlü saldırı ve sürekli aşağılama.

4) Ekonomik istismar: Finansal kaynakların inkar edilmesi, mali katkıda bulunmayı reddetme, gıda ve temel ihtiyaçların karşılanmaması ve sağlık hakkına erişimin, çalışma yaşantısının denetlenmemesi, vb."

Kadına yönelik aile içi şiddetin bütün türleri birbiriyle ilişkilidir ve aile içinde şiddet türlerinden herhangi birinin bulunması halinde diğer türlerin ortaya çıkma ihtimali yükselmektedir (Walker, 1999; Akt. Postmus, Severson, ve Berry, 2009).

2.1.4. Yakın Partner Şiddeti Risk Faktörleri

Yakın partner şiddetinin faili veya mağduru olma riski bireysel, kişiler arası ve toplumsal faktörlerden etkilenmektedir. Çok boyutlu faktörlerini tespit etmek önleyici çalışmalar geliştirmeye yardımcı olabilmektedir. Bu bağlamda, Abramsky ve arkadaşlarının (2011) demografik değişkenlerle ilgili farklı yerleşimlerdeki ortak risk faktörlerini belirlemek amacıyla yürüttüğü çalışmaya göre artan eğitim seviyesi, yüksek sosyo-ekonomik düzey, geniş ailede yaşama, genç yaş, çocukluk döneminde istismar öyküsü, aile içinde şiddet öyküsü, yetişkinlikte diğer şiddet davranışlarını sergilemek, alkol kullanımı gibi faktörler eş şiddetini arttıran ortak risk faktörleri olarak belirlenmiştir. Benzer olarak Altınay and Arat'ın (2007) araştırmasına göre her üç kadından biri eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakıldığını ifade etmektedir ve kadınların daha yüksek gelir seviyesine sahip olması, çocukken tanık olunan veya maruz kalınan şiddet, partner şiddetinin oluşmasında risk faktörleridir. Kadınların aile içi şiddete bakışlarını belirlemek amacıyla Sivas'ta, 15-49 yaş aralığındaki 162 evli kadınla yürütülmüş olan çalışmada, kadınların %40,7'si aile içi şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir. Aile içi şiddete maruz kalan kadınların %91'i eşi tarafından, %19,7'si eşinin yakınları tarafından şiddet uygulandığını belirtmiştir. Ekonomik yetersizlik faktörü (%58,8) katılımcılar tarafından şiddeti arttıran en önemli neden olarak değerlendirilmiştir (Güler, Tel ve Tuncay, 2005). Parks ve arkadaşlarının (2011) yapmış olduğu araştırmaya göre, çocukluk döneminde istismara maruz kalmış

olan kadınların, yetişkinlikte şiddet mağduru olma riski, çocukluk döneminde istismara maruz kalma hikayesi olmayan kadınlara göre iki kat daha fazladır. Benzer olarak Akar ve arkadaşlarının (2010) yaptığı çalışmaya göre, çocukluk döneminde istismar öyküsü olan kadınlar, çocukluk döneminde istismar öyküsü olmayan kadınlara göre yetişkinlik döneminde yakın partner şiddetine daha fazla maruz kalmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında yayınladığı raporda, erkeklerde şiddet uygulamayla ilişkilendirilebilecek risk faktörleri sıralanmıştır. Genç yaş, alkol tüketimi, depresyon, kişilik bozuklukları, düşük akademik başarı, düşük maddi gelir ve çocuklukta şiddet öyküsünün bulunması yakın partnere yönelik şiddet uygulamada risk faktörleri olarak değerlendirilmiştir (Krug, Mercy, Dahlberg ve Zwi, 2002). Gomez'in (2011) yürüttüğü çalışmaya göre, çocukluk döneminde şiddete maruz kalmış olmak hem erkekler hem de kadınlar için, yalnızca şiddetin uygulayıcısı olmada değil, aynı zamanda şiddetin mağduru olarak konumlanmada risk faktörleridir. Bir başka araştırmaya göre genç yaş, düşük eğitim düzeyi ve aile içi psikolojik şiddet mağduru olmak, yetişkinlik döneminde hem kadınlar hem de erkekler için yakın partner şiddetine maruz kalmayla risk faktörleridir (Van Wijk ve De Brujin, 2012). 306 kadın katılımcıyla Edirne'de yürütülmüş olan bir çalışmada; demografik bilgiler, türlerine göre eş şiddeti görme durumları, kendilerinin ve eşlerinin alışkanlıkları, evlilik ilişkileri ve sosyal destek kaynaklarıyla ilgili görüşmeler yapılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, eşin çocuklukta fiziksel istismara maruz kalma öyküsünün bulunması ve aile içinde şiddeti gözlemlemiş olması, fiziksel ve psikolojik şiddeti arttıran risk faktörleri olarak belirlenmiştir (Öyeçkin, Yetim ve Şahin, 2012).

2.2. Bağlanma Teorisi

İnsan yavrusu, hayatta kalabilme şansı bulabilmek için ona bakım sağlayabilecek bireylere ihtiyaç duymaktadır. Bakım sağlayan bireylerle doğal bir mekanizma sayesinde kurulan bağ ve yaşanılan erken deneyimler, dünyada nasıl hayatta kaldığımızı ve yakın ilişkilerimizi şekillendirmektedir.

Bowlby (1969/1982, 1973) yakın ilişkilerde aidiyet ve güvenlik duygusunu deneyimlemek için oluşturulan duygusal bağı "*bağlanma*" terimiyle tanımlamıştır. "*Bağlanma figürü*" ise gerektiğinde bireylere yeterli duygusal destek sağlaması beklenen kişileri tanımlamak için kullanılmaktadır. Tutarlı ve destekleyici bağlanma figürünün varlığı, yaşam boyunca fiziksel ve psikolojik iyilik halinin oluşması için kritik öneme sahiptir. Bağlanma, dört evrimsel temelden oluşmaktadır: Yakınlığı koruma (tehdit olduğunda bağlanma figürüne fiziksel yakınlık isteği), güvenli üs (tehlike olduğu zaman bağlanma figürünün müdahale edeceğini göz önüne alarak çevreyi keşfetmek), güvenli sığınak (tehlike anında bağlanma figürünün koruması) ve ayrılma kaygısı (bağlanma figüründen ayrı kaldığında reaksiyon gösterme) (Akt. Bretherton ve Munholland, 2008).

Bağlanma sistemi doğuştan var olan duygu düzenleyici bir mekanizmadır. Bu sistemdeki bireysel farklılıklar, özellikle tehlike anında bebekler ve bağlanma figürleri arasındaki etkileşimin kalitesindeki farklılıklardan kaynaklanmaktadır (Bowlby, 1969/1982, 1973; Akt. Bretherton ve Munholland, 2008). Gülümseme, ağlama, görsel takip gibi davranışların tümü bakım verenle yakınlığı sağlamaya hizmet etmektedir. Keşfetme ve yakınlık sağlama davranışları arasında dengeyi sağlama fonksiyonu olan bağlanma, çocukluk yıllarında oldukça etkin bir sistemdir. Bowlby'e göre oyun oynama ve keşfetme ortamının oluşabilmesi ve çocuğun yeterince güvende hissedebilmesi için, bağlanma figürüne ihtiyaç duyulduğunda ulaşılabilir olması gerekmektedir (Akt. Bretherton ve Munholland, 2008).

2.2.1. Bağlanma Stilleri

Bağlanma Kuramı'nda Bowlby'nin kavramsallaştırmalarının ardından Mary Ainsworth, bebeklerin bağlanma figürlerinden ayrıldıklarında sergiledikleri reaksiyon farklılıklarını araştıran çalışmalar yapmıştır (Ainsworth ve ark. 1978; Akt. Bretherton, 1992). Ainsworth ve Bowlby'e (1991) göre, bağlanma figürünün, yaşamın ilk yıllarında bebeğin ihtiyaçlarına tutarlı ve hassas tepkiler vermesi kişilik gelişimi, duygusal ve davranışsal gelişim açısından oldukça önemlidir. Bu sebeple Ainsworth ve arkadaşları (1978), "*Yabancı Durum Testi*" adı verilen deneysel çalışma ortamında, bebeğin bağlanma figüründen ayrılmasından ve yeniden

birleşmesinden doğan reaksiyonlarını gözlemlemişlerdir. Yabancı Durum Testi 8 bölümden ve 10 dakikalık düşük ve yüksek stres durumlarını içeren dramalardan oluşmaktadır. İlk aşamada anne ve bebek oyun odasına alınır. Onlar oynarken bilinmeyen bir kadın odaya girer, sonra anne odayı sadece kısa bir süreliğine terk eder ve yeniden girer. İkinci aşamada anne ve yabancı kadın sırayla odayı terk eder. Son olarak, yabancı kadın ve ardından anne odaya girer. Bu yöntemle yürütülen Yabancı Durum Testi ile Ainsworth, birleşme sonrası bebeğin davranışlarında farklı örüntüler keşfetmiştir ve bağlanma biçimlerini 3 kategoride değerlendirmiştir:

- Güvenli bağlanma (bakım veren ayrıldığında biraz rahatsız/huzursuz, ancak yeniden birleşme sırasında sıcak bir karşılamayla rahatça regüle olan),

- Kaygılı/kararsız bağlanma (bakım veren ayrıldığında aşırı kaygılı olan ve ağlayan, bakım veren döndüğünde yapışık halde dahi sakinleşmekte zorlanan, kızgın, huzursuz),

- Kaçınmacı bağlanma (bakım veren ayrıldığında rahatsız görünmeyen, döndüğünde bakım verenle ilgilenmeyen) (Akt. Mikulincer ve Shaver, 2003).

Main ve arkadaşlarına (1985) göre, "Yabancı Durum Testi" sırasında güvenli bağlandığı tespit edilen çocuklar, 6. yaşlarında da ayrılık ve birleşme durumlarına aynı şekilde duygusal reaksiyon göstermektedir (Akt. Mikulincer ve Shaver, 2003).

2.2.2. Yetişkinlik Döneminde Bağlanma

Bağlanma mekanizmalarının yalnızca çocukluk döneminde değil, yaşam boyunca duygusal, sosyal ve bilişsel gelişimde işlevi bulunmaktadır (Brumariu ve Kerns, 2008). Çocukluk bağlanması, yetişkinlik dönemindeki bağlama süreçlerini içermektedir ve bağlanma mekanizmalarının işlevi yetişkinlikte de farklı boyutlarda devam etmektedir. Örneğin, çocukluk döneminde bağlanma figürüyle mutlak olarak fiziksel yakınlık sağlanması gerekirken, yetişkinlikte partnerin varlığı ve destekleyiciliğiyle ilgili olumlu zihinsel temsiller güvenli bağlanmayı sağlayabilmektedir (Mikulincer ve Shaver, 2004). Çocukluk döneminden farklı

olarak bağlanma figürünün rolü, yetişkin partner ilişkilerinde asimetrik değil, karşılıklıdır (Crowell ve Treboux, 1995; Hazan ve Shaver, 1994).

Yetişkinlikte insanlar, bağlanma mekanizmalarıyla ilişkili olarak farklı davranış stratejileri benimsemektedirler. Bağlanma kaygısı olan kişiler genellikle bağlanma figürlerinden sürekli olarak yakınlık bekleyerek, kendilik değerlerini olduğundan daha az görmektedirler. Kaçınmacı bağlanma geliştirmiş bireyler, genellikle yakınlıktan rahatsızlık duyarak bağlanma figürlerine ve kendilerine karşı olumsuz veya reddedici tutumlar sergilemektedirler. Bağlanma kaygıları ve kaçınmaları daha düşük olanlar güvenli bağlanma geliştirmiş kişilerdir ve yakınlık gerektiren durumlarda rahat hissederek, karşılıklı ilişkiler kurmaktadır (Bartholomew ve Shaver, 1998). Yetişkin bağlanması kişisel ve kişiler arası mekanizmaları da kapsayarak, bireylerin tercihlerini, deneyimlerini ve yaşam kalitesini de etkilemektedir. Takip eden bölümde yetişkin bağlanmasının duygusal, bilişsel ve davranışsal mekanizmaları ve işlevleri tartışılmıştır.

2.2.3. Yetişkin Bağlanma Stilleri ve Dört Kategorili Model

Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth ve arkadaşlarının (1978) geliştirdiği üç kategorili modeli temel alarak, yetişkinlik döneminde bağlanmayı ilk kez romantik ilişkiler bağlamında araştırmışlardır. Hazan ve Shaver (1987), bu bağlamda geliştirdikleri anket aracılığıyla farklı bağlanma stillerine sahip bireylerin (güvenli, kaygılı/kararsız, kaçınmacı bağlanma) romantik partnerlerine yönelik duygularındaki farklılıkları araştırmışlardır.

Bartholomew ve Horowitz (1991), Hazan ve Shaver (1987) tarafından geliştirilmiş olan 3 kategorili modeli revize ederek, benliğe ve diğerlerine ilişkin zihinsel temsilleri içeren 4 kategorili yetişkin bağlanma modelini öne sürmüşlerdir. Bu modele göre, bağlanma davranışının içsel temsillerini açıklamak amacıyla Bowlby (1973) tarafından öne sürülen "benlik modeli" ve "diğerlerine ilişkin model" kavramaları kullanılmıştır. Benlik modeli, bir kişinin kendi öz değerini ne ölçüde sevilen ve değerli olarak içselleştirdiğiyle ilgiliyken; başkalarına ilişkin model, bir kişinin diğerlerini ne ölçüde ulaşılabilir ve güvenilir olarak içselleştirdiğiyle ilgilidir.

Dört kategorili model, benliğe ve diğerlerine dair pozitif ve negatif zihinsel temsillere dayanarak şekillendirilmiştir. Saplantılı (negatif benlik, pozitif diğerleri algısı), korkulu (negatif benlik ve negatif diğerleri algısı), kayıtsız/kaçınmacı (pozitif benlik ve negatif diğerleri algısı) ve güvenli bağlanma (pozitif benlik ve pozitif diğerleri algısı) bağlanmanın dörtlü modelini oluşturmaktadır (Bartholomew ve Horowitz, 1991).

Hazan ve Shaver'in (1987) araştırmasına göre, kaygılı bağlanan bireyler ebeveynlerini daha az adil olarak değerlendirmektedir. Yetişkin bağlanmasının kaygılı bağlanma boyutu, takıntılı davranışlar, sık sık aşık olma, düşük özgüven ve yüksek derecede kendini açıklamayla ilişkilidir ve kaygılı bağlanmanın sıklığı kolektif kültürlerde, bireysel kültürler göre daha fazladır (Hazan ve Shaver, 1987). Aynı araştırmaya göre kaçınmacı bağlanma, bakım verenin bebeğin ihtiyaçlarına tepkisiz kalmasıyla bağdaştırılmaktadır ve kaçınmacı bireyler annelerini soğuk ve reddedici olarak tanımlamaktadırlar. Kaçınmacı bağlanan bireyler, özellikle stresli durumlarda sosyal kontakttan kaçınarak benlik güvenliğini sağlamayı amaçlamaktadır. Yetişkin bağlanmasının kaçınmacı boyutu, yakınlık kurma korkusu, yakın ilişki kurma korkusu ve ilişkilere olumsuz açıdan bakma davranışlarıyla açıklanmıştır (Hazan ve Shaver, 1987). Güvenli bağlanma ise, bağlanma figürünün ihtiyaç anında tutarlı olarak tepki vermesiyle ilişkilendirilmektedir. Yetişkinlikte güvenli bağlanma sergileyen bireyler, aileleriyle ilişkilerinin daha sıcak olduğunu beyan etmişlerdir. Güvenli bağlanma yüksek özgüven ve etkileşim kurup sürdürme isteğiyle ilişkilidir (Hazan ve Shaver, 1987).

2.2.4. Farklı Kültürlerde Yetişkin Bağlanma Stilleri

Ainsworth'un modeli kullanılarak kültürler arası yürütülen araştırmalara göre, güvenli bağlanma norm olarak kabul edilmiş ancak güvensiz bağlanma örüntüleri kültürler arasında farklılık göstermiştir. Örneğin, Almanya'da kaçınmacı bağlanma örüntülerinin daha yaygın olduğu gözlemlenirken, İsrail ve Japonya'da kaygılı bağlanma daha yaygındır (Rothbaum ve ark., 2000). Bağlanma sistemleri, kültürel farklılıklara bağlı olarak farklı etkilere sahiptir. Kaçınmacı bağlanan bireyler, karşılıklı etkileşimin gerekli olduğu durumlardan kaçınmaya eğilimlidirler

(Mikulincer ve Nachson, 1991). Bireysel kültürlerde kaçınmacı bağlanan bireylerin sayısı, kaygılı bağlanarlardan daha fazladır ve kaygılı bağlanma uyumsuz ilişkilere neden olabilmektedir. Kolektivist kültürlerde kaçınmacı bağlanan bireylerin ilişki memnuniyetleri ve algılanan destek seviyeleri, bireysel kültürlerle kıyasla daha düşüktür (Friedman ve ark., 2010). Diğer taraftan, kolektivist kültürlerde kaygılı bağlanma, kaçınmacı bağlanmadan daha yaygındır (Feeney, 2008; Schmitt ve ark., 2004). Karşılıklı olarak duygusal bağlılık, Türkiye'de aile yapısında gerekli olduğu için, bağlanma kaygısı işlevsel olabilmektedir. Kaçınmacı bağlanma, Türkiye örneğinde yakın ilişkilerdeki uyumsuz davranışları öngörmede, bağlanma kaygısından daha fazla yordayıcıdır (Sümer ve Kağıtçıbaşı, 2010). Buna ek olarak, kadınlar "evi idare eden" rolünü bu kültürel bağlamda gönüllü olarak üstlendiklerinden, kaygılı bağlanma, hayatta kalma mekanizmalarını desteklemektedir (Kağıtçıbaşı, 2005).

2.2.5. Bağlanmanın Duygusal ve Davranışsal Boyutu

Başlanma teorisi yetişkin başlanma ilişkilerinin boyutlarını ölçen birçok çalışmaya konu olmaktadır. Yetişkin başlanma stilleri, romantik partnere yönelik tutum ve inançlar (Hazan ve Shaver, 1990), ilişkide tatmin ve başlanma (Collins ve Read, 1990), partner eşleşmesi (Kirkpatrick ve Davis, 1994) ve ilişki sağlamlılığı (Kirkpatrick ve Davis, 1994; Kirkpatrick ve Hazan, 1994) gibi bireysel farklılıkları inceleyen araştırmalara temel sağlamaktadır.

Collins ve Read (1994), içsel temsil modelinin işlevlerini, olaylara veya durumlara yönelik bilişsel temelli tepkiler üzerinden açıklayan bir yapı önermişlerdir. Bu yapı iki işlemde oluşmaktadır; birincil ve ikincil değerlendirme. Birincil değerlendirme, olaylarla ilgili yapılan ilk değerlendirmedir. İnsanlar olayın kendisinin başlanmayla ilişkili ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığıyla ilgili değerlendirme yaparlar. İkincil değerlendirme partnerin davranışlarını yorumladıktan sonra verilen duygusal tepkileri içerir. İnsanların partnerlerinden beklentileri kendi başlanma boyutlarına göre değişkenlik göstermektedir. Partnerin spesifik bir davranışı kaçınmacı başlanmaya sahip birey için ödül olarak değerlendirilebilirken, aynı davranış kaygılı başlanmaya sahip biri tarafından tehdit

olarak algılanabilmektedir. Dolayısıyla, davranışsal stratejiler, bağlanma ile ilişkili mekanizmalar tarafından belirlenir (Collins ve Read, 1994).

Mikulincer ve Shaver (2003), duyarlı veya işlevsel bağlanma figürünün eksikliğini gidermek için iki farklı öğrenilmiş mekanizmanın harekete geçirildiğini öne sürmüştür. Hiperaktivasyon mekanizmaları, yakınlık ve desteğe erişmek için aşırı bir çaba göstermektir. Bağlanma kaygısı olan insanlar ilgi kaybı endişesi duyduğundan, bu stratejileri kullanma ihtimalleri daha yüksektir. Deaktivasyon stratejileri, bireysel yeterliliği korumayı ve yakınlık ihtiyacını reddetme arzusunun ifade eder. Bağlanma kaçınması olan kişiler fiziksel ve duygusal olarak bağlanmaya ilişkin eylemler ve durumlardan uzak durmayı tercih ettiğinden, bağlanma sistemlerini devre dışı bırakma eğilimindedir. Böylece, farklı bağlanma oryantasyonlarına sahip bireylerin farklı algıları ve duygusal tepkileri sonucunda, farklı davranış kalıpları ortaya çıkmaktadır. Örneğin, kaygılı bağlanan bireyler, partnerin yakınlığından memnun değildir ve aşırı uyarılma eğilimleri nedeniyle çatışma sırasında daha şiddetli davranışlar sergileyebilmektedirler. Bununla birlikte, kaçınmacı bağlanan kişiler, partnerin yakınlığını abartılı olarak değerlendirip bireysel yeterliliklerine tehdit olarak değerlendirebilir ve ilişkilerinde daha fazla tatminsizlik yaşayabilmektedirler (Mikulincer ve Shaver, 2003).

Bağlanma teorisi, herhangi bir iletişim ortamında gösterilen reaksiyonlardaki bireysel farklılıkların ve durumsal faktörlerin incelenmesinde kullanılmaktadır (Feeney, 2008). Örneğin, çiftlerin problem çözme stratejileri, bağlanmayla ilişkili çalışma modellerindeki bireysel farklılıklara bağlı olarak değişebilmektedir. Güvenli bağlanan kişilerin, çatışma çözme sürecinde yapıcı olma ve evlilik doyumunu olumlu değerlendirme olasılığı, güvensiz bağlanan kişilerden daha yüksektir. Ayrıca kendini açma davranışının ortaya çıkması güvenli bağlanan bireylerde, kaygılı bağlanan bireylere kıyasla daha yüksektir. İletişim örüntüleri ve ilişki doyumunun, her iki tarafın bağlanma stillerinden etkilendiğine dair yürütülmüş olan araştırmalar vardır (Feeney, 2008). Güvenli bağlanan bireyler güvensiz bağlanan bireylere göre, kendilerinin ve partnerlerinin negatif davranışlarına olumlu atıflar yapmaktadırlar (Sümer ve Cozzarelli, 2004). Bu anlamda, sergilenen partner davranışları yerine algılanan partner davranışlarını araştırmak önemli bir meseledir (Collins ve Feeney, 2004). Daha spesifik olarak açıklamak gerekirse, Gallo ve Smith'in (2001)

çalışmasına göre, her iki cinsiyette bağlanma kaygısı ve erkeklerde kayıtsız bağlanma, eşlerin davranışlarına yönelik olumsuz atıflarla pozitif yönde ilişkilidir.

2.2.6. Bağlanma Paradoksu

Bowlby'nin bağlanma teorisi, alandaki araştırmanın artmasına olanak sağlayarak nerdeyse bütün psikolojik yapılanmalarla ilişkilendirilmiştir. Yapılan araştırmalarda güvenli bağlanma "sağlıklı, iyi, norm" olarak belirlenmiştir. Güvenli bağlanan bireylerin yaşamlarından tatmin olma seviyelerinin daha yüksek, yakın ilişkileri yürütmede ve başlatmada daha başarılı, stresle daha rahat baş edebilen, akademik ve profesyonel anlamda hem bireysel hem de takım içinde daha fonksiyonel ve hatta daha sağlıklı oldukları saptanmıştır. Ayrıca araştırmalara göre güvensiz bağlanma, problemlili yakın ilişkiler, duygu regülasyonunu sağlayamama, düşük veya tutarsız özgüven, azalmış bilişsel fonksiyonlar, akademik ve profesyonel performansta azalma ve hatta zayıf fiziksel ve psikolojik sağlıkla ilişkilidir (Mikulincer ve Shaver, 2009).

Bir başka perspektiften bakıldığında, güvensiz bağlanma, apaçık görünen olumsuz sonuçlarına ve dezavantajlarına rağmen varlığını sürdürebilmektedir. Bir çok araştırma, nüfusun yaklaşık olarak yarısının güvensiz bağlanmaya sahip olduğunu öne sürmektedir (Hesse, 2008; Akt. Konrath ve ark., 2014).

Bağlanma teorisi evrimsel noktadan ele alındığında, güvensiz bağlanmanın insan türüne herhangi bir avantaj sağlamadan yaygınlığını güvenli bağlanma kadar sürdürmesi biraz garip görünmektedir. Eğer güvensiz bağlanma, yapılan araştırmalarda gösterildiği kadar uyumsuz olsaydı uzun zaman önce elimine edilmeliydi. Ancak hala varlığını korumakta ve hatta daha fazla yayılmaktadır (Konrath ve ark., 2014).

Ein-Dor, Mikulincer, Doron ve Shaver (2010) "*bağlanma paradoksu*" adı verilen ve oldukça merak konusu olan bir fenomen öne sürmüştür. Kaçınmacı ve kaygılı bağlanmanın neden evrimleşmemiş olabileceğine dair bir varsayım

bulunmamaktadır. Ayrıca ana akım bağlanma araştırmaları genel olarak güvenli bağlanmanın yararlarına odaklanmaktadır ve güvensiz bağlanmanın getirdiği muhtemel adaptif değerleri sıkça göz ardı ederek, sadece olumsuz davranış çıktılarını dikkate almaktadır. Ancak bazı araştırmalar güvensiz bağlanmanın üreme elverişliliği ve grubun hayatta kalması alanlarında adaptif değeri olabileceğini öne sürmüştür (Ein-Dor ve ark.,2010).

2.2.7. Bağlanma Ebeveynliği ve Feminist Yaklaşım

Bağlanma stillerinin insan yaşamına etkileriyle ilgili literatür bilgileri, "bağlanma ebeveynliği" kavramının oluşmasını sağlamıştır. Bu yaklaşım, çocuğun ihtiyaçlarının ideal bir şekilde karşılandığı çocuk merkezli bir ebeveynlik tekniğidir. Bağlanma ebeveynliği uzamış emzirme süreci ve talebe yönelik emzirme, ebeveynle birlikte uyuma ve bebeğe sarılarak askıyla taşımak gibi teknikleri içermektedir. Bu teknikler, ebeveynler ve çocuklar arasındaki sınırları en aza indirmek için tasarlanmıştır (Granju, 1999; Akt. Liss ve Erchull, 2012).

Bağlanma ebeveynliği feminist kadınlar tarafından sıklıkla eleştirilmesine rağmen kabul gören bileşenleri da bulunmaktadır. Bağlanma ebeveynliğinin bileşenlerinden olan emzirme, daha doğal ve daha az tıbbi feminist bir uygulama olarak değerlendirilmiştir (Liss ve Erchull, 2012). Feminist perspektif ile yürütölmüş olan bir çalışmada, çocukla birlikte uyumak, gün boyu iş nedeniyle çocuktan ayrı kalan bireylerin çocuğuyla arasında bağ oluşturabilmesi amacıyla kullanabilecek bir yol olarak değerlendirilmiştir (Granju, 1999; Akt. Liss ve Erchull, 2012). Etelson (2007) bağlanma ebeveynliğini yalnızca anneler için değil, her iki ebeveyn için çocuklarıyla güçlü bir ilişki geliştirmeyi sağlayan bir yol olarak değerlendirmiş ve bağlanma ebeveynliği genellikle feminist bir yöntem olarak değerlendirilmiştir.

Diğer taraftan, bazı feminist teorisyenler bağlanma ebeveynliğinin feminizm karşıtı olduğunu savunup, karşıt bir pozisyon almışlardır. Bağlanma ebeveynliği, yalnızca annenin bu davranışlara girme görevine odaklanma riski sebebiyle, kadınlara karşı baskıcı ve suçluluk kaynağı olabileceği öne sürölerek eleştirilmiştir (Liss ve Erchull, 2012). *The Conflict* adlı kitabında Elisabeth Badinter, bağlanma

ebeveynliği uygulamalarının kadınlar için baskı unsuru olduğunu ileri sürmüştür (Akt. Liss ve Erchull, 2012). Bağlanma ebeveynliğini benimsemiş olan feministler dahi annelikle ilgili ataerkil varsayımlara direnme konusunda yetersiz olması sebebiyle bu teknikleri eleştirmektedirler (Bobel 2008; Friedman, 2008). Ayrıca, bağlanma ebeveynliği teknikleri, özellikle bakım vermek zorunda olan yalnızca anne ise, aşırı derecede yoğun ve zaman alıcı olduğundan, feminist görüş tarafından eleştirilmektedir (Arendell, 2000). Bağlanma ebeveynliğindeki spesifik bileşenlerin bazıları, özellikle emzirmek, feministler tarafından annenin bakım vermede önceliğini desteklemesi ve eş-ebeveynlik yapma potansiyelini azaltması gibi problemler sebebiyle eleştirilmiştir (Friedman, 2008). Ayrıca, emzirme zorunluluğunun, bunu yapamayan veya yapmayı istemeyen kadınlar için baskı unsuru olabileceği savunulmaktadır (Liss ve Erchull, 2012). İkinci dalga feminist Erica Jong, bağlanma ebeveynliğinin kadınlar için baskıcı olduğunu şiddetle savunarak, kadınları mağdur olmaya teşvik ettiğini belirtmiştir. Bağlanma ebeveynliğini anneler için bir hapishane ve kadın özgürlüğüne karşı bir geri adım olarak değerlendirmiştir (Akt. Liss ve Erchull, 2012).

Bağlanma ebeveynliği uygulamalarının feminist kadınlar için hangilerinin güçlendirici, hangilerinin güç kaybettirici olduğu açık bir soru olmaya devam etmektedir. Yapılan araştırmalar, feminist kadınların bağlanma ebeveynliği uygulamalara ilgi duyduklarını ve feminist kadınların yaşamları üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için gelecek araştırmalara ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

2.3. Travmaya Genel Bakış

Travma, tıp alanından genişletilerek yaşam deneyimleri kapsamında da kullanılmakta olan bir metafordur. Travma, Yunanca "yara" kelimesinden gelmektedir ve bedensel yaralara atıfta bulunmaktadır (Kirmayer, Lemelson ve Barad, 2007). Bedensel zararı onarmak ve iyileştirmek için fizyolojik mekanizmalara sahip olan vücut, travmatik olaylardan kaynaklanabilecek psişik yaralarla baş edebilmek için de mekanizmalara sahiptir. Bazen fiziksel travma vücudun onarım kapasitesini aşarak kalıcı zararlara ve hatta ölüme sebep olabilmektedir. Eğer travma beden için oldukça şiddetliyse, fiziksel fonksiyonlar kaybolabilmektedir.

Bireyin sinir sistemindeki zararlar da davranışsal, psikolojik veya entelektüel fonksiyonellikte, beden ve düşünce bütünlüğünde bozulmalara neden olabilmektedir (Kirmayer ve ark.,2007).

Elverişsiz ve stresli yaşam olayları günlük yaşantının parçası haline geldiğinden, yapılan araştırmalar da bu olayların insanlar üzerinde bıraktıkları sonuçlarla ilgilenmeye başlamıştır. Orta seviyede stresin hedeflerin gerçekleştirilmesinde fonksiyonel bir rolü olmasına rağmen, yüksek stres seviyeleri bireyin baş etme kapasitesini zorlayarak günlük yaşantıya ve insan sağlığına olumsuz etki edebilmektedir (Kirmayer ve ark.,2007).

Travmatik olaylar; doğal afetler, kazalar, yaşamı tehdit eden hastalıklar, işkence, cinsel ve fiziksel şiddet, sevilen birinin beklenmeyen ölümü gibi durumlarla örneklendirilebilmektedir. Ancak toplumun büyük çoğunluğu yaşamının bir döneminde bu olayları deneyimlemesine rağmen, tüm insanlar bu olaylardan aynı derecede etkilenmemektedir. Bazı insanlar travmatik olaylarla mücadele edebilir, zorluklarla etkili bir şekilde başa çıkabilir, baş etme yöntemleri geliştirebilir ve alternatif çözümler bulabilir veya olayı yeniden değerlendirip farklı anlamlar oluşturabilirler. Böylelikle benlik, diğerleri ve dünyaya dair atıflar yeniden değerlendirilebilir. Bu pozitif değişimler "travma sonrası büyüme" olarak tanımlanmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 1996). Ancak bazı insanlar bu olayları deneyimlerken zorluklarla karşılaşabilirler; fonksiyonellikleri bozulabilir, depresif olabilirler, kaygılı olabilirler veya daha ciddi psikolojik problemler geliştirebilirler. "Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB)" da bu psikolojik problemler arasındadır ve olayla ilgili anıları istem dışı yeniden hatırlama, olayı hatırlamaktan veya olayla ilgili durumlardan kaçınma ve aşırı uyarılma olmak üzere 3 temel semptomla ilişkilendirilmiştir (APA, 2000).

Travmatik stresle ilgili yapılan ilk çalışmalar genellikle travmatik olayların hangi semptomlara neden olduğuna odaklanmıştır; örneğin; "toplama kampı sendromu", "tecavüz travması sendromu", "hırpalanmış kadın sendromu". Sonra yapılan çalışmalarda ise deprem, kanser, işkence gibi travmatik olaylara verilen tepkiler araştırma konusu olmuştur (McFarlane ve de Girolamo, 1996). Bireylerin travma deneyimleri yalnızca kişilerarası ve kişisel bileşenlerden değil aynı zamanda toplumsal faktörlerden de etkilenmektedir. Toplumsal faktörler aynı zamanda

olaylara verilen tepkileri ve baş etme stratejilerini de etkilemektedir (Drozdek ve Wilson, 2007). DSM-5 TR (2013) travma kavramını 3 ana başlıkta sınıflandırmıştır; "1. İnsan eliyle bilerek oluşturulan doğrudan ya da dolaylı örseleyici olay(lar) yaşama (savaş, işkence, terör eylemleri, tecavüz, cezaevi ve gözaltı uygulamaları vb), 2. İnsan eliyle istemsiz, kaza sonucu oluşan (trafik kazaları, iş kazaları, gemi, uçak, tren kazaları, yangınlar vs.), 3. Doğal afetler ve felaketler (deprem, sel, heyelan, tsunami, çığ, orman yangınları vs)".

2.3.1. Travmatik Olayların Tanımı ve Sıklığı

Travmatik olaylar DSM III'te, "normal insan deneyimi aralığının dışında olmak" olarak tanımlanmaktadır. DSM-IV'e göre ise bir olayın travmatik olay olarak değerlendirilmesi için; "(1) fiziksel bütünlüğün tehdit altında olması veya ciddi yaralanma, ölüm tehdidi veya ölüme şahit olma veya deneyimleme ve (2) şiddetli korku, çaresizlik veya korku tepkilerinin bulunması" gerekmektedir (APA, 2000). Bu kriterlere göre, gerçek olayın varlığına ek olarak kişi olayı şiddetli olarak değerlendirmeli ve duygusal açıdan yoğun tepki vermelidir. DSM-V'e göre ise bir olayın travma olarak değerlendirilebilmesi için;

- İnsanlar aracılığıyla ve isteyerek gerçekleşen olaylardan oluşması gerekmektedir. Örneğin, savaş, istismar, taciz, işkence ve tecavüz.

- İnsanlar aracılığıyla fakat kaza sonucunda meydana gelen olaylardan dolayı olması gerekmektedir. Örneğin, trafik, uçak, gemi kazaları, yangınlar veya iş kazaları.

- İnsanlar aracılığı ile olmayan ve doğal sebeplerden dolayı gerçekleşen olayların travmatik etkisinden söz edilebilmektedir. Örneğin, deprem, sel, tsunami, çığ gibi doğal afetler (APA, 2013).

Yapılan araştırmalara göre insanların hayatında en az bir travmatik olay yaşama oranları % 55 ila % 90 arasında değişmektedir (Boals, Riggs ve Kraha, 2013). En sık görülen travmatik olaylar ise; ciddi hastalık (kanser), can kaybı, terör olayları ve doğal afetlerdir (Vishnevsky, Cann, Calhoun, Tedeschi ve Demakis, 2010). Karancı ve arkadaşlarının (2009) Türkiye'de travmatik olaylarla ilgili yaptığı

çalışmada, çalışmanın yürütüldüğü Ankara, Kocaeli ve Erzincan illerinde en az bir travmatik olayın yaşanma sıklığı %84.2'dir. Amerika'da 1000 yetişkin katılımcıyla yürütülen bir araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların %69'u yaşamları boyunca travmatik stresörlerden en az birini deneyimlemiştir. Aynı araştırmaya göre en yaygın travmatik olaylar ani ölümler ve kazalardır (Norris, 1992). Benzer şekilde Boals ve arkadaşlarının (2013) üniversite öğrencileriyle yürüttüğü çalışmaya göre en yaygın travmatik olaylar, ani ölüm ve yaralanmalar (% 15.46) ve ciddi kazalardır (% 9.54). Kessler ve arkadaşlarının (1995) yaptığı çalışmaya göre travmatik olay türleri ve cinsiyet arasında farklılaşma vardır ve erkekler kadınlara göre daha fazla kazaya, kadınlar erkeklere göre daha fazla cinsel istismara maruz kalmaktadır.

2.3.2. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Tanı Kriterleri

Yoğun tehdit ve korku algısı, dehşet ve çaresizlik tepkisi travmatik olaylarla karakterize edilmiştir. Eğer travmatik deneyim, var olan baş etme kabiliyetini aşarsa, bireyin üstesinden gelmesini, şimdiki zamanda yaşamasını veya adapte olmasını engellerse, bireyin dikkati geçmiş olay veya olayla ilgili ayrıntılar tarafından ele geçirilmektedir. Sonuç olarak, bireyin yalnızca yeni duruma adapte olmaktan daha fazlasını yapmasını gerektiren, zihinsel süreçlerini yeniden yapılandırması ve deneyimlerini anlamlandırması gereken bir durum ortaya çıkmaktadır (Van der Kolk ve ark.,1996). Travmatik olayların etkileri "sinir şoku", "histeri", "savaş nevrozu" gibi farklı tanımlarla 100 yılı aşkın zamandır fark edilmektedir (Yadin ve Foa, 2007). Ancak bu ruh sağlığı problemini, DSM-III (APA, 1980) ve DSM-IV (APA, 1994) TSSB olarak tanımlamış ve anksiyete bozuklukları arasında sınıflandırmıştır.

Travma sonrası stres bozukluğunun tanımlanmasında değişiklikler yıllar içerisinde DSM tanı kriterlerinde yapılan değişikliklerden takip edilebilmektedir. DSM-I Amerika 2. Dünya Savaşı'ndan çıktığı zamanlarda yazılmış ve yayınlandığı sosyo-politik atmosferden oldukça etkilenmiştir. Bu versiyonda "*Büyük Stres Reaksiyonu*" kategorisi savaşa bağlı olup olmama durumuna göre ayrılmaktadır. Savaşla ilgili durumlardan etkilenmiş olan kişi "hemen hemen normal" kabul edilmekte ve semptomlar "*geçici kişilik bozukluğu*" olarak değerlendirilmektedir. DSM-I'de yalnızca savaşla ilişkili çok yoğun durumlar bu tanı kriterlerini

karşulamakta ve kişiler arası şiddet gibi olaylara yer verilmemektedir (APA, 1952; Akt. Çolak ve ark., 2010). DSM-II'de psikolojik travmayla ilgili yenilik bulunmamakta ve bireysel travmadan bahsedilmemektedir. Bu dönemde savaş ortamı varlığını sürdürmediği ve yeni bir sosyal durum oluşmadığı için, travma kavramına ihtiyaç azalmıştır. Travmayla ilişkili semptomlar, travma kelimesi kullanılmadan "yoğun çevresel stres" olarak tanımlanmıştır. Ancak bu tanıma göre stres veren olay sona erdiğinde semptomların da kaybolması gerekmektedir. Yoğun stres semptomlarının devam etmesi halinde uyum bozukluğu tanısı değerlendirilmektedir (APA, 1966; Akt. Çolak ve ark., 2010). Travma sonrası stres bozukluğu ve "travma" kelimesine ilk olarak 1980 yılında DSM-III'ün yayınlanmasıyla yer verilmiştir. Ancak bu versiyonda da travmatik olaylar, doğal afet, savaş ve patlama gibi günlük deneyimlerin dışındaki stres veren olayları tanımlamaktadır. DSM-III'e göre boşanma veya hastalık gibi olaylar sıradan stres faktörleri olarak sınıflandırılmakta ve bunlarla ilişkili sorunlar uyum bozukluğu olarak değerlendirilmekteydi (APA, 1980; Akt. Friedman, 2016). DSM-IV'e göre, travmanın tanımı ikiye yükseltilerek eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Yapılan değişiklikle ilk kriter deneyimlerin nesnellliğini belirtirken, ikinci kriter ise öznelliğini vurgulamaktadır. Böylelikle "herkes için strese sebep olan olay" olma zorunluluğu kaldırılmıştır. Ayrıca DSM-IV'e göre, ikincil travma kavramı üzerinde de durarak, olay deneyimlenmemiş olsa dahi, duymak veya görmenin de travmaya sebep olabileceği kabul edilmiştir (APA, 1994; Akt. Çolak ve ark., 2010). DSM-V ise travmatik bir olayı nelerin oluşturduğunu ayrıntılandırırken, DSM-IV'e göre daha net bir çizgi çizmektedir. DSM-V TSSB' ye eşlik eden davranışsal semptomlar üzerinde daha fazla durmuştur ve üç yerine dört farklı tanı kümesi önermiştir; yeniden yaşantılama, kaçınma, olumsuz inançlar ve ruh durumu ve uyarılma. Yeniden yaşantılama, travmatik olayla ilgili istem dışı çağrışımları, olayla ilgili tekrarlayan rüyaları, flaşbekleri veya diğer uzun süreli yoğun psikolojik sıkıntıları kapsamaktadır. Kaçınma, olayla ilgili rahatsızlık veren anılar, düşünceler, duygular veya dışsal uyaranları işaret etmektedir. Olumsuz inançlar ve ruh durumu, kendini veya başkalarına dair kalıcı ve bozulmuş suçluluk duygularından, başkalarından uzaklaşma veya aktivitelere yönelik ilgide kayda değer ölçüde kayıp, olayların önemli yönlerini hatırlayamamaya gibi bir çok duyguyu temsil etmektedir. Son olarak, uyarılma, agresif, umursamaz veya kendine zarar verici davranışlar, uyku bozuklukları, aşırı uyanıklık gibi durumlarla belirtilmektedir (APA, 2013).

Örseleme sonrası gerginlik (Travma Sonrası Stres Bozukluğu) DSM 5 tanı kriterleri çerçevesinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

A. Aşağıdaki yollardan biriyle (ya da birden çoğuyla) gerçek ya da göz korkutucu bir ölümle, ağır yaralanmayla karşılaşmış ya da cinsel saldırıya uğramış olma.

1. Doğrudan örseleyici olay(lar) yaşama
2. Başkalarının başına gelen olay(lar)ı doğrudan doğruya görme (bunlara tanıklık etme)
3. Bir aile yakınının ya da yakın bir arkadaşının başına örseleyici olaylar geldiğini öğrenme. Aile bireyinin ya da arkadaşının gerçek ölümü ya da ölüm olasılığını kaba güçle ya da kaza sonucu olmuş olmalıdır.
4. Örseleyici olayların sevimsiz ayrıntılarıyla, yineleyici bir biçimde ya da aşırı düzeyde karşı karşıya kalma (örn. İnsan kalıntılarını toplayan ilk kişiler, çocuk sömürsünün ayrıntılarıyla yeniden karşılaşan polis memurları)

B. Örseleyici olay(lar)dan sonra başlayan, örseleyici olay(lar)a ilişkin, istençdışı gelen aşağıdaki belirtilerin birinin ya da daha çoğunun varlığı:

1. Örseleyici olayların yineleyici, istemsiz ve istençdışı gelen, sıkıntı veren anıları
2. İçeriği ve/ya da duygulanımı örseleyici olay(lar)la ilişkili, yineleyici sıkıntı veren düşler
3. Kişinin örseleyici olay(lar) yeniden oluyormuş gibi hissettiği ya da davrandığı çözüme (dissosiyasyon) tepkileri (örn. Geçmişe dönüşler). (Bu tür tepkiler, belirli bir görülme aralığında ortaya çıkabilirler, en uç biçimi, o sırada çevresinde olup bitenleri tam olarak ayırdında olmamadır)
4. Örseleyici olay(lar)ı simgeleyen ya da çağrıştıran iç ya da dış uyaranlarla karşılaşınca yoğun ya da uzun süreli bir ruhsal sıkıntı yaşama
5. Örseleyici olay(lar)ı simgeleyen ya da çağrıştıran iç ya da dış uyaranlara karşı fizyolojiyle ilgili belirgin tepkiler gösterme

C. Aşağıdakilerden birinin ya da her ikisinin birlikte olmasıyla belirli, örseleyici olaylardan sonra ortaya çıkan, örseleyici olaylara ilişkin uyaranlardan sürekli bir biçimde kaçınma:

1. Örseleyici olaylarla ilgili ya da yakından ilişkili, sıkıntı veren anılar, düşünceler ya da duygulardan kaçınma ya da bunlardan uzak durma çabaları
2. Örseleyici olaylarla ilgili ya da yakından ilişkili, sıkıntı veren anılar, düşünceler ya da duyguları uyandıran dış anımsatıcılardan (insanlar, yerler, konuşmalar, etkinlikler, nesnelere, durumlar) kaçınma ya da bunlardan uzak durma çabaları

D. Aşağıdakilerden ikisinin (ya da daha çoğunun) olmasıyla belirli, örseleyici olay(lar)ın ortaya çıkmasından sonra başlayan ya da kötüleşen, örseleyici olaylara ilişkin bilişlerde ve duygu durumunda olumsuz değişiklikler olması:

1. Ökseleyici olayların önemli bir yönünü anımsayamama (özellikle unutkanlık çözülmesine [dissosiyatif amnezi] bağılıdır ve baş yaralanması, alkol ya da madde kullanımına bağılı değıildir)

2. Kendisi, başkaları ya da dünya ile ilgili olarak, sürekli ve abartılı olumsuz inanışlar ya da beklentiler (örn. “Ben kötüyüm”, “Kimseye güvenilmez”, “Dünya tümüyle tehlikeli bir yerdir”, “Bütün sinir sistemim kalıcı olarak bozuldu”)

3. Ökseleyici olayların nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili olarak kişinin kendisini ya da başkalarını suçlamasına yol açan, süreklilik gösteren, çarpık bilişler.

4. Süreklilik gösteren olumsuz duygusal durum (örn. Korku, dehşet, öfke, suçluluk ya da utanç)

5. Önemli etkinliklere karşı duyulan ilgide ya da katılımıda belirgin azalma

6. Başkalarından kopma ya da başkasına yabancılaşma duyguları

7. Sürekli bir biçimde, olumlu duygular yaşayamama (örn. Mutluluğı, doyumunu ya da sevgi duygularını yaşayamama)

E. Aşağıdakilerden ikisi (ya da daha çoğı) ile belirli, ökseleyici olayların ortaya çıkmasıyla başlayan ya da kötüleşen, ökseleyici olaylarla ilintili, uyarılma ve tepki gösterme biçiminde belirgin değıişiklikler olması:

1. İnsanlara ya da nesnelere karşı sözel ya da sözel olmayan saldırganlıkla dışı vurulan, kızgın davranışlar ve öfke patlamaları (bir kışkırtma olmadan ya da çok az bir kışkırtma karşısında)

2. Sakınmaksızın davranma ya da kendine zarar veren davranışlarda bulunma

3. Her an tetikte olma

4. Abartılı irkilme tepkisi gösterme

5. Odaklanma güçlükleri

6. Uyku bozukluğu (örn. Uykuya dalmakta ya da uykuyu sürdürmekte güçlük ya da dingin olmayan bir uyku uyuma)

F. Bu bozukluğun süresi (B,C,D ve E tanı ölçütleri) bir aydan daha uzundur

G. Bu bozukluk, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğere işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye neden olur.

H. Bu bozukluk bir maddenin (örn. İlaç, alkol) ya da başka bir sağılık durumunun fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlamaz. Kriterlere ek olarak belirtilerin ayrıca sınıflandırılması gereklidir: Çözülme belirtileri (dissosiyatif belirtiler) gösteren kişinin belirtileri örselenme sonrası gerginlik bozukluğunun tanı ölçütlerini karşılamaktadır, ayrıca kişi tetikleyici etkene tepki olarak aşağıdakilerden birinin belirtilerini sürekli ya da yineleyici olarak yaşamaktadır:

1. Kendine yabancılaşma (depersonalizasyon): Kişinin zihinsel süreçlerinden ya da vücudundan koptuğı duyumunu yaşadığı, sanki bunlara dışarıdan bir gözlemciymiş gibi baktığı, sürekli ya da yineleyici yaşantılar (örn. Sanki bir düş

içindeymiş gibi olduğu duyumu; kendisinin ya da vücudunun gerçekdışı olduğu ya da zamanın yavaş aktığı durumu)

2. Gerçekdışılık (derealizasyon): Çevredekilerin gerçekdışı olduğuna ilişkin, sürekli ya da yineleyici yaşantılar (örn. Kişinin çevresindeki dünya gerçekdışı, düşsel, uzak ya da çarpık olarak yaşanır) Gecikmeli dışavurum gösteren: olaydan sonra en az altı ay geçmeden tanı ölçütleri tam olarak karşılanmıyorsa (kimi belirtiler kısa bir süre içinde başlasa da) (APA, 2013, s.146-154).

2.3.3. Travma Sonrası Stres Bozukluğu Epidemiyolojisi

TSSB ile ilgili yapılan ilk araştırmalara göre, yaşam boyu TSSB görülme oranı erkeklerde %5, kadınlarda %1.3'tür (Helzer, Robins ve MacEvoy, 1987). Kessler ve arkadaşlarının (1995) 5877 katılımcıyla yaptıkları çalışmaya göre, yaşam boyunca TSSB görülme sıklığı %7.8'dir. Kültürler arası TSSB oranı değişkenlik göstermektedir. Örneğin Lindal ve Stefansson'a (1993) göre İzlanda'da TSSB yaygınlık oranı %0.6 iken, Meksika'da yetişkin örnekleminde travmatik olaya maruz kalma sıklığı %76 ve yaşam boyu TSSB yaygınlık oranı %11.2 olarak saptanmıştır (Norris ve ark., 2003). Avustralya'da yangından kurtulan katılımcılarla yapılan çalışmada TSSB oranı (%16) görece daha yüksektir (McFarlane, 1988; Akt. van der Kolk, 2007). Farklı ülkelerde eski savaş mahkumları ve politik nedenli tutukluluk geçmişi olan katılımcılarla yapılan araştırmada TSSB yaygınlık oranları %50 - %70 arasında değişmektedir (Van der Kolk, 2007).

Türkiye'de 1999 yılında oluşan Marmara Depremi'nden sonra travmatik olaylara odaklanan çalışmalar artmaya başlamıştır. Türkiye'nin çeşitli illerinde travmatik olayların etkilerini ve sıklığını belirlemek amacıyla yürütülmüş olan bir çalışmaya göre, katılımcıların %84.2'si travmatik olaya maruz kalmıştır ve %64'ü kadınlardan %36'sı erkeklerden oluşmaktadır. En sık karşılaşılan travmatik olaylar sırasıyla doğal afetler, sevilen birinin kaybı, ciddi kazalar, yangın ve patlamalardır (Karancı ve ark., 2012).

2.3.4. Travma Sonrası Stres Bozukluğu Kuramsal Yaklaşımlar

Literatürde stresi ve stres faktörlerinin doğasını tanımlayan bir çok yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan biri olan Foa ve Kozak'ın (1986) Duygusal İşleme

Teorisi'ne göre, birey kendini tehlikede hissettiğinde veya tehdit algıladığında adaptif davranışlar aktive olmalıdır. Foa ve Rothbaum (2001) TSSB'yi etkileyen 3 bileşen öne sürmüşlerdir; travma öncesi faktörler (örneğin, karakter özellikleri), olayla ilgili hafıza kayıtları ve travma sonrası faktörler. Travmatik olayla ilgili materyallerle baş etmede yetersizlik algısı, kaçınmaya neden olmaktadır. Travmatik olay, öz-yeterlilik, güvenli dünya gibi önceden var olan şemalarla çeliştiğinde veya öz-yetersizlik veya tehlikeli dünya şemalarını desteklediğinde duygusal işleme bloke olmaktadır. Duygusal İşleme Teorisi'ne göre, travma sonrası işlemeyi engelleyen faktörler travmayla ilişkili ve travma sonrası faktörler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Travmaya ilişkili faktörler, travmatik olayla bağlantılandırılmamış anılardır ve her biri yoğun korku, karmaşık düşünceler, spesifik sahnelerle dair detaylı resim ve ağrı gibi fiziksel reaksiyonlar içermektedir. Travma sonrası faktörler; kabuslar, uyku ve konsantrasyonda güçlükler ve günlük yaşantıda işlevsellikte bozulmalardır (Foa ve Rothbaum, 2001)

Kognitif modele göre, travma öncesi deneyimler, travmatik olayın şiddeti ve tehdit algısına göre TSSB gelişmektedir (Ehlers ve Clark, 2000). Tehdidin şiddetine dair yapılan değerlendirme, bilişsel kaçınma, düşünceleri bastırma gibi baş etme stratejilerini kullanmada dolaylı etkiye sahiptir (Olf, Langeland ve Berthold, 2005). Süreğen tehlide dair olumsuz inançlar ve değerlendirmeler, travmaya verilen tepkileri etkileyerek TSSB'ye sebep olmaktadır (Ehlers ve Clark, 2000). Olay esnasında bireyin travmatik olaya gösterdiği tepkiler, dünyanın tehlikeli olduğu, benlik yetersizliği gibi negatif değerlendirmeleri içeriyorsa bu durum tehdit algısını ve TSSB semptomlarının şiddetini arttırabilmektedir (Ehlers ve Clark, 2000).

McFarlane ve Yehuda'ya (1996) göre, TSSB üç basamaktan oluşan bir süreçtir; (1) akut stres tepkileri, (2) travmaya verilen kronik tepkiler, (3) TSSB semptomlarının varlığına uzun dönem adaptasyon (Akt. van der Kolk ve ark., 2007). Bireyin tepkileri, biyolojik, sosyal, karakter özellikleri ve deneyimlerinden etkilenmektedir. Akut stres belirtileri olay sırasında bireyin işlevselliğini etkileyen korku ve stres seviyesini içermektedir. Olaydan sonraki ilk zamanlar stres altında olma ve travmatik deneyimlerle ilgili rahatsız edici çağrışımların varlığı, normal işleme ve anlam yaratma sürecine işaret eden deneyimlerdir. İkinci basamakta, birey engellenmiş ve semptomlar sebebiyle işlevselliği bozulmuş olabilmektedir. Son basamakta birey semptomlara daha toleranslı olmakta ve uzun dönemde adaptasyon ortaya

çıkılmaktadır (Freedy, Kilpatrick ve Resnick, 1993). Travma sonrası stres bozukluğunda birey, travmanın kendisi yerine sabit ve zorlayıcı olan anıyla baş etmek durumundadır. Halihazırda tehlike bulunmamasına rağmen birey tehdit ve korku algısıyla baş etmeye çalışmaktadır. Tekrar eden anılar ve zorlayıcılar, yeniden travmatize olmaya ve travma sonrası stres belirtilerinin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu sebeple travmatik olaya dair atıflar ve değerlendirmeler uzun dönem sonuçların oluşmasında esas olmaktadır (Freedy, Kilpatrick ve Resnick, 1993).

Sosyal destek, stresli yaşam olaylarından sonraki sürece etki eden bir diğer önemli faktör olarak değerlendirilmektedir (Perry ve ark., 1992). Özellikle kolektivist kültürlerde, bireylerin maruz kaldıkları travmatik olayları paylaşma potansiyeli olan aile bireyleri, arkadaşları ve komşuları vardır. Ayrıca travmatik olaylardan sonra bireyler güvenlik, durağanlık, empati ve saygıya ihtiyaç duymaktadırlar (Price, 2007). Bu nedenle insanlar travmatik olayı takiben, ihtiyaçlarını karşılamak için böyle bir destek arayışına gidebilmektedirler. Travmaya maruz kalmış olan bireyler ilişkilerini daha az destekleyici olarak değerlendirebilmektedirler (Stroud, 1999).

Stresli olaylar bazı bireylerce travmatik olarak değerlendirilebilirken, bazılarınca travmatik olarak değerlendirilmemektedir. Bireylerin olayları deneyimlemesine ve yorumlamasına çok çeşitli faktörler (kişilik, baş etme kapasitesi, vb.) etki etmektedir. Bazı bireyler travmatik olayla baş etmede etkili kaynaklara sahip olduğu için adapte olabilirken, bazıları stresle baş etmede zorluklar yaşayabilmektedir ve travmatik materyalle baş edebilmek için daha fazla kaynağa ihtiyaç duymaktadırlar. Baş etme; “içsel ve dışsal çatışmaları yönetmek, tolere etmek ve düşürmek için sergilenen bilişsel ve davranışsal çabalar” olarak tanımlanmaktadır (Folkman ve Lazarus, 1984). Lazarus ve Folkman’ın (1984) geliştirdiği bilişsel değerlendirme teorisinde, stres dolu yaşam olaylarına verilen tepkilerde iki aşama vardır; “birincil değerlendirme” ve “ikincil değerlendirme”. Birincil değerlendirme aşamasında, deneyiminin zarar verici, korkutucu ve kazanç verici olduğuyla ilgili ilk yargılama yapılmaktadır. Bu değerlendirme stresörün doğası, aşinalık derecesi, zamanlama, kontekst ve muhtemel etkilerine dair düşünceler gibi durumsal faktörlerden etkilenmektedir. Ayrıca bu değerlendirme bireyin değerleri, motivasyonları, rolleri, karakter özellikleri, dini inançları gibi psikososyal faktörlerden de etkilenebilir. İkincil değerlendirme, bireyin baş etmeyle ilgili uygun

kaynaklarına dair değerlendirmesiyle ilgilidir. Stresörle baş etmeye karar vermede, birey hem psikolojik hem de sosyal kaynaklarını kullanır ve algılanan bireysel kaynakların olayın olumsuz etkilerini azaltmada faydalı olup olmayacağını ölçer. Folkman ve Lazarus'a (1984) göre baş etme kabiliyetiyle ilgili en önemli belirleyici bireyin olay üzerinde anlam geliştirme kapasitesidir. Hem olaylara verilen tepkiler hem de bireyin tepkileriyle baş etme kapasitesi önemlidir.

2.3.5. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ile İlişkili Olan Faktörler

Travma sonrası stres bozukluğuyla ilişkili olan faktörler, travma öncesi faktörler, travmayla ilişkili faktörler ve travma sonrası faktörler olarak değerlendirilmektedir.

Genetik ve biyolojik risk faktörleri, sosyo-demografik faktörler (örneğin yaş, eğitim, gelir, istihdam, medeni durum), zihinsel sağlık durumu, çevre ve kişilik özellikleri travma öncesi faktörlerdir. Travma öncesi faktörlerden cinsiyetle ilgili olarak, yaşam boyu travmatik olaylara maruz kalma sıklığı erkeklerde %60.7, kadınlarda %51.2 olarak bulgulanırken, TSSB oranı kadınlarda %20.4, erkeklerde %8.1'dir (Kessler, 2000; Kessler ve ark., 1995). Yapılan araştırmalara göre erkek olma, genç olma, düşük gelir seviyesi, düşük eğitim düzeyinin travmatik deneyimlere maruz kalmada risk faktörleridir (Frans ve ark., 2005; Breslau ve ark., 1991). Kadın olmak, yaşlı olmak, düşük gelir ve eğitim düzeyi, psikiyatrik rahatsızlık öyküsü TSSB ile ilişkilidir (Norris ve ark., 2003; Sümer ve ark., 2005). Karancı ve arkadaşlarının (2009) Türkiye'de yapmış olduğu araştırmaya göre, kadın olma, düşük eğitim ve gelir düzeyi, orta yaşlarda olma, hem travmatik olayı deneyimlemede hem de TSSB geliştirmede risk faktörleridir. Aynı araştırmaya göre kazalar, doğal afetler ve sevilen birinin beklenmeyen ölümü yaşam krizleri arasında en çok rastlananlardır. Aynı araştırmanın sonuçlarına göre travmatik olaylara maruz kalmada cinsiyet açısından bir fark olmamasına rağmen, kadınların daha fazla TSSB tanısı almaktadırlar. Bu durum kadınların yaşadığı olayların türü, sosyal ve iş yaşamlarındaki farklılıklar ve bilişsel işlemedeki farklılıklarla açıklanmıştır (Karancı ve ark., 2009). Travma öncesi faktörlerden olan nevroz, birçok araştırmaya göre TSSB ile ilişkilidir (Val ve Linley, 2006). Çocukluk dönemindeki travmatik

deneyimler ve nevroz TSSB gelişimiyle ilişkiliyken; yaratıcılık, esneklik, açık fikirlilik gibi özellikler de koruyucu faktörlerdir (Brewin, Andrews ve Valentine, 2000).

Olayın türü, olaya dair algılanan şiddet, olayın üzerinden geçen zaman, önceki olayların sırası travmayla ilişkili faktörlerdir. Breslau'nun (1998) yaptığı araştırmaya göre, işkence, istismar, şiddet gibi kasti/ insan yapımı olaylar TSSB ile daha fazla ilişkilidir. Olayın türüne göre TSSB sırasıyla, tecavüz (%55), çocukluk çağı istismarı (%17) ve ciddi bir kaza (%7) olaylarından etkilenmektedir (Kessler ve ark., 1995). Yapılan araştırmalar TSSB semptomlarıyla, çok çeşitli travmatik olmayan olaylar arasında ilişki olduğunu göstermektedir; evlilikle ilgili sorunlar, çalışma yaşamıyla ilişkili stresörler, yakınının ölümü gibi olaylar bunlar arasındadır (Zisook, ChentsovaDutton ve Shuchter, 1998). Bu sonuçlara göre travmatik olayların varlığı TSSB oluşumu için bir gereksinimdir ancak yeterli değildir. Travmatik olayın üzerinden geçen zaman ele alındığında, Mayou, Ehlers ve Bryant (2002) yürüttükleri bir çalışmaya göre, motorlu taşıt kazasından 3 yıl sonra katılımcıların %11'inin hala TSSB belirtileri göstermektedirler. Kazayla ilgili anılarını bastırmaya çalışan veya üzerinde yoğun olarak düşünerek olumsuz şekilde yorumlayan katılımcıların, 3 yıl sonra TSSB belirtileri gösterme ihtimalleri daha yüksektir (Mayou, Ehlers ve Bryant, 2002). Foa ve Rothbaum'un (1989) yaptığı bir araştırmaya göre, tecavüz mağdurlarının travmadan sonraki ilk haftada % 94, travmadan iki ay sonra % 52.4 ve dokuz ay sonra % 47.1 gibi bir oranla TSSB semptomlarında düşüş olduğu bulgulanmıştır. Ancak bir başka araştırmada (Amir ve ark., 1996) TSSB tanısı almış 66 bireyin zaman içinde daha yoğun TSSB semptomları gösterdikleri bulgulanmıştır. Travma ve stresle ilgili geçmiş deneyimler potansiyel travmatik olaya verilen tepkileri şekillendirmektedir. Farklı örneklerle yürütülmüş olan bazı araştırmalara göre, geçmişte travmaya maruz kalmış olmak, TSSB geliştirme riskini arttırmaktadır (Bremner, Southwick, Jonhson, Yehuda ve Charney, 1993; Galea ve ark., 2002). Mulder, Fergusson ve Horwood'un (2013) yürütmüş olduğu boylamsal bir araştırmaya göre, geçmişte 5 veya daha fazla travmatik veya elverişsiz yaşam olaylarına maruz kalmış olmak TSSB semptomlarıyla yüksek oranda ilişkilidir. Türkiye'de yapılmış olan bir çalışmada, işlevselliğin yüksek seviyede bozulmasının ve geçmişteki travmatik olayların sayısının TSSB semptomlarıyla ilişkili olduğu bulgulanmıştır (Karancı ve ark., 2009).

Algılanan sosyal destek, olumsuz yineleyici düşünce (ruminasyon) ve baş etme yöntemleri travma sonrası faktörlerdir. Yapılan araştırmalar kanser tanısı almış olan bireylerin sosyal destek ile stres seviyelerinin düştüğünü, pozitif değişiklikler sağladığını (Bozo, Gundogdu ve Buyukasik-Colak, 2009) ve duygusal iyilik halinin yükseldiğini göstermektedir (Holland ve Holahan, 2003). Ayrıca travmatik olay sonrasında sosyal desteğin zayıf olması, TSSB için risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Ozer ve ark., 2003). Ruminasyon açısından bakıldığında, kanser tanısı almış hastalarla yürütülen bir araştırmaya göre, travmanın şiddeti ve zorlayıcı ruminasyon TSSB semptomlarıyla ilişkilidir (Morris ve Shakespeare-Finch, 2011). Baş etme stratejileri ele alındığında, yapılan bir çok araştırmaya göre travmatik olaylara maruz kaldıktan sonra başa çıkma stratejilerindeki farklılıklar TSSB ile ilişkilidir (Norris ve ark., 2003; Sümer ve ark., 2005). Schuettler ve Boals'un (2011) yaptığı çalışmaya göre kaçınmacı baş etme yöntemi, travmatik olaya dair negatif bakış açısı (örneğin, "geçmiş getirmenin bana nasıl yardımcı olacağını anlayamıyorum") ve uyumsuz duygusal reaksiyonlar TSSB ile ilişkilidir. Problem-odaklı baş etme ve sosyal destek arayıcı baş etme yöntemleri, TSSB seviyesini düşürmede etkiliyken (Ahern, Galea, Fernandez, Koci, Waldman ve Vlahov, 2004); duygu odaklı baş etme ve kaçınmacı baş etme yöntemleri stres faktörüyle baş etmede ve TSSB semptomlarıyla mücadele etmede daha az etkilidir (Ozer ve ark., 2003).

2.3.6. Travma Sonrası Stres Bozukluğu ve Feminist Yaklaşım

Psikolojik sorunlara karşı biyolojik açıdan daha savunmasız oldukları için kadınların erkeklerden yaklaşık iki kat daha fazla depresyon ve kaygı yaşadığını ve kadınların erkeklerden daha az adaptif başa çıkma mekanizmalarına sahip olduklarını ileri süren bir çok yayın bulunmaktadır. Travma teorisi tartışmaya alternatif bir ses getirerek, kadınların duygusal zorluklarını zihin temelli bozukluklar veya kadın olmayla ilgili davranış farklılıkları açısından değerlendirmek yerine, kadınların psikiyatrik temsillerinin sosyal analizinin yapılabilmesine olanak sağlamıştır (Akt. Tseris, 2013).

Herman, Travma ve İyileştirme kitabında, kadınların travmatik olaylara maruz kalmasının, travmanın etkisini regüle etmede zorlanma, başkalarına ilişkin problemler ve benlik algısındaki değişiklikler gibi bir dizi zihinsel sağlık semptomlarına yol açan önemli psikolojik zararlarla sonuçlandığını savunmuştur. Bununla birlikte Herman, travma terapisinin, kadınların travmaya maruz kalmaya devam etmesine sebep olan ataerkil varsayımlara odaklanacak geniş bir toplumsal hareket bağlamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Herman, kadınların bireysel olarak güçlendirilebilmesi için semptomların ötesine geçmiş ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele etmek için grupların ve toplumların bilgilendirilmesiyle ilgili yolları araştırmıştır (Akt. Tseris, 2013).

Travma mağdurlarının yaşamları genellikle karmaşıktır (Harvey, 1996). Adaptif olmayan düşüncelerin çözümlenmesi için standart bilişsel davranışçı terapi stratejileri, tek epizodlu, kişilerarası olmayan travmaların tedavisinde yararlı olabilmektedir ancak bu yöntemler, karmaşık travma yaşamış kadınlar için yüzeysel ve yetersiz kalmakta ve hatta zararlı olabilmektedir (J. N. Cohen, 2008).

Olumsuz düşüncelerin ve duyguların insan olmanın ayrılmaz bir parçası olduğunun farkına varan terapötik yaklaşımlara artan bir ilgi vardır, bu nedenle negatif bilişlerin yaygınlığını azaltmaya odaklanan geleneksel bilişsel davranışçı terapi yaklaşımına meydan okuyan yaklaşımlar oluşmaktadır (Harris, 2007). Feminist yaklaşım, kadınların travma bağlamında susturulmuş seslerini geri almalarını amaçlamakta ve adaletsizliğin kapsamlıca anlamlandırılabilmesi için hikayelerin anlatılabilir olmasına olanak sağlamaktadır (Harvey, 1996). Kadınları erkeklerden daha yüksek oranda TSSB geliştirdiği konusundaki mevcut spekülasyonların gözden geçirilmesi feminist yaklaşım açısından önemlidir. Bazı yaklaşımlar, travmatik olayın kendisinin TSSB'nin kaynağı olmadığını, bunun yerine bir dizi sosyokültürel faktörün konuyla ilgili iyileşmeyi engellediğini öne sürmüştür. Toplumsal cinsiyet, sosyal roller ve bilişsel faktörler bu bakış açısının ilgi alanlarıdır ve bir bütün olarak alındığında, TSSB hakkında daha detaylı kavramsal anlayış sağlamaktadırlar (Tseris, 2013).

2.4. Yakın Partner Şiddetinde Risk Faktörü Olarak Bağlanma

Artan literatür çalışmaları yetişkin bağlanma stillerini yakın partner şiddetinde risk faktörü olarak değerlendirmektedir. Yapılan birçok çalışmaya göre güvensiz bağlanma ile erkeklerde yakın partner şiddeti uygulama arasında ilişki bulunmaktadır, yakın partner şiddeti uygulayan erkeklerde kaygılı ve korkulu (Dutton, Saunders, Starzomski ve Bartholomew, 1994) veya korkulu ve kaçınmacı (Babcock, Jacobson, Gottman ve Yerington, 2000) bağlanma stilleri daha yüksek seviyelerdedir. Benzer şekilde, şiddete maruz kalan kadınların bağlanma stillerini inceleyen bir araştırmaya göre, şiddete maruz kalmamış olan kadınların kaygılı ve korkulu bağlanma seviyeleri daha düşüktür (Henderson, Bartholomew ve Dutton, 1997). Kaygılı bağlanma, kadınlarda ve erkeklerde, hem şiddetin uygulayıcısı hem de şiddetin mağduru olma durumlarını yordamaktadır (Henderson, Bartholomew, Trinke ve Kwong, 2005). Wekerle ve Wolfe'un (1998), ergenlik döneminde ilişkilerde şiddet davranışları ve bağlanma stillerini konu edindiği araştırmaya göre, kaçınmacı bağlanma stili kadınlarda şiddet davranışlarına maruz kalmayı yordamaktadır.

Yapılan çalışmalar TSSB semptomlarının, yakın partner şiddetinin de dahil olduğu travmatik deneyimlerle ilişkili olduğunu göstermektedir ancak şiddete maruz kalan kadınların hepsi TSSB semptomları göstermemektedir. Bağlanma stillerinin şiddet-travma arasındaki ilişkideki aracı rolünün araştırıldığı bir çalışmaya göre, hem kaygılı bağlanma hem de bağımlılık yakın partner şiddeti ve TSSB semptomları arasındaki ilişkide aracı role sahiptir (Scott ve Babcock, 2010).

Güvenli bağlanma stiline sahip olmayan yetişkinler, problem çözücü iletişim (Feeney, Noller ve Callan, 1994), çatışma ile başa çıkma (Feeney, 1998; Simpson, 1998), sosyal destek ve bakım (Feeney ve Collins, 2001), cinsel davranış (Feeney, Noller ve Patty, 1993) ve kişiler arası şiddet (Dutton, Saunders, Starzomski ve Bartholomew, 1994) gibi çeşitli alanlarda adaptif olmayan davranışları daha sık sergilemektedir. Ayrıca güvensiz bağlanma stili sergileyen yetişkinler adaptif olmayan duygu regülasyonu stratejileri sergilemektedirler (Feeney, 1999). Bu araştırmalar birlikte ele alındığında, güvensiz bağlanan yetişkinlerin, ilişkileri sürdürmelerini sağlayacak adaptif davranışları sergilemede zorluk yaşadıkları öne sürülebilmektedir.

Farklı etnik kültürden 224 kadın üniversite öğrencisiyle yürütülmüş olan çalışmanın sonuçlarına göre, kaygılı bağlanmanın yakın partner şiddeti ile travma sonrası semptomatolojide aracı rolü olduğu saptanmıştır. Aynı araştırmada kaygılı bağlanmanın, yetişkinlikte cinsel viktimizasyon ile travma sonrası semptomatolojide aracı rolü olduğu saptanmıştır (Sandberg, Suess ve Heaton, 2010).

Yetişkin bağlanma stilleri ve yakın partner şiddeti arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar çoğunlukla, bağlanma stiline çiftin dinamik etkileşimini nasıl etkilediğini anlamak için, erkek failin bağlanma stili ve bir dereceye kadar kadın mağdura odaklanmış olsa da, partnerlerin bağlanma stilleri arasındaki etkileşimin de incelenmesi gerekmektedir (Bartholomew, 1997). Örneğin, Kesner ve McKenry (1998) erkek tarafından kadına uygulanan şiddet davranışlarıyla, kadın ve erkeğin bağlanma stilleri arasındaki farklılıklar arasındaki ilişkiyi araştıran bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmanın sonuçlarına göre, hem erkekler hem de kadınlardaki güvensiz bağlanma stili, erkek tarafından uygulanan şiddetin yordayıcılarıdır. Ancak partnerler arasındaki bağlanma stillerindeki benzerlik derecesi ile kadına yönelik şiddet arasında ilişki bulunmamaktadır (Kesner ve McKenry, 1998). Bond ve Bond'un (2004) yakın partnerlerin bağlanma stillerindeki kombinasyonlarla, kadın ve erkeklerde mağdur olma değişkenleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmaya göre, kadınlarda kaygılı bağlanma ve erkeklerde kaçınmacı bağlanma şiddet davranışlarını yordamaktadır. Ayrıca kadınlarda kaygılı bağlanma ve erkeklerde kaçınmacı bağlanma şiddet mağduru olmayı yordamaktadır. Kaygılı bağlanma stili, kadınlarda şiddetin mağduru olma ve erkeklerde şiddetin mağduru olmamanın güçlü yordayıcısıdır. Kaygılı bağlanan kadınlar ve kaçınmacı bağlanan erkeklerden oluşan bağlanma stili kombinasyonu, şiddetin güçlü yordayıcısıdır. Çiftlerin bağlanma stilleri ve problem çözme becerileri ile evlilik ilişkilerinde fiziksel şiddet arasında ilişki vardır (Bond ve Bond, 2004).

Collins, Cooper, Albino ve Allard'ın(2002) yaptığı prospektif bir araştırmada, ergenlik dönemindeki bağlanma stillerinin, erken yetişkinlikte romantik ilişkilerin doğasını ve kalitesini yordayıp yordamadığı araştırılmıştır. Ergenlik çağında yapılan görüşmelerde bağlanma stilleri belirlenmiş ve yaklaşık 6 yıl sonra, mevcut romantik partnerleri (N = 224 çift) ile birlikte takip görüşmesi yapılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kaçınmacı bağlanma stiline sahip olan katılımcıların ve partnerlerinin ilişkilerinden tatmin olma düzeyi daha düşüktür. Ayrıca partnerlerinin

ilişkiyi destekleyen davranışları "az" olarak değerlendirilmekte ve kendileri de ilişkiyi destekleyen davranışları daha az sergilemektedirler (Collins ve ark., 2002).

Romantik partnerler ve evli çiftlerle yapılan korelasyonel çalışmalar, güvenli bağlanan kişilerin güvenli bağlanma stiline sahip olan partnerlerle (Collins ve Read, 1990; Feeney, 1994) ve kaçınmacı bağlanan bireylerin kaygılı bağlanma stiline sahip olan partnerlerle eşleşme eğiliminde olduğunu saptamıştır (Collins ve Read, 1990; Kirkpatrick ve Davis, 1994).

2.5. Hırpalanmış Kadın Sendromu, Şiddet Döngüsü ve Reviktimizasyon

Şiddet döngüsü hipotezi, çocukluk döneminde ihmal ve istismara maruz kalmış olan bireylerin, yetişkinlikte şiddete maruz kalma ve şiddet uygulama riskinin daha yüksek olduğunu öne sürmektedir (Heyman ve Slep, 2002). İstismara maruz kalmış olan çocuklar sık sık yaşlıları tarafından dışlanmakta ve alışılmışın dışında arkadaş grubu arayışına girmektedirler. Romantik partnerlerini de ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde bu gruplardan seçmektedirler (Feiring ve Furman, 2000). Bir çok araştırma çocukluk döneminde istismara maruz kalma öyküsünün, yetişkinlikte şiddetin mağduru ve uygulayıcısı olmada yüksek risk faktörü olduğunu göstermektedir (Heyman ve Slep, 2002). Bununla birlikte çocukluk döneminde ihmal edilme öyküsü, sosyo-demografik, ekonomik, kültürel ve çevresel faktörler yetişkinlik döneminde şiddet davranışları sergilemede risk faktörleridir (Neugebauer, 2000). Bu sebeple yapılan müdahalelerde bireysel faktörlerle birlikte bağlam da göz önünde bulundurulmalıdır.

Heise (1998) ekolojik sistemler teorisini (Bronfenbrenner, 1979), adapte ederek kadına yönelik şiddetin nedenlerinin araştırmak için bireysel, durumsal ve sosyokültürel faktörleri analiz etmiştir. Heise'nin (1998) çalışmasına göre çocukluk döneminde şiddet davranışlarına tanıklık etmiş olmak, istismara maruz kalmış olmak,

çocuklukta babanın yokluğu veya reddetmiş olması gibi bireysel faktörler, erkeklerin yakın partner şiddeti uygulama riskini arttırmaktadır. Heise'nin (1998) kadınla yönelik şiddetle ilgili bireysel davranışları etkileyen toplumsal ve ekolojik yapıları konu edindiği araştırmasına göre işsizlik, düşük sosyo-ekonomik statü, sosyal izolasyon, suça itilmiş akran birliktelikleri risk faktörleridir.

Şiddet döngüsü hipotezi, Sosyal Öğrenme Teorisi ile açıklanabilmektedir (Bandura, 1977; Akt. Heisse, 1998). Bandura'nın (1977) Sosyal Öğrenme Teorisi'ne göre, davranışlar gözlem yoluyla kazanılır ve bu sebeple mağdur konumunda olan çocuk, agresyonun kişiler arası çatışmaları çözmek için kullanılan bir metot olduğuna dair inançla ergenlik ve yetişkinlik dönemine geçiş yapmaktadır (Akt. Heisse,1998). Şiddet mağduru çocuk yakın partner şiddetine maruz kaldığında öğrenilmiş çaresizlik şemalarını aktifleştirmektedir (Heisse,1998).

Sosyal düzensizlik teorisi, çocuk ihmal ve yakın partner şiddetini başlatan bağlamsal faktörleri içerir. Teori, komşuluk dayanışmasının eksik olmasının, toplulukların suç ve şiddete karşı kaynaklarını harekete geçirme yeteneğini etkilediğini ileri sürmektedir. Bu teoriye göre, yoksulluk ve ikamet istikrarsız olması, kalıcı ilişkilerin oluşumunu, topluluk bağı ve ortak hedefleri etkileyerek kısıtlamaktadır (Sampson, Raudenbush ve Earls, 1997).

Hırpalanmış Kadın Sendromu feminist yaklaşım, travma ve biyopsikososyal modeli içermektedir. *Feminist model*, kadın olmanın erkek şiddetinin mağduru olmanın en yüksek risk kategorisine girdiğini, toplumdaki eşitsizlikle birlikte mağduriyetin zihinsel sağlık sorunlarına neden olabileceğini, sosyal destek ve güçlenmenin kadınları koruyabileceğini vurgulamaktadır. *Travma modeli*, travmaya maruz kalmanın hem sağlıklı hem de klinik popülasyonlarda psikolojik problemlere neden olabileceğini vurgulamaktadır. *Biyopsikososyal model*, otonom sinir sisteminin travmatik stres faktörlerine karşı tepkisini vurgulamaktadır. Sinir sistemine salınan nörotransmitterler ve diğer biyokimyasal maddeler, insanların travmadan kaynaklanan tehlike sinyallerine uyum sağlamalarına ve baş etmelerine yardımcı olmaktadır. Bu biyokimyasal maddelerin regülasyonunun düzenli olarak bozulması, bireyin işlevselliğini olumsuz etkileyerek anksiyete, depresyon, kaçınma ve diğer belirtilere neden olabilmektedir (Akt. Walker, 1991).

"Hırpalanmış kadın sendromu", psikolog ve feminist akademisyen Lenore Walker tarafından, eş şiddetine uzun süre maruz kalınması sonucu ortaya çıkan farklı psikolojik ve davranışsal belirtileri ifade etmek amacıyla geliştirilmiştir. Temmuz 1978'den Haziran 1981'e kadar Walker, her biri ev içi şiddet mağduru olan 435 kadınla görüşmeler gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeler, hırpalanmış kadın sendromunu oluşturan temel sosyolojik ve psikolojik faktörleri belirlemek amacıyla yapılmış ancak aynı zamanda iki spesifik teoriyi test etmeyi amaçlamıştır; şiddet döngüsü teorisi ve Martin Seligman'ın öğrenilmiş çaresizlik teorisi (Akt. Walker, 1991).

Walker'ın şiddet döngüsü varsayımına göre, kadına yönelik şiddet, genelde şiddetin değişen dereceleriyle belirli aralıklarla meydana gelmektedir. İlk olarak "gerilimin artması" aşamasında mağdur, sözel ve/veya duygusal istismara maruz kalmaktadır ve hafifçe vurma gibi küçük fiziksel şiddet eylemlerine maruz kalmaktadır. Buna karşılık mağdur, geçmişte etkili olmuş teknikleri kullanarak şiddet uygulayan kişiyi pasif hale getirmeye çalışabilmektedir. Walker, kadının birincil amacının gelecekteki çatışmalardan kaçınmak ve bu aşamadaki eylemi ilerletmemek olmasına rağmen, pasif savunmasının çoğu kez şiddet uygulayanın davranışlarını güçlendirerek ikinci aşama olan "*akut vurma /patlama aşamasını*" inşa ettiğini belirtmektedir. Bu aşamada kullanılan şiddetin yoğunluğu artmaktadır ve mağdurun korku ve tehlike algısı, ölüm ve ciddi yaralanma riski açısından olduğu gibi en yüksek seviyededir. Walker'a göre, ikinci aşamadaki gerginliğin boşalımı, failin uzlaşmacı davranışlar sergileyeceği ve davranışlarını değiştirme niyetinin olduğuna ikna etmeye çalışabileceği üçüncü bir aşama olan "*uzlaşma aşamasına*" zemin hazırlamaktadır (Walker,1984; Akt. Walker, 1991)

Walker (1984), sosyal öğrenme teorilerinden faydalanarak hangi çevresel faktörlerin bireysel kişilik özellikleriyle ilişki içinde olduğunu araştırmış ve şiddete maruz kalan kadınların faillerini neden terk etmediklerini açıklamak için Seligman'ın "öğrenilmiş çaresizlik" teorisini uyarlamıştır (Akt. Walker, 1991). Laboratuvar hayvanlarıyla yapılan ve acı verici durumdan kaçınamayacak duruma gelene kadar sürekli ve şaşırtıcı bir şekilde şok maruz bırakıldığı çalışmaya dayanan Öğrenilmiş Çaresizlik Teorisi, hayvanların kaçmanın oldukça kolay olduğu durumlarda dahi kaçmayı denememesinin sebebinin, konumlarını değiştirme kapasitelerine dair çarpık algılamaları olduğunu savunmaktadır. Walker, Seligman'ın çalışmasından yola çıkarak, elektrik şoku değişkenine benzer olarak sürekli fiziksel şiddete maruz

kalmanın, kadınlarda da bilişsel, davranışsal ve motivasyonel tepki verme ve üretme motivasyonunu azaltacağını öne sürmektedir. Başka bir deyişle, romantik ilişki içerisinde şiddete maruz kalmış olan kadın, daha önce şiddete maruz kalmamış olan kadınlara veya şiddet ilişkisinden kurtulmuş kadınlara göre daha fazla öğrenilmiş çaresizlik belirtileri gösterme eğilimindedir (Walker 1984, Akt. Walker, 1991).

Classen, Palesh ve Aggarwal'ın (2005) kadınların yeniden mağdur olma durumlarını araştıran çalışmalarına göre, istismara uğramış her 3 bireyden 2'si yeniden mağdur olmaktadır. Çocuklukta cinsel istismar öyküsünün bulunması, yetişkinlikte cinsel istismara maruz kalmanın yordayıcısıdır. Çoklu travmalar, özellikle çocukluk döneminde fiziksel istismar ve cinsel istismar maruz kalmış olmak yetişkinlik döneminde şiddet mağduru olmada yüksek risk faktörleridir. Reviktimizasyon, yüksek stres seviyesi ve psikiyatrik sorunlarla ilişkilidir. Yetişkinlikte yeniden şiddet mağduru olmuş bireyler, kişiler arası ilişkiler, baş etme, kendini temsil etme, duygu regülasyonu sağlama gibi konularda zorluk göstermekte, kendilerini suçlama ve utanma duygusu sergilemektedirler (Classen, Palesh ve Aggarwal, 2005).

2.6. Kadına Yönelik Yakın Partner Şiddetinin Sonuçları ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu

Golding'in (1999) Amerika'da yakın partner şiddeti öyküsü olan kadınlar arasında zihinsel sağlık sorunları üzerine yapmış olduğu çalışmaya göre, şiddete maruz kalan kadınların, şiddete maruz kalmamış olan kadınlara göre depresyon, intihar eğilimi, TSSB ve madde kötüye kullanma olasılıklarının 3 ila 5 kat daha fazla olduğu saptanmıştır. Şiddete maruz kalmış olan kadınlar arasında TSSB yaygınlık oranları %31 ila %84.4 arasında değişmektedir (Golding, 1999; Jones, Hughes ve Unterstaller, 2001). Silah kullanımı ve yakın partnerin uyguladığı cinsel şiddet, TSSB semptomlarının şiddetiyle ilişkilidir (Hattendorf, Ottens ve Lomax, 1999). Psikolojik şiddet, travma sonrası stres bozukluğunu fiziksel istismara göre daha fazla yordamaktadır (Street ve Arias, 2001). Yetişkinlikte ve çocukluk döneminde çoklu reviktimizasyon, özellikle çocuklukta cinsel istismar öyküsü ve yetişkinlikte yakın

partner şiddetine maruz kalmış olmak, kadınlarda daha yüksek TSSB oranları ile ilişkilidir (Messman-Moore, Long ve Siegfried, 2000).

TSSB semptomları ile istismarın şiddeti arasındaki ilişkiyi tanımlamak için, birinci basamak sağlık hizmetinde istismara maruz kalan kadın katılımcılarla yürütülmüş olan bir araştırmaya göre, TSSB belirtileri, aşırı uyarılma (uykuda zorlanma, istismar hakkında güçlü duygu dalgaları) ve kaçınma (istismarı düşünmemeye veya konuşmaya çalışmamaya, istismar hatırlatıcılarından uzak durmaya çalışmak gibi) istismarın şiddetiyle anlamlı derecede ilişkilidir. Çocuklukta fiziksel istismara maruz kalmış kadınların aşırı uyarılma puanları, cinsel istismara maruz kalmış olanların ise kaçınma puanlarının anlamlı derecede daha yüksektir (McFarlane, Soeken, Parker ve Reel, 1997).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın amacı; katılımcıların yakın partner/eş ilişkilerinde şiddete maruz kalma durumunun, travma sonrası stres belirtiler ve bağlanma stilleriyle arasındaki ilişkiyi incelemektir.

3.1. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini Türkiye'deki 18-65 yaş aralığında (yaş ortalaması $22,15 \pm 2,40$), Türkçe bilen, romantik ilişkisi olan ve/veya geçmişinde romantik ilişki yaşamış 492 kadın oluşturmaktadır. Örneklem oluşturulurken rastgele örneklem türünden yararlanılarak çevrimiçi olarak Türkiye'nin çeşitli illerinden katılımcılara sosyal medya grupları aracılığıyla ulaşılmıştır.

3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada, katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ve partner / çocukluk çağı şiddet öyküsüne ilişkin bilgileri elde etmek amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanan "Katılımcı Bilgi Formu", partner tarafından uygulanan kadına yönelik şiddet düzeyini ölçmek için "Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği", travmatik stresi değerlendirmek amacıyla "Olayların Etkisi Ölçeği-R", yetişkin bağlanma boyutlarını ölçmek amacıyla "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II" ve çocukluk çağı ihmal ve istismar boyutlarını ölçmek amacıyla "Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği" uygulanmıştır.

3.2.1. Katılımcı Bilgi Formu

Katılımcı bilgi formu araştırmacı tarafından katılımcılara dair bazı sosyo-demografik verileri elde etmek amacıyla geliştirilmiştir. Formda yaş, eğitim düzeyi,

ekonomik durum, romantik ilişki yaşadığı kişi tarafından şiddete maruz bırakılma durumu, çocukluk döneminde fiziksel/psikolojik/cinsel/ekonomik/sözel şiddete maruz bırakılma durumuyla ilgili sorular bulunmaktadır.

3.2.2. Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği

Kılıç (1999) tarafından kadına yönelik partner/eş şiddetinin düzeyini belirlemek amacıyla geliştirilmiştir. Fiziksel, cinsel, sözel, psikolojik ve ekonomik şiddet olmak üzere 5 alt ölçeği bulunmaktadır. Katılımcılar belirtilen davranışlara ne sıklıkla maruz kaldıklarını 3'lü likert tipi ölçek üzerinde "hiçbir zaman", "bazen", "her zaman" seçenekleri arasından belirlemektedirler. Ölçek 50 maddeden oluşmakta ve her alt ölçek için 10 maddeyle ölçüm sağlanmaktadır. Ölçeğin tamamının puanı kadına yönelik şiddet düzeyinin puanını vermekte ve her bir alt ölçek bağımsız olarak tek başına kullanılabilir. Ölçeğin Cronbach Alpha değeri .94, alt ölçeklerinin ise; fiziksel şiddet .74, duygusal şiddet .71, sözel şiddet .84, ekonomik şiddet .73 ve cinsel şiddet .74 olarak saptanmıştır (Kılıç,1999).

3.2.3. Olayların Etkisi Ölçeği - Revize Edilmiş Versiyon

Olay Etkisi Ölçeği (OEÖ), travma sonrası stres belirtilerinin sıklığını değerlendirmek için Horowitz, Wilner ve Alvarez (1979) tarafından geliştirilmiştir. 15 maddeden oluşan 4'lü likert tipi ölçekte; 0 (hiçbir zaman), 1 (nadiren), 3 (bazen) ve 5 (sıklıkla) seçenekleri bulunmaktadır. Olayların Etkisi Ölçeği'nin "yeniden yaşama" ve "kaçınma" alt ölçeklerinin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .79 ve .82 olarak belirlenmiştir (Horowitz ve ark., 1979). Olayların Etkisi Ölçeği'nin "yeniden yaşama" ve "kaçınma" faktörleri, Travma Sonrası Stres Bozukluğu'nun DSM-III tanı kriterlerini karşılamada yeterli olmadığından, Weiss ve Marmar (1997) ölçeği revize ederek, "aşırı uyarılma" semptomlarıyla ilgili 6 madde ve "yeniden yaşama" semptomlarıyla ilgili 1 madde eklemiştir. Bu nedenle madde sayısı 22'ye çıkarılmış ve ölçeğin adı Olayların Etkisi Ölçeği - Revize Edilmiş Versiyon olarak değiştirilmiştir. OEÖ ölçeğinin, yeniden yaşama ($\alpha = .87$), kaçınma ($\alpha = .84$) ve aşırı uyarılma ($\alpha = .79$) alt ölçekleri yüksek iç tutarlılığa sahiptir (Weiss ve

Marmar,1997). Ölçeğin revize edilmiş versiyonunun Türkçe geçerlik güvenilirlik çalışması Çorapçioğlu, Yargıç, Geyran ve Kocabaşoğlu (2006) tarafından CAPS (The Clinically Administered PTSD Scale) referans ölçek olarak kullanılarak yapılmış ve iç tutarlılık katsayısı 0.94 olarak hesaplanmıştır.

3.2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri - II

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) yetişkin romantik ilişkilerindeki bağlanmanın boyutlarını ölçmek amacıyla geliştirilmiştir (Brennan, Clark ve Shaver, 1998). Daha sonrasında bu ölçekte kullanılan maddelere yeniden faktör analizi uygulanmış ve YİYE'ye göre daha yüksek ölçüm duyarlılığına sahip olan YİYE-II geliştirilmiştir ve yetişkin bağlanma davranışlarının “bağlanmaya ilişkin kaygı” ve “bağlanmaya ilişkin kaçınma” olmak üzere iki boyutta tanımlanabileceği belirtilmiştir (Fraley, Waller ve Brennan, 2000).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II'nin Türkçe uyarlaması Selçuk, Günaydın, Sümer ve Uysal (2005) tarafından yapılmıştır ve 36 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerden 18'i kaçınma alt ölçeğine, 18'i kaygı alt ölçeğine aittir. Her bir maddeyi derecelendirmek için 7'li likert tipi ölçek kullanılmıştır. Kaygı skorunu hesaplamak için tek sayılı maddelerin ortalamaları alınırken, kaçınma skorunu hesaplamak için çift sayılı maddelerin ortalamaları alınmaktadır. Cronbach Alpha değeri kaçınma ve kaygı boyutları için sırasıyla .90 ve .86 olarak hesaplanmıştır. Kaçınma ve kaygı boyutlarının test tekrar test güvenilirliği sırasıyla .81 ve .82 olarak hesaplanmıştır (Selçuk ve ark., 2005).

Türkiye'de kullanılan İlişkiler Anketi, İlişki Ölçekleri Anketi, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri gibi yetişkin bağlanma stilleri ölçekleri arasında YİYE daha iyi psikometrik özelliklere sahiptir. YİYE-II ölçeğinin belirli bir kesme puanı bulunmamaktadır. Kaygı ve kaçınma boyutları temelinde değerlendirilebildiği gibi, puanlara küme analizi (cluster) yapılarak Bartholomew ve Horowitz'in (1991) Dörtlü Bağlanma Modeliyle uyumlu dört kategori de elde edilebilmektedir. Küme analizi sonucunda hem kaygı hem kaçınma boyutlarından düşük puan alanlar güvenli bağlanma, kaygı boyutundan düşük kaçınma boyutundan yüksek puan alanlar kayıtsız bağlanma, her iki boyuttan da yüksek

puan alanlar korkulu bağlanma, kaygı boyutundan yüksek kaçınma boyutundan düşük puan alanlar saplantılı bağlanma stilinde sınıflandırılmışlardır (Brennan ve ark., 1998; Akt: Sümer, 2006). Sümer (2006) yetişkin bağlanma stillerini karşılaştırdığı araştırmasının sonuçlarına göre boyut temelinde ölçümlerin kategorik temeldeki ölçümlere göre daha yüksek yordama gücüne sahip olduğunu ve bağlanma davranışlarını kategoriler yerine boyutlar üzerinde kavramsallaştırmanın kağıt kalem ölçeklerin sınırlılıklarını azaltabileceğini öne sürmüştür. YİYE-II daha yüksek ölçüm duyarlılığına sahip olması ve boyut temelinde ölçüm imkanı sağlaması sebebiyle çalışmamızda kullanılmıştır (Selçuk ve ark., 2005).

3.2.5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği

Araştırmada Bernstein ve arkadaşları (2003) tarafından geliştirilen Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Anketi'nin kısa versiyonu kullanılmıştır. Şar, Öztürk ve İkikardeş (2012) tarafından Türkçe çevirisi ve uyarlaması yapılmış olan ölçek 28 maddeden oluşmakta ve çocukluk travmaları beyana dayalı olarak ölçülmektedir. Her bir madde, 5'li likert tipi ölçekle derecelendirilmiştir. Ölçek, fiziksel istismar, duygusal istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar alt ölçeklerinden oluşmaktadır. Alt ölçeklere ek olarak, katılımcıların travmalarının inkarını değerlendiren minimizasyon puanı da sağlanmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı, psikolojik istismar alt ölçeği için .90, duygusal istismar alt ölçeği için .85, cinsel istismar alt ölçeği için .73, duygusal ihmal alt ölçeği için .85, psikolojik ihmal alt ölçeği için .77 ve minimizasyon için .71 olarak ölçülmüştür. Ölçek, yüksek iç tutarlılığa ($\alpha = .93$) sahiptir ve test tekrar test güvenilirlik katsayısı $r = .90$ olarak ölçülmüştür (Şar ve ark., 2012).

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Demografik bilgi formu, Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği, Olayların Etkisi Ölçeği-R, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II ve Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği çevrimiçi olarak bilgisayar başında yakın partner ilişkisi olan ve/veya geçmişinde yakın partner ilişkisi olmuş kadın katılımcılara beyana dayalı olarak

uygulanmıştır. Önce araştırmanın amacıyla ilgili bilgilendirme yapılmış ve "Gönüllü Katılımcı Formu" ile çalışmanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı ve kimlik belirleyici herhangi bir bilgi istenmeyeceği ifade edilerek onay alınmıştır. Elde edilen bulgular SPSS 21.0 programı ile analiz edilmiştir. Ölçek ve alt ölçek puanlarının normallik sınavında çarpıklık (skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayısı kullanılmıştır (Tablo 1).

Tablo 2. Değişkenlerin Ölçekler ve Alt Ölçeklerindeki Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Katsayıları

Ölçekler ve Alt Ölçekler	Skewness(Çarpıklık)	Basıklık (Kurtosis)
Çocukluk Çağı Travma Ölçeği		
Duygusal İstismar	0,887	1,118
Fiziksel İstismar	0,876	1,440
Fiziksel İhmal	-0,431	-,478
Duygusal İhmal	-0,485	-,553
Cinsel İstismar	0,955	1,223
Toplam Puan	-0,048	1,397
Yakın İlişkilere Yaşantılar Envanteri		
Kaygılı Bağlanma	-0,147	,550
Kaçınmacı Bağlanma	0,264	,786
Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği		
Fiziksel	0,713	1,495
Duygusal	-0,709	1,498
Sözel	0,867	1,295
Ekonomik	-0,025	,633
Cinsel	0,724	1,449
Toplam Puan	0,898	1,098
Olayların Etkisi Ölçeği		
Yeniden Yaşama	0,389	-,439
Kaçınma	-0,369	,042
Aşırı Uyarılma	0,457	-,476
Toplam Puan	0,046	-,080

Sürekli bir değişkenden elde edilen puanların normal dağılım özelliğinde kullanılan çarpıklık katsayısının (Skewness) ± 1 sınırları içinde kalması puanların normal dağılımdan önemli bir sapma göstermediği şeklinde yorumlanabilir (Büyüköztürk ve ark.,2017). Yapılan normallik sınamasında ölçek ve alt ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği tespit edildiğinden (Tablo1), çocuklukta fiziksel, duygusal, sözel, ekonomik şiddete ve cinsel şiddete maruz kalıp kalmama durumlarına göre karşılaştırmasında bağımsız iki örneklem t testi; cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyleri değişkenlerine göre karşılaştırılmasında tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) testi uygulanmıştır. ANOVA testinde gruplar arasında anlamlı farklılık görüldüğünden, farkın hangi iki grup arasında olduğunu belirlemek amacıyla LSD post hoc testinden yararlanılmıştır. Ölçek ve alt ölçek puanları arasındaki ilişkide Pearson korelasyon analizi; Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Ölçeği ve Olayların Etkisi Ölçeği değişkenlerinin, Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Analizlerde anlamlılık düzeyi 0,05 ($p < 0,05$) olarak belirlenmiştir.

3.4. Veri Analizi

Araştırmanın verilerine yönelik istatistik analizlerinde ilk olarak katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgilerin dağılımı verilmiş daha sonra ölçeklere ilişkin betimleyici istatistiklere yer verilmiştir. Bu bilgilerden sonra ölçekler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla korelasyon analizlerine ve Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin demografik verilere göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin verilere yer verilmiştir. Son olarak Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Olayların Etkisi Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği üzerindeki etkisine ilişkin aşamalı regresyon analizi ve YİYE-II'nin KYŞÖ ile OEÖ ile arasındaki ilişkide aracı rolünün incelenmesine ilişkin Standart Çoklu Regresyon Analizi yapılmıştır

4. BULGULAR

Bu bölümde elde edilen veriler, betimleyici istatistikler, hipotezlerin sınanması ve diğer analizler olmak üzere üç başlıkta sunulmuştur. Bazı sorular tüm katılımcılar tarafından cevaplandırılmadığı için toplam sayılar farklılık göstermektedir ve istatistiksel değerlendirmeler cevap verenler arasında yapılmıştır

4.1. Betimleyici İstatistikler

4.1.1. Sosyo-demografik Özelliklere, Partner ve Çocukluk Çağı Şiddet Öyküsüne İlişkin Betimsel İstatistikler

Tablo 2. Katılımcıların Sosyo-demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Yaş	f	%
18-30	172	52,0
31-40	115	34,7
41 ve yaş üzeri	44	13,3
Toplam	331	100
Eğitim Düzeyi		
İlköğretim	4	0,90
Lise	62	12,60
Üniversite	289	58,7
Yüksek Lisans ve üzeri	137	27,8
Toplam	492	100
Ekonomik durum		
Geliri yok	110	22,4
Düşük	47	9,6
Orta	119	24,2
Orta üstü	216	43,9
Toplam	492	100
Romantik ilişki yaşadığı kişi tarafından herhangi bir şiddet türüne maruz kalma durumu		
Evet	362	73,6
Hayır	129	26,4
Toplam	491	100
Çocuklukta fiziksel şiddete maruz kalma durumu		
Evet	244	49,6
Hayır	247	50,4
Toplam	491	100
Çocuklukta psikolojik şiddete maruz kalma durumu		

Evet	315	64,4
Hayır	175	35,6
Toplam	490	100
Çocuklukta cinsel istismara maruz kalma durumu		
Evet	119	24,4
Hayır	371	75,6
Toplam	490	100
Çocuklukta ekonomik şiddete maruz kalma durumu		
Evet	44	9,4
Hayır	442	90,6
Toplam	486	100
Çocuklukta sözel şiddete maruz kalma durumu		
Evet	281	57,2
Hayır	206	41,9
Toplam	487	100

Katılımcıların yaş aralığı 18-65 yaş, yaş ortalaması $22,15 \pm 2,40$ olarak saptanmıştır. Tablo2'ye göre katılımcıların %0,90'ı ilköğretim, %12,60'ı lise, %58,7'si üniversite, %27,8'i lisansüstü düzeyde öğrenim görmüştür. %22,4'ünün aylık geliri yoktur, %9,6'sı düşük, %24,2'si orta, %56,1'i ortaüstü gelir seviyesine sahiptir.

Katılımcıların %73,6'sı romantik ilişki yaşadığı kişi tarafından şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. %49,6'sı çocuklukta fiziksel şiddete, %64'ü psikolojik şiddete, %24,2'si cinsel şiddete, %8,9'u ekonomik şiddete ve %57,1'i sözel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir.

4.1.2. Ölçekler ve Alt Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikler

Tablo 3. Ölçeklere Ait Betimsel İstatistikler

Ölçekler ve Alt Ölçekler	N	Min.	Max.	\bar{X}	SS.
Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği					
Fiziksel	469	10	28	10,35	1,319
Duygusal	474	11	26	20,68	1,949
Sözel	460	11	26	16,79	1,915
Ekonomik	469	11	22	17,68	1,689
Cinsel	472	11	24	14,76	1,957
Toplam Puan	436	54	107	80,21	5,100
Yakın İlişkilere Yaşantılar Envanteri					
Kayıplı Bağlanma	472	51	119	80,50	9,209
Kaçınmacı Bağlanma	479	28	120	70,11	17,552
Çocukluk Çağı Travma Ölçeği					
Duygusal İstismar	484	5	25	9,56	4,599
Fiziksel İstismar	487	5	23	6,49	3,060
Fiziksel İhmal	490	5	19	12,68	1,540
Duygusal İhmal	487	5	25	18,14	4,983
Cinsel İstismar	484	5	25	7,35	3,792
Toplam Puan	470	28	86	63,54	7,170
Olayların Etkisi Ölçeği					
Yeniden Yaşama	441	8	40	19,58	7,138
Kaçınma	436	8	39	22,92	5,866
Aşırı Uyarılma	443	6	30	13,76	5,356
Toplam Puan	426	22	104	56,04	15,212

Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nde ölçeğin tamamı için en düşük puan 50, en yüksek puan 150, alt ölçekler için en düşük puan 10 en yüksek puan 30 olarak belirlenmiştir. KYŞÖ'nün geliştirildiği araştırmada toplam puan ortalaması 67.17 ± 13.93 , fiziksel şiddet 10.77 ± 1.69 , duygusal şiddet 15.07 ± 3.90 , sözel şiddet 14.42 ± 3.82 , ekonomik şiddet 14.11 ± 3.31 , cinsel şiddet 12.91 ± 2.91 olarak belirlenmiştir. Araştırmamızın bulgularına göre ölçek bazında puan ortalamasının $80,21 \pm 5,1$ olduğu, alt ölçeklerine bakıldığında, en yüksek puanların duygusal şiddet ($20,69 \pm 1,94$), ekonomik şiddet ($17,68 \pm 1,68$) ve sözel şiddet ($16,79 \pm 1,9$) alt

ölçeklerinden; en düşük puanların ise cinsel şiddet (14,76±1,95) ve fiziksel şiddet (10,35±1,31) alt ölçeklerinden alındığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar kadına yönelik şiddet öyküsünün var olduğunu göstermektedir

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nde, kaygılı bağlanma puanları 80,50±9,2 ve kaçınmacı bağlanma puanları 70,11±17,55 olarak saptanmıştır. YİYE-II'nin belirtilmiş olan bir kesme puanı bulunmamaktadır.

Olayların Etkisi Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı araştırmaya göre, TSSB tanısı almış olan grubun toplam puan ortalaması 43,04±16,83, yeniden yaşama alt ölçek ortalaması 15,53±7,60, kaçınma 13,83±6,82 ve aşırı uyarılma 13,68±6,19 olarak hesaplanmıştır (Çorapçıoğlu ve ark., 2006). Araştırmamızın sonuçlarına göre ölçek bazında puan ortalamasının 56,04±51,21 olduğu, alt ölçeklerine bakıldığında, en yüksek puanların kaçınma (22,92±5,86) ve yeniden yaşama (19,58±7,13) alt ölçeklerinden, en düşük puanın ise aşırı uyarılma (13,76±5,35) alt ölçeklerinden alındığı görülmüştür.

Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği'nden ölçek bazında 25 ila 125 puan arasında, alt ölçek bazında ise 5 ila 25 arasında değişen puanlar alınabilmektedir. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği'nin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasının yapıldığı araştırmaya göre (Şar ve ark.,2012) toplam puan için 35, cinsel ve fiziksel istismar alt ölçekleri için 5 puan, fiziksel ihmal ve duygusal istismar alt ölçekleri için 7 puan, duygusal ihmal alt ölçeği için 12 puanın aşılması pozitif bildirim olarak değerlendirilmektedir. Çocukluk Çağı Ruhsal Travmaları Ölçeği'nde, ölçek bazında puan ortalamasının 63,54±7,17 olduğu, alt ölçeklerinde ise, en yüksek puanların duygusal ihmal (18,144±4,98), fiziksel ihmal (12,68±1,54) ve duygusal istismar (9,54±4,59) alt ölçeklerinden; en düşük puanların ise fiziksel istismar (9,56±4,59) ve cinsel istismar (7,35±3,79) alt ölçeklerinden alındığı saptanmıştır. Araştırmamızın bulgularının pozitif bildirim olarak kabul edilen değerlerin üzerinde olduğu görülmekte, başka bir ifadeyle istismar veya ihmal öyküsünün varlığını göstermektedir.

4.2. Hipotezlerin Sınanması

4.2.1. KYŞÖ Puanları ile ÇÇRT Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

Hipotez 1: Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanlarıyla, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin toplam ve alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Tablo 4. KYŞÖ Puanları ile ÇÇRT Ölçeği Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

	ÇÇRTÖ					
	Duygusal İstismar	Fiziksel istismar	Fiziksel ihmal	Duygusal ihmal	Cinsel istismar	Toplam puan
KYŞÖ						
Fiziksel	,058	,096***	-,126**	-,108***	,014	-,070
	,209	,038	,006	,020	,766	,139
Duygusal	-,026	,013	-,001	,131**	-,039	,098***
	,574	,771	,990	,004	,405	,037
Sözel	,173*	,068	-,073	-,134**	,002	-,026
	,000	,147	,117	,004	,966	,591
Ekonomik	-,042	,011	,024	,101***	,010	,078
	,372	,807	,604	,029	,830	,097
Cinsel	,178*	,132**	-,042	-,131**	,079	,039
	,000	,004	,357	,005	,087	,402
Toplam puan	,249*	,437*	,344*	,289*	,538*	,051
	,000	,000	,000	,000	,000	,301

*p<,000 **p<,01 ***p<,05

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin "fiziksel şiddet" alt ölçeği ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin "fiziksel istismar" alt ölçeği arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = ,096$; $p < ,05$). Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "fiziksel şiddet" alt ölçek puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği "fiziksel istismar" alt ölçek puanı da artmaktadır. Ancak katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "fiziksel şiddet" alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği "fiziksel ihmal" ve "duygusal ihmal" alt

ölçekleri arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = -.126$; $p < .01$, $r = -.108$; $p < .05$). Bu durumda Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “fiziksel şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “fiziksel ihmal” ve “duygusal ihmal” alt ölçek puanları azalmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “duygusal şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçeği ve toplam puan arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = .131$; $p < .01$; $r = .098$; $p < .05$). Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “duygusal şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçeği ve toplam puan da artmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “sözel şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar” alt ölçeği arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = .173$; $p < .000$). Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “sözel şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal İstismar” alt ölçek puanı da artmaktadır. Ancak Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “sözel şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçek puanı arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = -.134$; $p < .01$). Bu durumda Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “sözel şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçek puanı azalmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “ekonomik şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçeği arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = .101$; $p < .05$). Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “ekonomik şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçek puanı da artmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “cinsel şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar” ve “fiziksel istismar” alt ölçekleri arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = .178$; $p < .000$; $r = .132$; $p < .01$). Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “cinsel şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar” ve “fiziksel istismar” alt ölçek puanları da artmaktadır. Ancak

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “cinsel şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçek puanı arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = -.131; p < .01$). Bu durumda Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “cinsel şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçek puanı ise azalmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar” ve “duygusal ihmal” alt ölçekleri arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = .249; r = .289; p < .000$). Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar” ve “duygusal ihmal” alt ölçek puanları da artmaktadır. Benzer şekilde Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “fiziksel istismar”, “fiziksel ihmal” ve “cinsel istismar” alt ölçekleri arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, ($r = .437; r = .344; r = .538; p < .000$). Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanı arttıkça Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “fiziksel istismar”, “fiziksel ihmal” ve “cinsel istismar” alt ölçek puanları da artmaktadır.

Katılımcıların ile Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “fiziksel şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar”, “cinsel istismar” alt ölçekleri ve toplam puan arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “duygusal istismar” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar”, “fiziksel istismar”, “fiziksel ihmal”, “cinsel istismar” alt ölçekleri ve toplam puan arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “sözel şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “fiziksel istismar”, “fiziksel ihmal”, “cinsel istismar” alt ölçek puanları ve toplam puan arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “ekonomik şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar”, “fiziksel istismar”, “fiziksel ihmal”, “cinsel istismar” alt ölçek puanları ve toplam puanlar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “cinsel şiddet” alt ölçek puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “fiziksel ihmal”, “cinsel istismar” alt ölçek puanları ve toplam puan arasında anlamlı

bir ilişki tespit edilmemiştir. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanı ile Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

4.2.2. KYŞÖ Puanları YİYE-II Puanları Arasındaki İlişki

Hipotez 2: Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin toplam ve alt ölçek puanlarıyla, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin kaygılı bağlanma ve kaçınmacı bağlanma alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların KYŞÖ Puanı ile YİYE-II Puanı Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

	YİYE-II	
	Kaygılı bağlanma	Kaçınmacı bağlanma
<u>KYŞÖ</u>		
Fiziksel	,239* ,000	,093*** ,049
Duygusal	-,224* ,000	,228* ,000
Sözel	,296* ,000	-,020 ,671
Ekonomik	-,065* ,000	,185* ,000
Cinsel	,289* ,000	-,070 ,133
ToplamPuan	,188* ,000	163** ,007

*p< ,000 **p< ,01 ***p< ,05

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin toplam puanı ve “fiziksel şiddet”, “sözel şiddet”, “cinsel şiddet” alt ölçekleri ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin “kaygılı bağlanma” alt ölçeği arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve

anlamli bir iliŖki olduğu görülmektedir ($r = ,188$; $r = ,239$; $r = ,296$; $r = ,289$; $p < ,000$). BaŖka bir deyiŖle Kadına Yönelik Ŗiddet leği'nin toplam puan ve "fiziksel Ŗiddet", "sözel Ŗiddet", "cinsel Ŗiddet" alt ölçek puanları arttıka Yakın İliŖkilerde YaŖantılar Envanteri'nin "kaygılı bağlanma" alt ölçek puanı artmaktadır. Ancak katılımcıların Kadına Yönelik Ŗiddet leği'nin "duygusal Ŗiddet" ve "ekonomik Ŗiddet" alt ölçekleri ile Yakın İliŖkilerde YaŖantılar Envanteri'nin "kaygılı bağlanma" alt leği arasında dŖk düzeyde, negatif yönlü ve anlamli bir iliŖki olduğu görülmektedir ($r = , -224$; $r = -,065$; $p < ,000$). BaŖka bir deyiŖle "Kadına Yönelik Ŗiddet leği'nin "duygusal Ŗiddet" ve "ekonomik Ŗiddet" alt ölçek puanları arttıka Yakın İliŖkilerde YaŖantılar Envanteri'nin "kaygılı bağlanma" alt ölçek puanı azalmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Ŗiddet leği toplam puanı ve "fiziksel Ŗiddet", "duygusal Ŗiddet", "ekonomik Ŗiddet" alt ölçekleri ile Yakın İliŖkilerde YaŖantılar Envanteri "kaçınmacı bağlanma" alt leği arasında dŖk düzeyde, pozitif yönlü ve anlamli bir iliŖki olduğu görülmektedir ($r = ,163$; $p < ,01$, $r = ,093$; $p < ,05$; $r = ,228$; $r = ,185$; $p < ,000$). BaŖka bir deyiŖle Kadına Yönelik Ŗiddet leği'nin toplam puanı ve "fiziksel Ŗiddet", "duygusal Ŗiddet", "ekonomik Ŗiddet" alt ölçek puanları arttıka Yakın İliŖkilerde YaŖantılar Envanteri "kaçınmacı bağlanma" alt ölçek puanı da artmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Ŗiddet leği'nin "sözel Ŗiddet" ve "cinsel Ŗiddet" alt ölçekleri ile Yakın İliŖkilerde YaŖantılar Envanteri "kaçınmacı bağlanma" alt leği arasında anlamli bir iliŖki tespit edilmemiŖtir. Ayrıca KYŖ alt leklerinin YIYE-II'nin 4 kategorili versiyonuna göre farklılaŖma durumunu belirlemek üzere Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıŖ ancak anlamli bir fark tespit edilmemiŖtir.

4.2.3. KYŞÖ Puanları ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişki

Hipotez 3: Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin toplam ve alt ölçek puanları ile Olayların Etkisi Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların KYŞÖ Puanları ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

	OEÖ			
	Yeniden Yaşama	Kaçınma	Aşırı Uyarılma	Toplam Puan
KYŞÖ				
Fiziksel	,181* ,000	,142* ,000	,223* ,000	,226* ,000
Duygusal	-,046 ,339	-,066 ,174	-,018 ,714	-,073 ,136
Sözel	,212* ,000	,171* ,000	,267* ,000	,251* ,000
Ekonomik	,016 ,740	,040 ,411	,442*** ,037	,025 ,611
Cinsel	-,115* ,000	,149** ,002	,282* ,000	,275* ,000
Toplam Puan	,200* ,000	,150** ,003	,251* ,000	,232* ,000

*p<,000 **p<,01 ***p<,05

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin “fiziksel şiddet” alt ölçeği ile Olayların Etkisi Ölçeği'nin toplam puanı ve “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,226$; $r = ,181$; $r = ,142$; $r = ,223$; $p < ,000$). Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “fiziksel şiddet” alt boyutu puanı arttıkça Olayların Etkisi

Ölçeği “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” ve toplam puanları da artmaktadır. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin “sözel şiddet” alt ölçeği ile Olayların Etkisi Ölçeği'nin toplam puan ve “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir ($r = ,251$; $r = ,212$; $r = ,171$; $r = ,267$; $p < ,000$). Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “sözel şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Olayların Etkisi Ölçeği'nin toplam puan ve “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları artmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “ekonomik şiddet” alt ölçeği ile Olayların Etkisi Ölçeği “aşırı uyarılma” alt ölçeği arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir görülmektedir ($r = ,442$; $p < ,05$). Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “ekonomik şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Olayların Etkisi Ölçeği “aşırı uyarılma” alt ölçek puanı da artmaktadır. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “ekonomik şiddet” alt ölçeği ile Olayların Etkisi Ölçeği'nin toplam puanı ve “yeniden yaşama”, “kaçınma” alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “cinsel şiddet” alt ölçek puanı ile Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama” alt ölçeği arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ($r = -,115$; $p < ,000$), toplam puan ve “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçekleri arasında ise düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir görülmektedir ($r = ,275$; $r = ,149$; $r = ,282$; $p < ,001$, $p < ,000$). Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “cinsel şiddet” alt ölçek puanı arttıkça Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama” alt ölçek puanı azalmaktadır ancak toplam puan ve “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ise artmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanları ile Olayların Etkisi Ölçeği toplam puan ve “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçekleri arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ($r = ,232$; $p < ,000$, $r = ,200$; $p < ,000$, $r = ,150$; $p < ,01$, $r = ,251$; $p < ,000$) anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Başka bir deyişle Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanı arttıkça, Olayların Etkisi Ölçeği toplam puan ve “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları artmaktadır.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “duygusal şiddet” alt ölçeği ile Olayların Etkisi Ölçeği toplam puan ve “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

4.2.4. ÇCRTÖ Puanları ile YİYE-II Puanları Arasındaki İlişki

Hipotez 4: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Tablo 7. ÇCRTÖ Puanları ile YİYE-II Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

	YİYE-II	
	Kaygılı bağlanma	Kaçınmacı bağlanma
CCRTÖ		
Duygusal İstismar	,421* ,000	-,227* ,000
Fiziksel istismar	,240* ,000	-,143** ,002
Fiziksel ihmal	-,080 ,079	,028 ,549
Duygusal ihmal	-,417* ,000	,269* ,000
Cinsel istismar	,155** ,001	-,147** ,002
Toplam puan	-,042 ,373	,015 ,755

*p<,000 **p<,01

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin “duygusal istismar” alt ölçeği ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri “kaygılı bağlanma” alt ölçeği arasında orta düzeyde, pozitif yönlü ve “kaçınmacı bağlanma” alt ölçeği arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = ,421$; $p < ,000$, $r = -,227$; $p < ,000$). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar” alt ölçek puanı arttıkça Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin “kaygılı bağlanma” puanı da artmakta ve “kaçınmacı bağlanma” alt ölçek puanı azalmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “fiziksel istismar” alt ölçek puanı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri “kaygılı bağlanma” alt ölçeği arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve “kaçınmacı bağlanma” alt ölçek puanı arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = ,240$; $p < ,000$, $r = -,143$; $p < ,000$,). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “fiziksel istismar” alt ölçek puanı arttıkça Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin “kaygılı bağlanma” alt ölçek puanı artmakta ve “kaçınmacı bağlanma” alt ölçek puanı azalmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin “duygusal ihmal” alt ölçek puanı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri “kaygılı bağlanma” alt ölçek puanı arasında orta düzeyde, negatif yönlü ($r = -,417$; $p < ,000$) ve “kaçınmacı bağlanma” alt ölçek puanı arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = ,269$; $p < ,000$). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin “duygusal ihmal” alt ölçek puanı arttıkça Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin “kaygılı bağlanma” alt ölçek puanı azalmakta ve “kaçınmacı bağlanma” alt ölçek puanı artmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “cinsel istismar” alt ölçek puanı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri “kaygılı bağlanma” alt ölçek puanı arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ($r = ,155$; $p < ,01$) ve “kaçınmacı bağlanma” alt ölçek puanı arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = -,147$ $p < ,01$). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin “cinsel istismar” alt ölçek puanı arttıkça “kaygılı bağlanma” alt ölçek puanı artmakta ve “kaçınmacı bağlanma” alt ölçek puanı azalmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanı ve “fiziksel ihmal” alt ölçek puanı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri “kaygılı bağlanma” ve “kaçınmacı bağlanma” alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

4.2.5. ÇÇRTÖ Puanları ile 4 Kategorili YİYE-II Puanları Arasındaki İlişki

Katılımcıların ÇÇRTÖ alt ölçekleri ile YİYE-II nin 4 kategorili versiyonu arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiş olup bu anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğu detaylıca Tablo 8-9-10-11-12-13'de ifade edilmiştir.

Tablo 8. ÇÇRTÖ Puanlarının YİYE-II Kategorilerine Göre Farklaşp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve \bar{X} Değerleri					ANOVA Sonuçları					
	YİYE-II Ölçeği	N	\bar{X}	SS	Var. K.	K.T.	Sd	K.O.	F	p
Duygusal İstismar	Güvenli	98	8,43	3,81	G.Arası	455,631	3	151,877	7,456	,000*
	Saplantılı	221	9,17	4,41	G. İçi	957,553	479	20,371		
	Korkulu	98	8,27	5,37	Toplam	113,184	482			
	Kayıtsız	66	9,98	4,43						
	Total	483	9,56	4,60						
Fiziksel İstismar	Güvenli	97	6,07	2,43	G.Arası	77,071	3	25,690	2,769	,041***
	Saplantılı	224	6,41	3,09	G. İçi	442,421	482	9,279		
	Korkulu	99	17,24	3,63	Toplam	459,492	485			
	Kayıtsız	66	6,29	2,74						
	Total	486	6,50	3,06						
Duygusal İhmal	Güvenli	98	19,57	4,21	G.Arası	333,050	3	111,017	4,561	,004**
	Saplantılı	222	18,01	5,02	G. İçi	1132,153	482	24,341		
	Korkulu	99	17,00	5,19	Toplam	1206,204	485			
	Kayıtsız	67	18,16	5,23						
	Total	486	18,21	4,99						
Cinsel İstismar	Güvenli	99	6,33	3,24	G.Arası	243,442	3	81,147	5,804	,001**
	Saplantılı	219	7,17	3,30	G. İçi	697,018	479	13,981		
	Korkulu	98	8,43	4,36	Toplam	690,596	482			
	Kayıtsız	67	7,90	4,68						
	Total	483	7,35	3,79						
Toplam Puan	Güvenli	95	63,11	6,36	G.Arası	517,684	3	172,561	3,403	,018***

Saplantılı	213	62,01	7,24	G. İçi	2582,486	465	50,715
Korkulu	96	65,18	7,81	Toplam	2410,171	468	
Kayıtsız	65	64,66	6,70				
Total	469	63,55	7,18				

*p< .000 **p< .01 ***p< .05

Tablo 9. ÇÇRTÖ "Duygusal İstismar" Alt Ölçek Puanına Göre YIYE-II Kategorilerinin Gruplar Arasında Farklılaşımını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

YIYE II (i)	YIYE-II (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	-2,837	,645	,000*
	Kayıtsız Bağlanma	-1,556	,719	,031**
Saplantılı Bağlanma	Korkulu Bağlanma	-2,093	,548	,000*

*p< .000 **p< .05

YIYE-II'nin alt kategorileri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacı ile Post-Hoc LSD testi yapılmış olup elde edilen sonuçlar; Güvenli Bağlanması olan katılımcıların ÇÇRTÖ "Duygusal İstismar" Puanlarının ($x_{\square} = 8,43$) Korkulu Bağlanması olan katılımcıların ($x_{\square} = 8,27$) puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu ve Kayıtsız Bağlanması olan katılımcıların ($x_{\square} = 9,98$) puanlarından anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak Saplantılı bağlanması olan katılımcıların ÇÇRTÖ "Duygusal İstismar" puanlarının ($x_{\square} = 9,17$) Korkulu Bağlanması olanlardan ($x_{\square} = 8,27$) anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 10. ÇÇRTÖ "Fiziksel İstismar" Alt Ölçek Puanına Göre YIYE-II Kategorilerinin Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

YIYE_II (i)	YIYE-II (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
Korkulu Bağlanma	Güvenli Bağlanma	-1,17	,435	,007*
	Saplantılı Bağlanma	-0,832	,368	,024**
	Kayıtsız Bağlanma	0,955	,484	,049**

*p< .01 **p< .05

YIYE-II'nin alt kategorileri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacı ile Post-Hoc LSD testi yapılmış olup elde edilen sonuçlar; Korkulu Bağlanması olan katılımcıların ÇÇRTÖ “Fiziksel İstismar” puanlarının ($x_{\square} = 17,24$) Güvenli Bağlanması ($x_{\square} = 6,07$), Saplantılı Bağlanması ($x_{\square} = 6,41$) ve Kayıtsız Bağlanması ($x_{\square} = 6,29$) olan katılımcıların puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 11. ÇÇRTÖ Duygusal İhmal Alt Ölçek Puanına Göre YIYE-II Kategorilerinin Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

YIYE_II (i)	YIYE-II (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	1,558	,598	,010**
	Kayıtsız Bağlanma	2,571	,703	,000*

*p< .01 **p< .05

YIYE-II'nin alt kategorileri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacı ile Post-Hoc LSD testi yapılmış olup elde edilen sonuçlar; Güvenli Bağlanması olan katılımcıların ÇÇRTÖ “Duygusal İhmal” Puanlarının ($x_{\square} = 19,57$) Korkulu Bağlanması olan katılımcıların ($x_{\square} = 17,00$) ve Kayıtsız Bağlanması ($x_{\square} = 18,16$) olan katılımcıların puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 12. ÇÇRTÖ "Cinsel İstismar" Alt Ölçek Puanına Göre YIYE-II Kategorilerinin Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

YIYE_II (i)	YIYE-II (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	-2,095	,533	,000*
	Kayıtsız Bağlanma	-1,562	,592	,009**
Saplantılı Bağlanma	Korkulu Bağlanma	-1,26	,454	,006**

*p< .000 **p< .01

YIYE-II'nin alt kategorileri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacı ile Post-Hoc LSD testi yapılmış olup elde edilen sonuçlar; Güvenli Bağlanması olan katılımcıların ÇÇRTÖ "Cinsel İstismar" Puanlarının ($\bar{x} = 19,57$) Korkulu Bağlanması olan katılımcıların ($\bar{x} = 17,00$) ve Kayıtsız Bağlanma ($\bar{x} = 18,16$ puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak Saplantılı Bağlanması olan katılımcıların ÇÇRTÖ "Cinsel İstismar" Puanlarının ($\bar{x} = 19,57$) Korkulu Bağlanması olan katılımcıların ($\bar{x} = 17,00$) puanlarından anlamlı derece yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 13. ÇÇRTÖ Toplam Puanına Göre YIYE-II Kategorilerinin Hangi Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post- Hoc LSD Testi

YIYE_II (i)	YIYE-II (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
Güvenli Bağlanma	Korkulu Bağlanma	-2,50572	,87543	,004*
	Kayıtsız Bağlanma	-1,586	1,00912	,049**
	Saplantılı Bağlanma	— 2,07182	— 1,03059	,045**

*p< .01 **p< .05

YIYE-II alt kategorileri arasındaki farkların hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacı ile Post-Hoc LSD testi yapılmış olup elde edilen sonuçlar; Güvenli Bağlanması olan katılımcıların ÇÇRTÖ toplam puanlarının ($\bar{x} = 63,11$) Korkulu Bağlanma ($\bar{x} = 65,18$) ve Kayıtsız Bağlanmaya ($\bar{x} = 64,66$) sahip katılımcılarda anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Ek olarak Güvenli Bağlanması olan katılımcıların ÇÇRTÖ toplam puanlarının ($\bar{x} = 63,11$) Saplantılı Bağlanması olan katılımcıların ($\bar{x} = 62,01$) puanlarından anlamlı derece yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4.2.6. ÇÇRTÖ Puanları ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişki

Hipotez 5: Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları ile Olayların Etkisi Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları arasında pozitif yönlü korelasyon beklenmektedir.

Tablo 14. ÇÇRTÖ Puanları ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Üzere Uygulanan Pearson Çarpım Moment Korelasyon Analizi Sonuçları

	ÇÇRT					
	Duygusal İstismar	Fiziksel istismar	Fiziksel ihmal	Duygusal ihmal	Cinsel istismar	Toplam puan
<u>OEÖ</u>						
Yeniden Yaşama	,297*	,153**	,043	-,233*	,246*	,125***
Kaçınma	,251*	,178*	,029	-,205*	,171*	,115***
Aşırı Uyarılma	,352*	,225*	,039	-,293*	,258*	,128**
Toplam Puan	,363*	,213*	,042	-,290*	,269*	,143**

*p<,000 **p<,01 ***p<,05

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar” alt ölçek puanı ile Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama” ve “kaçınma” alt ölçek puanları arasında düşük düzeyde ($r = ,297$; $r = ,251$; $p < ,000$), “aşırı uyarılma” ve toplam puan arasında ise orta düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = ,352$; $r = ,363$; $p < ,000$). Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal istismar” alt ölçek puanı arttıkça Olayların Etkisi Ölçeği'nin “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ve toplam puanı da artmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “fiziksel istismar” alt ölçek puanı ile Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ve toplam puan arasında düşük düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = ,153; p < ,01$; $r = ,178$; $r = ,225$; $r = ,213$; $p < ,000$). Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin “fiziksel istismar” alt ölçek puanı arttıkça Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ve “toplam puan”da artmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçek puanı ile Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçekleri ve toplam puan arasında düşük düzeyde, negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = -,233$; $r = -,205$; $r = -,293$; $r = -,290$; $p < ,000$). Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “duygusal ihmal” alt ölçek puanı arttıkça Olayların Etkisi Ölçeği'nin “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ve toplam puan ise azalmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “cinsel istismar” alt ölçek puanı ile Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ve toplam puan arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = ,246$; $r = ,171$; $r = ,258$; $r = ,269$; $p < ,000$). Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “cinsel istismar” alt ölçek puanı arttıkça Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ve toplam puan da artmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği toplam puanları ile Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ve toplam puan arasında düşük düzeyde, pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r = ,125$; $r = ,115$; $p < ,05$; $r = ,128$; $r = ,143$; $p < ,01$). Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nin toplam puanı arttıkça Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ve toplam puan da artmaktadır.

Katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği “fiziksel ihmal” alt ölçek puanı ile Olayların Etkisi Ölçeği “yeniden yaşama”, “kaçınma”, “aşırı uyarılma” alt ölçek puanları ve toplam puan arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir.

4.3. Diğer Analizler ve Alt Hipotezler

Bu bölümde katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarının, demografik özelliklere (yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi), partner şiddetine maruz kalıp kalmama ve çocuklukta fiziksel/psikolojik/sözel/ekonomik/cinsel şiddete maruz kalıp kalmama durumuna göre karşılaştırmasına yönelik bulgular sunulacaktır.

Hipotez 6: Katılımcıların yaşları, eğitim düzeyleri ve gelir seviyeleri ile Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin toplam puan ve alt ölçek puanları arasında farklılaşma beklenmektedir.

Tablo 15. KYŞÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

	N, SS ve	\bar{X}		ANOVA Sonuçları								
		N	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Var. K.	K.T.	Sd	K.O.	F	p
KYŞÖ "Fiziksel"	18-30	167	10,174	,611	10	14	G.Arası	21,185	2	10,592	5,706	,004*
	31-40	107	10,346	1,311	10	21	G. İçi	579,145	312	1,856		
	41+	41	7,976	2,894	10	28	Toplam	600,330	314			
KYŞÖ "Duygusal"	18-30	169	20,905	1,843	12	26	G.Arası	25,211	2	12,605	3,476	,032**
	31-40	110	20,655	1,825	15	26	G. İçi	1153,263	318	3,627		
	41+	42	18,048	2,316	15	26	Toplam	1178,474	320			

KYŞÖ "Sözel"	18-30	161	16,640	1,727	14	23	G.Arası	15,192	2	7,596	2,229	,109
	31-40	107	16,907	2,021	13	26	G. İçi	1042,659	306	3,407		
	41 +	41	17,293	1,820	14	21	Toplam	1057,851	308			
KYŞÖ "Ekonomik"	18-30	167	17,473	1,620	12	22	G.Arası	14,212	2	7,106	2,772	,064
	31-40	107	17,822	1,516	14	22	G. İçi	802,231	313	2,563		
	41+	42	18,024	1,732	15	22	Toplam	816,443	315			
KYŞÖ "Cinsel"	18-30	166	14,729	1,989	12	22	G.Arası	4,505	2	2,253	,608	,545
	31-40	111	14,793	1,727	11	21	G. İçi	1170,654	316	3,705		
	41+	42	15,095	2,151	11	21	Toplam	1175,160	318			
KYŞÖ "Toplam Puan"	18-30	155	79,819	4,404	69	95	G.Arası	72,105	2	36,052	1,528	,219
	31-40	99	80,475	4,896	72	105	G. İçi	6794,926	288	23,593		
	41+	37	81,270	6,367	72	103	Toplam	6867,031	290			

*p<,01 **p<,05

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "fiziksel şiddet" ve "duygusal şiddet" alt ölçek puanları ile yaşları arasında farklılaşma tespit edilmiştir ($p < ,01$ ve $p < ,05$). Bu farklılaşma Tablo3 ve 4'de detaylandırılmıştır. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "sözel şiddet", "ekonomik şiddet", "cinsel şiddet" alt ölçekleri ve toplam puanları ile yaşları arasında farklılaşma tespit edilmemiştir.

Tablo 16. Katılımcıların KYSÖ "Fiziksel Şiddet" Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Yaş Değişkeni (i)	Yaş Değişkeni (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
31-40 yaş	41 yaş ve üzeri	,588	,202	,006*

*p<,01

Yaşları 31-40 yaş aralığında olan katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "fiziksel şiddet" puanlarının, yaşları 41 ve üzerinde olan katılımcıların puanlarından anlamlı seviyede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Katılımcıların KYSÖ "Duyusal Şiddet" Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Yaş Değişkeni (i)	Yaş Değişkeni (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
31-40 yaş	41 yaş ve üzeri	,378	,241	,038*

*p<,05

Yaşları 31-40 yaş aralığında olan katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "duygusal şiddet" puanlarının, yaşları 41 ve üzerinde olan katılımcıların puanlarından anlamlı seviyede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 18. Katılımcıların KYŞÖ Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Farklaşıp Farklaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve \bar{X} Değerleri							ANOVA Sonuçları					
	Grup	N	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Var. K.	K.T.	Sd	K.O.	F	p
KYŞÖ "Fiziksel"	İlköğretim ve Lise	61	10,967	2,677	10	28	G.Arası	27,488	2	13,744	8,143	,000*
	Üniversite	274	10,274	1,032	10	21	G. İçi	786,554	466	1,688		
	Yüksek Lisans	134	10,209	0,705	10	16	Toplam	814,043	468			
KYŞÖ "Duygusal"	İlköğretim ve Lise	61	20,689	2,078	16	25	G.Arası	,011	2	,005	,001	,999
	Üniversite	281	20,683	2,018	11	26	G. İçi	1796,886	471	3,815		
	Yüksek Lisans	132	20,674	1,741	16	26	Toplam	1796,897	473			
KYŞÖ "Sözel"	İlköğretim ve Lise	60	17,067	2,074	14	23	G.Arası	5,641	2	2,820	,768	,464
	Üniversite	269	16,777	1,955	11	26	G. İçi	1677,740	457	3,671		
	Yüksek Lisans	131	16,702	1,753	14	24	Toplam	1683,380	459			
KYŞÖ "Ekonomik"	İlköğretim ve Lise	59	18,203	1,750	14	22	G.Arası	19,918	2	9,959	3,528	,030**
	Üniversite	278	17,655	1,646	11	22	G. İçi	1315,378	466	2,823		
	Yüksek Lisans	132	17,515	1,719	12	22	Toplam	1335,296	468			
KYŞÖ "Cinsel"	İlköğretim ve Lise	60	15,117	2,604	11	24	G.Arası	9,885	2	4,942	1,293	,276
	Üniversite	278	14,737	1,941	11	22	G. İçi	1793,096	469	3,823		
	Yüksek Lisans	134	14,634	1,620	12	20	Toplam	1802,981	471			
KYŞÖ "Toplam Puan"	İlköğretim ve Lise	55	81,873	6,692	69	107	G.Arası	178,501	2	89,251	3,471	,032**
	Üniversite	256	80,035	5,217	54	105	G. İçi	11134,921	433	25,716		

Yüksek Lisans	125	79,824	3,785	72	92	Toplam	11313,422	435
---------------	-----	--------	-------	----	----	---------------	-----------	-----

*p< ,000 **p< ,05

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “fiziksel şiddet”, “ekonomik şiddet” ve toplam puanları ile eğitim düzeyleri arasında farklılaşma tespit edilmiştir (p< ,01; p< ,05 ve p<,05). Bu farklılaşma Tablo 6,7 ve 8’de detaylandırılmıştır. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “sözel şiddet”, "duygusal şiddet” ve “cinsel şiddet” puanları ile eğitim düzeyleri arasında farklılaşma tespit edilmemiştir.

Tablo 19. Katılımcıların KYŞÖ "Fiziksel Şiddet" Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Eğitim Değişkeni (i)	Eğitim Değişkeni (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
İlköğretim ve Lise	Üniversite	,693	,184	,000*
	Yüksek Lisans ve üzeri	,758	,201	,000*

*p< ,000

Eğitim düzeyleri ilköğretim ve lise olan katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “fiziksel şiddet” puanlarının, eğitim düzeyleri üniversite ve yüksek lisans ve üzeri olan katılımcıların puanlarından anlamlı seviyede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 20. Katılımcıların KYŞÖ "Ekonomik Şiddet" Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Eğitim Değişkeni (i)	Eğitim Değişkeni (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
İlköğretim ve Lise	Üniversite	,548	,241	,023**
	Yüksek Lisans ve üzeri	,688	,263	,009*

*p<,01 **p<,05

Eğitim düzeyleri ilköğretim ve lise olan katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "ekonomik şiddet" puanlarının, eğitim düzeyleri üniversite ve yüksek lisans ve üzeri olan katılımcıların puanlarından anlamlı seviyede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 21. Katılımcıların KYŞÖ Toplam Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Hangi Alt Gruplar Arasında Farklılaştığını Belirlemek Üzere Uygulanan Post-Hoc LSD Testi Sonuçları

Eğitim Değişkeni (i)	Eğitim Değişkeni (j)	Ort.Farkı (i-j)	SHx	p
İlköğretim ve Lise	Üniversite	1,838	,754	,015*
	Yüksek Lisans ve üzeri	2,049	,821	,013*

*p<,05

Eğitim düzeyleri ilköğretim ve lise olan katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanlarının, eğitim düzeyleri üniversite ve yüksek lisans ve üzeri olan katılımcıların puanlarından anlamlı seviyede yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo22. Katılımcıların KYŞÖ Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığını Belirlemek Üzere Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

N, SS ve \bar{X} Değerleri							ANOVA Sonuçları					
	Grup	N	\bar{X}	SS	Min.	Max.	Var. K.	K.T.	Sd	K.O.	F	p
KYŞÖ "Fiziksel"	Geliri yok	108	10,519	2,030	10	28	G.Arası	4,410	3	1,470	,844	,470
	Düşük	44	10,295	0,823	10	13		G. İçi	809,633	465	1,741	
	Orta	112	10,259	0,947	10	16		Toplam	814,043	468		
	Orta üstü	205	10,312	1,085	10	21						
KYŞÖ "Duyusal"	Geliri yok	109	20,523	2,193	12	25	G.Arası	13,506	3	4,502	1,186	,314
	Düşük	45	20,911	1,579	18	23		G. İçi	1783,391	470	3,794	
	Orta	113	20,920	1,763	15	26		Toplam	1796,897	473		
	Orta üstü	207	20,585	1,978	11	26						
KYŞÖ "Sözel"	Geliri yok	105	16,990	1,993	14	23	G.Arası	11,992	3	3,997	1,091	,353
	Düşük	45	16,378	1,419	14	20		G. İçi	1671,388	456	3,665	
	Orta	108	16,759	2,046	14	26		Toplam	1683,380	459		
	Orta üstü	202	16,802	1,895	11	24						
KYŞÖ "Ekonomik"	Geliri yok	106	17,887	1,838	13	22	G.Arası	20,259	3	6,753	2,388	,068
	Düşük	43	17,860	1,521	15	21		G. İçi	1315,038	465	2,828	
	Orta	112	17,857	1,445	15	22		Toplam	1335,296	468		
	Orta üstü	208	17,452	1,747	11	22						
KYŞÖ "Cinsel"	Geliri yok	108	14,806	2,185	11	24	G.Arası	22,963	3	7,654	2,012	,111
	Düşük	44	14,386	1,588	12	20		G. İçi	1780,018	468	3,803	

	Orta	112	15,098	2,135	12	24	Toplam	1802,981	471		
	Orta üstü	208	14,625	1,778	11	21					
KYŞÖ "Toplam Puan"	Geliri yok	102	80,588	5,862	69	107	G.Arası	81,005	3	27,002	1,038 ,375
	Düşük	41	79,610	3,323	72	86	G. İçi	11232,417	432	26,001	
	Orta	105	80,714	4,765	73	101	Toplam	11313,422	435		
	Orta üstü	188	79,846	5,149	54	105					

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği puanları ile gelir düzeyleri arasında farklılaşma tespit edilmemiştir.

Hipotez 7: Romantik ilişki yaşadığı kişi tarafından şiddete maruz kaldığını belirten katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puan ve alt ölçek puanları şiddete maruz kalmadığını belirtenlere göre daha yüksek beklenmektedir.

Tablo 23. Romantik İlişki Yaşadıkları Kişi Tarafından Şiddet Görme ve Şiddet Görmeme Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan Bağımsız Grup T -Testi Sonuçları

KYŞÖ Alt Boyutları	Gruplar	N	\bar{X}	SS	SH _x	t testi		
						t	Sd	p
KYŞÖ "Fiziksel"	VAR YOK	342 126	10,43 10,11	1,412 0,998	0,076 0,089	2,328	466	,020***
KYŞÖ "Duygusal"	VAR YOK	346 127	20,54 21,07	2,014 1,714	0,108 0,152	-2,637	471	,009**
KYŞÖ "Sözel"	VAR YOK	333 126	17,05 16,07	2,039 1,228	0,112 0,109	5,056	457	,000*
KYŞÖ "Ekonomik"	VAR YOK	343 125	17,60 17,90	1,667 1,743	0,090 0,156	-1,669	212	,097

KYŞÖ	VAR	343	15,01	2,098	0,113			
"Cinsel"	YOK	128	14,09	1,289	0,114	4,632	469	,000*
KYŞÖ	VAR	313	80,60	5,283	0,299			
"Toplam puan"	YOK	123	79,21	4,467	0,403	2,570	434	,010**

*p<,000 **p<,01 ***p<,05

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "fiziksel şiddet" puanları romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalma ve şiddete maruz kalmama değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir; $t(466) = 2,328$, $p < ,05$. Romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmış katılımcıların ($\bar{X} = 10,43$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "fiziksel şiddet" puanları, romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmayan katılımcıların ($\bar{X} = 10,11$) puanlarından daha yüksektir.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "duygusal şiddet" puanları romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalma ve şiddete maruz kalmama değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir, $t(471) = -2,637$, $p < ,01$. Romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmayan katılımcıların ($\bar{X} = 21,07$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "duygusal şiddet" puanları, romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmış katılımcıların ($\bar{X} = 20,54$) puanlarından daha yüksektir.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet ölçeği "sözel şiddet" puanları romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalma ve şiddete maruz kalmama değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir, $t(457) = 5,056$ $p < ,000$. Romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmış katılımcıların ($\bar{X} = 17,05$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "sözel şiddet" puanları, romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmayan katılımcıların ($\bar{X} = 16,07$) puanlarından daha yüksektir.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "cinsel şiddet" puanları romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalma ve şiddete maruz kalmama değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir, $t(469) = 4,632$ $p < ,000$. Romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmış katılımcıların ($\bar{X} = 15,01$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "cinsel şiddet" puanları, romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmayan katılımcıların ($\bar{X} = 14,09$) puanlarından daha yüksektir.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanları, romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalma ve şiddete maruz kalmaman değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir, $t(434) = 2,570$ $p < ,01$. Romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmış katılımcıların ($\bar{X} = 80,60$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanları, romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalmayan katılımcıların ($\bar{X} = 79,21$) puanlarından daha yüksektir.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "ekonomik şiddet" puanları ile romantik ilişki yaşadıkları kişi tarafından şiddete maruz kalma ve şiddete maruz kalmama değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Hipotez 8: Çocuklukta şiddet türlerinden herhangi birine maruz kaldığını belirten katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nden aldıkları puanların, çocuklukta şiddet türlerinden herhangi birine maruz kalmadığını belirtenlere göre daha yüksek puan almaları beklenmektedir.

Tablo 24. Katılımcıların Çocuklukta Fiziksel Şiddet Görme ve Fiziksel Şiddet Görmeme Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T -Testi Sonuçları

KYŞÖ Alt Boyutları	Gruplar	N	\bar{X}	SS	SH _x	t testi																																																																				
						t	Sd	p																																																																		
KYŞÖ "Fiziksel"	VAR	229	10,47	1,529	,101	1,960	467	,051																																																																		
	YOK	240	10,23	1,071	,069				KYŞÖ "Duygusal"	VAR	232	20,61	2,109	,138	-,805	472	,421	YOK	242	20,75	1,784	,115	KYŞÖ "Sözel"	VAR	223	16,88	1,820	,121	,980	457	,328	YOK	237	16,71	2,001	,130	KYŞÖ "Ekonomik"	VAR	232	17,67	1,707	,112	-,207	,466	,826	YOK	237	17,70	1,674	,109	KYŞÖ "Cinsel"	VAR	230	14,97	2,198	,145	2,367	470	,018*	YOK	242	14,55	1,675	,108	KYŞÖ "Toplam Puan"	VAR	209	80,44	5,384	,372	,933	,419	,351	YOK
KYŞÖ "Duygusal"	VAR	232	20,61	2,109	,138	-,805	472	,421																																																																		
	YOK	242	20,75	1,784	,115				KYŞÖ "Sözel"	VAR	223	16,88	1,820	,121	,980	457	,328	YOK	237	16,71	2,001	,130	KYŞÖ "Ekonomik"	VAR	232	17,67	1,707	,112	-,207	,466	,826	YOK	237	17,70	1,674	,109	KYŞÖ "Cinsel"	VAR	230	14,97	2,198	,145	2,367	470	,018*	YOK	242	14,55	1,675	,108	KYŞÖ "Toplam Puan"	VAR	209	80,44	5,384	,372	,933	,419	,351	YOK	227	79,99	4,824	,320										
KYŞÖ "Sözel"	VAR	223	16,88	1,820	,121	,980	457	,328																																																																		
	YOK	237	16,71	2,001	,130				KYŞÖ "Ekonomik"	VAR	232	17,67	1,707	,112	-,207	,466	,826	YOK	237	17,70	1,674	,109	KYŞÖ "Cinsel"	VAR	230	14,97	2,198	,145	2,367	470	,018*	YOK	242	14,55	1,675	,108	KYŞÖ "Toplam Puan"	VAR	209	80,44	5,384	,372	,933	,419	,351	YOK	227	79,99	4,824	,320																								
KYŞÖ "Ekonomik"	VAR	232	17,67	1,707	,112	-,207	,466	,826																																																																		
	YOK	237	17,70	1,674	,109				KYŞÖ "Cinsel"	VAR	230	14,97	2,198	,145	2,367	470	,018*	YOK	242	14,55	1,675	,108	KYŞÖ "Toplam Puan"	VAR	209	80,44	5,384	,372	,933	,419	,351	YOK	227	79,99	4,824	,320																																						
KYŞÖ "Cinsel"	VAR	230	14,97	2,198	,145	2,367	470	,018*																																																																		
	YOK	242	14,55	1,675	,108				KYŞÖ "Toplam Puan"	VAR	209	80,44	5,384	,372	,933	,419	,351	YOK	227	79,99	4,824	,320																																																				
KYŞÖ "Toplam Puan"	VAR	209	80,44	5,384	,372	,933	,419	,351																																																																		
	YOK	227	79,99	4,824	,320																																																																					

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "cinsel şiddet" puanları çocuklukta fiziksel şiddet görme ve fiziksel şiddet görmeme değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir, $t(470) = 2,367$ $p < ,05$. Çocuklukta fiziksel şiddete maruz kalmış katılımcıların ($\bar{X} = 14,97$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "cinsel şiddet" puanları, çocuklukta fiziksel şiddete maruz kalmamış katılımcıların ($\bar{X} = 14,55$) puanlarından daha yüksektir.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "fiziksel şiddet", "duygusal şiddet", "sözel şiddet", "ekonomik şiddet" ve toplam puanları, çocuklukta fiziksel şiddet görme ve fiziksel şiddet görmeme değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 25. Katılımcıların Çocuklukta Psikolojik Şiddet Görme ve Psikolojik Şiddet Görmeme Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T -Testi Sonuçları

KYŞÖ Alt Boyutları	Gruplar	N	X	SS	SH _x	t testi		
						t	Sd	p
KYŞÖ "Fiziksel"	VAR	299	10,42	1,408	0,081	1,717	466	,087
	YOK	169	10,21	1,138	0,088			
KYŞÖ "Duygusal"	VAR	303	20,63	2,030	0,117	-,719	471	,473
	YOK	170	20,76	1,802	0,138			
KYŞÖ "Sözel"	VAR	289	17,01	2,028	0,119	3,115	457	,002*
	YOK	170	16,44	1,657	0,127			
KYŞÖ "Ekonomik"	VAR	300	17,65	1,758	0,102	-,634	,466	,527
	YOK	168	17,75	1,566	0,121			
KYŞÖ "Cinsel"	VAR	299	14,90	2,090	0,121	2,028	469	,043**
	YOK	172	14,52	1,684	0,128			
KYŞÖ "Toplam Puan"	VAR	273	80,52	5,470	0,331	1,645	,433	,101
	YOK	162	79,69	4,390	0,345			

* $p < ,01$ ** $p < ,05$

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "sözel şiddet" puanları, çocuklukta psikolojik şiddet görme ve psikolojik şiddet görmeme değişkeni arasında

istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir, $t(457) = 3,115$ $p < ,01$. Çocuklukta psikolojik şiddete maruz kalmış katılımcıların ($\bar{X} = 17,01$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "sözel şiddet" puanları, çocuklukta psikolojik şiddete maruz kalmamış katılımcıların ($\bar{X} = 16,44$) puanlarından daha yüksektir. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "cinsel şiddet" puanları, çocuklukta psikolojik şiddet görme ve psikolojik şiddet görmeme değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir, $t(469) = 2,028$ $p < ,05$. Çocuklukta psikolojik şiddete maruz kalmış katılımcıların ($\bar{X} = 14,90$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "cinsel" puanları, çocuklukta psikolojik şiddete maruz kalmamış katılımcıların ($\bar{X} = 14,52$) puanlarından daha yüksektir.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "fiziksel şiddet", "duygusal şiddet", "ekonomik şiddet" ve toplam puanları, çocuklukta psikolojik şiddet görme ve psikolojik şiddet görmeme değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 26. Katılımcıların Çocuklukta Cinsel İstismar Olup Olmama Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T -Testi Sonuçları

KYŞÖ Alt Boyutları	Gruplar	N	X	SS	SHx	t testi		
						t	Sd	p
KYŞÖ "Fiziksel"	VAR	110	10,39	1,205	0,115	,432	200	,666
	YOK	358	10,33	1,355	0,072			
KYŞÖ "Duygusal"	VAR	111	20,68	1,824	0,173	,039	196	,969
	YOK	362	20,68	1,990	0,105			
KYŞÖ "Sözel"	VAR	111	16,95	2,080	0,197	,899	170	,370
	YOK	348	16,75	1,863	0,100			
KYŞÖ "Ekonomik"	VAR	110	17,88	1,707	0,163	1,396	179	,164
	YOK	358	17,62	1,684	0,089			
KYŞÖ "Cinsel"	VAR	112	14,94	2,326	0,220	1,112	469	,267
	YOK	359	14,70	1,829	0,097			
KYŞÖ "Toplam Puan"	VAR	103	80,83	5,580	0,550	1,321	155	,188
	YOK	332	80,02	4,942	0,271			

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği puanları ile çocuklukta cinsel istismara maruz kalma ve cinsel istismara maruz kalmama değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 27. Katılımcıların Çocuklukta Ekonomik Şiddete Maruz Kalma/ Maruz Kalmama Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkiz Grup T -Testi Sonuçları

KYŞÖ Alt Boyutları	Gruplar	N	X	SS	SH _x	t testi		
						t	Sd	p
KYŞÖ	VAR	43	10,30	,773	,118	-,340	72	,735
"Fiziksel"	YOK	422	10,35	1,366	,067			
KYŞÖ	VAR	43	20,56	1,868	,285	-,440	52	,656
"Duygusal"	YOK	426	20,69	1,952	,095			
KYŞÖ	VAR	40	17,03	1,941	,307	,821	47	,416
"Sözel"	YOK	415	16,76	1,912	,094			
KYŞÖ	VAR	43	17,47	1,804	,275	-,854	50	,397
"Ekonomik"	YOK	421	17,71	1,685	,082			
KYŞÖ	VAR	43	14,93	2,240	,342	,529	49	,600
"Cinsel"	YOK	424	14,74	1,938	,094			
KYŞÖ	VAR	40	80,38	4,180	,660	,262	52	,794
"Toplam puan"	YOK	392	80,19	5,182	,262			

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği puanları ile ekonomik şiddete maruz kalan ve kalmayanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

Tablo 28. Katılımcıların Çocuklukta Sözel Şiddete Maruz Kalma ve Sözel Şiddete Maruz Kalmama Değişkenine Göre KYŞÖ Puanlarının Karşılaştırılması için Uygulanan İlişkisiz Grup T -Testi Sonuçları

KYŞÖ Alt Boyutları	Gruplar	N	X	SS	SHx	t testi		
						t	Sd	p
						1,056		
KYŞÖ "Fiziksel"	VAR	264	10,40	1,416	0,087		458	,291
	YOK	201	10,27	1,192	0,084			
KYŞÖ "Duygusal"	VAR	267	20,60	2,072	0,127	-1,010	468	,313
	YOK	203	20,78	1,762	0,124			
						2,734		
KYŞÖ "Sözel"	VAR	258	17,00	2,087	0,130		454	,006*
	YOK	198	16,52	1,630	0,116			
KYŞÖ "Ekonomik"	VAR	266	17,60	1,711	0,105	-1,338	433	,182
	YOK	199	17,81	1,665	0,118			
						2,430		
KYŞÖ "Cinsel"	VAR	267	14,94	1,996	0,122		444	,016**
	YOK	202	14,50	1,891	0,133			
						,821		
KYŞÖ "Toplam puan"	VAR	243	80,38	5,301	0,340		423	,412
	YOK	190	79,98	4,804	0,349			

*p<,01 **p<,05

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "sözel şiddet" puanları ile çocuklukta sözel şiddete maruz kalma ve sözel şiddete maruz kalmama değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir, $t(454) = 2,734$ $p < ,000$. Çocuklukta sözel şiddete maruz kalmış katılımcıların ($\bar{X} = 17,00$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "sözel şiddet" puanları, çocuklukta sözel şiddete maruz kalmamış katılımcıların ($\bar{X} = 16,52$) puanlarından daha yüksektir. Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "cinsel şiddet" puanları ile çocuklukta sözel şiddete maruz kalma ve sözel şiddete maruz kalmama değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir, $t(444) = 2,430$ $p < ,05$. Çocuklukta sözel şiddete maruz kalmış

katılımcıların ($\bar{X}= 14,94$) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "cinsel şiddet" puanları, çocuklukta sözel şiddete maruz kalmamış katılımcıların ($\bar{X}= 14,50$) puanlarından daha yüksektir.

Katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "fiziksel şiddet", "duygusal şiddet", "ekonomik şiddet" ve toplam puanları ile çocuklukta sözel şiddete maruz kalma ve sözel şiddete maruz kalmama değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir.

4.4. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği, Olayların Etkisi Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği Üzerindeki Etkisi

Çocukluk Çağı Ruhsal Travma ölçeği, Olayların Etkisi Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği üzerindeki etkisine ilişkin aşamalı regresyon analizi sonuçları Tablo 29-31 arasında verilmiştir:

Tablo 29. Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "Sözel" Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SHb	β	t	F	p	R2				
<u>Cocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği</u>												
1	Duygusal İstismar	,199	,089	,543	2,232	1,756	,112	,06				
	Fiziksel İstismar	,091	,104	,176	,877							
	Cinsel İstismar	,099	,094	,226	1,054							
	Duygusal İhmal	,170	,130	,486	1,302							
	Fiziksel İhmal	,108	,134	,089	,801							
	Toplam puan	-,116	,090	-,503	-1,298							
	Sabit	16,708	1,533		10,900							
<u>Cocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği</u>												
2	Duygusal İstismar	,199	,088	,542	2,245	1,919	,061	,09				
	Fiziksel İstismar	,090	,104	,174	,863							
	Cinsel İstismar	,092	,093	,211	,994							
	Duygusal İhmal	,183	,130	,524	1,404							
	Fiziksel İhmal	,124	,133	,103	,930							
	Toplam puan	-,047	,089	-,493	-1,280							
<u>Yakın İlişkilerde Yasantılar Envanteri</u>												
	Kaygılı Bağlanma	,011	,009	,093	1,163							
	Kaçınmacı Bağlanma	-,047	,024	-,164	-1,936							
	Sabit	18,884	2,259		8,361							
<u>Cocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği</u>												
3	Duygusal İstismar	,152	0,090	0,416	1,696	2,044	,028*	,17				
	Fiziksel İstismar	,081	0,104	0,158	0,785							
	Cinsel İstismar	,064	0,094	0,146	0,683							
	Duygusal İhmal	,154	0,130	0,441	1,188							
	Fiziksel İhmal	,112	0,132	0,093	0,849							
	Toplam puan	-,099	0,089	-0,428	-1,115							
	<u>Yakın İlişkilerde Yasantılar Envanteri</u>											
	Kaygılı Bağlanma	0,012	0,009	0,109	-1,917							
	Kaçınmacı Bağlanma	-0,046	0,024	-0,162	1,369							
	<u>Olayların Etkisi Ölçeği</u>											
Yeniden Yaşama	-0,040	0,034	-0,151	-1,165								
Kaçınma	0,044	0,025	0,147	1,789								
Aşırı Uyarılma	0,077	0,046	0,225	1,665								
Toplam Puan	0,099	0,080	0,455	1,873								
Sabit	17,837	2,294		7,777								

*p< .05

Hiyerarşik regresyon analiz sonuçlarına göre; Analize birinci blokta ÇÇTRÖ değişkeni alınmıştır. Bu blokta altı değişken mevcut olup (ÇÇTRÖ tüm alt ölçekleri) KYŞÖ “Sözel” alt boyutu değişkenine ilişkin varyansın %6’sını açıklamaktadır. Analize ikinci blokta YIYE-II eklenmiştir. Bu blokta ise ek olarak iki değişken mevcut olup (Kaygılı bağlanma ve Kaçınmacı Bağlanma) KYŞÖ “Sözel” alt boyutu değişkenine daha önce açıklanan varyansa %3 katkı sağladığı görülmektedir. Böylece açıklanan toplam varyans %9’a yükselmiştir. Ek olarak analize üçüncü blokta da Olayların Etkisi Ölçeği alınmıştır. Bu blok ise ek olarak dört değişken olup (OEÖ tüm alt boyutları) KYŞÖ “Sözel” alt boyutu değişkenine daha önce açıklanan varyansa %2 katkı sağladığı görülmektedir. Böylece açıklanan toplam varyans %17’ye yükselmiştir. OEÖ manidar yordayıcı iken ÇÇTRÖ ve YIYE-II değildir.

Tablo30 . Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "Cinsel" Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SHb	β	t	F	p	R2
	<u>Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği</u>							
1	Duygusal İstismar	,212	,096	,539	2,213	1,432	,205	,05
	Fiziksel İstismar	,020	,110	,036	,179			
	Cinsel İstismar	,102	,100	,210	1,025			
	Duygusal İhmal	,182	,139	,485	1,312			
	Fiziksel İhmal	,145	,144	,113	1,008			
	Toplam puan	-,091	,095	-,365	-,956			
	Sabit	12,707	1,597		7,957			
	<u>Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği</u>							,09
2	Duygusal İstismar	,213	,094	,542	2,254	1,900	,063	
	Fiziksel İstismar	,055	,111	,099	,492			
	Cinsel İstismar	,103	,099	,212	1,046			
	Duygusal İhmal	,226	,138	,604	1,638			
	Fiziksel İhmal	,175	,143	,136	1,225			
	Toplam puan	-,104	,094	-,418	-1,104			
	Sabit	17,017	2,351		7,239			
	<u>Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri</u>							
3	Kaygılı Bağlanma	-,004	,010	-,028	-,360	2,172	,018*	,21
	Kaçınmacı Bağlanma	-,063	,026	-,202	-2,434			
	Sabit	17,017	2,351		7,239			
	<u>Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği</u>							
	Duygusal İstismar	,160	,095	,408	1,683			
Fiziksel İstismar	,054	,110	,098	,491				
Cinsel İstismar	,054	,099	,111	,544				
Duygusal İhmal	,201	,137	,535	1,465				

Fiziksel İhmal	,139	,141	,108	,983
Toplam puan	-,088	,093	-,355	-,944
<u>Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri</u>				
Kaygılı Bağlanma	-,003	,010	-,022	-,280
Kaçınmacı Bağlanma	-,063	,026	-,201	-2,439
<u>Olayların Etkisi Ölçeği</u>				
Yeniden Yaşama	,017	,036	,057	,457
Kaçınma	,002	,027	,005	,061
Aşırı Uyarılma	,072	,048	,194	1,497
Toplam Puan	,013	,039	,233	,566
Sabit	16,349	2,380		6,869

*p< .05

Hiyerarşik regresyon analiz sonuçlarına göre; analize birinci blokta ÇÇRTÖ değişkeni alınmıştır. Bu blokta altı değişken mevcut olup (ÇÇRTÖ tüm alt boyutları) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “Cinsel” alt boyutu değişkenine ilişkin varyansın %5’ini açıklamaktadır. Analize ikinci blokta YIYE-II eklenmiştir. Bu blokta ise ek olarak iki değişken mevcut olup (Kaygılı bağlanma ve Kaçınmacı Bağlanma) KYŞÖ “Cinsel” alt boyutu değişkenine daha önce açıklanan varyansa%4 katkı sağladığı görülmektedir. Böylece açıklanan toplam varyans %9’a yükselmiştir. Ek olarak analize üçüncü blokta da Olayların Etkisi Ölçeği alınmıştır. Bu blok ise ek olarak dört değişken olup (OEÖ tüm alt boyutları) KYŞÖ “Cinsel” alt boyutu değişkenine daha önce açıklanan varyansa %7 katkı sağladığı görülmektedir. Böylece açıklanan toplam varyans %21’e yükselmiştir. OEÖ manidar yordayıcı iken ÇÇTRÖ ve YIYE-II değildir.

Tablo 31. Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği "Toplam" Alt Boyutunun Yordanmasına İlişkin Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Model	Yordayıcı	B	SHb	β	t	F	p	R2				
<u>Cocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği</u>												
1	Duygusal İstismar	-,613	,226	,655	2,717	3,226	,005*	,12				
	Fiziksel İstismar	-,260	,266	,197	,980							
	Cinsel İstismar	-,289	,240	,256	1,204							
	Duygusal İhmal	,691	,332	,769	2,079							
	Fiziksel İhmal	,294	,342	,092	,859							
	Toplam puan	-,251	,228	-,426	-1,102							
	Sabit	70,058	3,929		17,830							
<u>Cocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği</u>												
2	Duygusal İstismar	-,615	,225	,658	2,731	2,701	,008*	,13				
	Fiziksel İstismar	-,253	,270	,192	,936							
	Cinsel İstismar	-,284	,240	,252	1,185							
	Duygusal İhmal	,710	,336	,790	2,113							
	Fiziksel İhmal	,318	,342	,100	,930							
	Toplam puan	-,247	,229	-,419	-1,081							
	Sabit	72,783	5,962		12,208							
<u>Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri</u>												
3	Kaygılı Bağlanma	,025	,023	,085	1,057	2,789	,003*	,18				
	Kaçınmacı Bağlanma	-,072	,063	-,097	-1,146							
	Sabit	72,783	5,962		12,208							
	<u>Cocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği</u>											
	3	Duygusal İstismar	-,469	,228	,501				2,058	2,789	,003*	,18
		Fiziksel İstismar	-,210	,267	,159				,786			
		Cinsel İstismar	-,176	,241	,156				,731			
Duygusal İhmal		,603	,333	,671	1,813							
Fiziksel İhmal		,294	,338	,092	,870							
Toplam puan		-,188	,226	-,319	-,832							
Sabit		70,372	6,049		11,633							
<u>Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri</u>												
3	Kaygılı Bağlanma	,030	,023	,102	1,297	2,789	,003*	,18				
	Kaçınmacı Bağlanma	-,076	,063	-,103	-1,216							
	<u>Olayların Etkisi Ölçeği</u>											
	3	Yeniden Yaşama	-,121	,089	-,175				-1,353	2,789	,003*	,18
		Kaçınma	,087	,063	,113				1,372			
		Aşırı Uyarılma	,265	,117	,301				2,257			
		Toplam Puan	,754	,450	,544				1,198			
Sabit		70,372	6,049		11,633							

*p< .01

Hiyerarşik regresyon analiz sonuçlarına göre; analize birinci blokta ÇÇRTÖ değişkeni alınmıştır. Bu blokta altı değişken mevcut olup (ÇÇRTÖ tüm alt boyutları) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği “Toplam Puan” değişkenine ilişkin varyansın %12'sini açıklamaktadır. Analize ikinci blokta YIYE-II eklenmiştir. Bu blokta ise ek olarak iki değişken mevcut olup (Kaygılı bağlanma ve Kaçınmacı Bağlanma) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puana daha önce açıklanan varyansa %1 katkı sağladığı görülmektedir. Böylece açıklanan toplam varyans %13'e yükselmiştir. Ek olarak analize üçüncü blokta da Olayların Etkisi Ölçeği alınmıştır. Bu blok ise ek olarak dört değişken olup (OEÖ tüm alt boyutları) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puan değişkeninin daha önce açıklanan varyansa %5 katkı sağladığı görülmektedir. Böylece açıklanan toplam varyans %18'e yükselmiştir. OEÖ, ÇÇTRÖ ve YIYE-II manidar yordayıcılardır.

4.5. YIYE-II'nin KYŞÖ ile OEÖ Arasındaki İlişkide Aracı Rolünün İncelenmesi

Tablo 32: YIYE-II'nin Kaygılı Bağlanma Alt Ölçeğinin Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	ikili r	Kısmi R
Sabit	73,268	3,717		19,714	,000*		
Olayların Etkisi Ölçeği							
Yeniden Yaşama	,954	,635	,560	1,692	,000*	-,210	-,231
Kaçınma	-,233	,279	-,077	-,834	,405	-,039	-,041
Aşırı Uyarılma	-,505	,445	-,153	-1,135	,257	-,061	-,056
Toplam puan	,162	,204	,140	,798	,425	-,049	,039
Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği							
Duygusal	,744	,295	,242	2,522	,013**	,169	,098
Fiziksel	,913	,716	,109	1,275	,204	-,036	,191
Sözel	,354	430	,108	,823	,412	-,128	,063
Ekonomik	,863	,372	,237	2,319	,022***	,173	,176
Cinsel	-,410	,213	-,133	2,586	,000*	-,133	-,133
Toplam Puan	-,515	,249	-,396	-2,065	,040***	-,004	-,157
p< .000* p< .01** p<.05***							

OEÖ değişkenine göre YIYE-II'nin kaygılı bağlanma alt ölçeğinin yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçlarına göre; OEÖ “yeniden yaşama” alt ölçeği arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki olduğu ($r = -0,21$) ancak OEÖ'nün diğer alt ölçekleri kontrol edildiğinde korelasyonun $r = -0,23$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

KYŞÖ değişkenine göre YIYE-II'nin kaygılı bağlanma alt ölçeğinin yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçlarına göre; “duygusal şiddet” alt ölçeği arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki olduğu ($r = 0,17$) ancak KYŞÖ'nin diğer alt ölçekleri kontrol edildiğinde korelasyonun $r = 0,10$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Ekonomik şiddet alt ölçeği arasında pozitif ve düşük düzeyde ilişki olduğu ($r = 0,17$) ancak KYŞÖ'nin diğer alt ölçekleri kontrol edildiğinde korelasyonun $r = 0,18$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Cinsel şiddet alt ölçeği arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki olduğu ($r = -0,13$) ve KYŞÖ'nin diğer alt ölçekleri kontrol edildiğinde korelasyonun $r = -0,13$ olarak hesaplandığı görülmektedir. Toplam puan arasında ise negatif ve düşük düzeyde ilişki olduğu ($r = -0,00$) ve KYŞÖ'nin diğer alt ölçekleri kontrol edildiğinde korelasyonun $r = -0,16$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

OEÖ ve KYŞÖ değişkenlerine göre YIYE-II'nin kaygılı bağlanma alt ölçek puanı arasında düşük düzeyde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($F_{(3,32)} = 1,339$, $R = 0,24$, $R^2 = 0,54$, $p = ,012$). Adı geçen değişkenler ile YIYE-II'nin kaygılı bağlanma alt ölçeği toplam varyansın yaklaşık %54'ünü açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin YIYE-II'nin kaygılı bağlanma alt ölçeği üzerindeki görelî önem sırası; OEÖ “yeniden yaşama” alt ölçeği, KYŞÖ'nün ekonomik şiddet, duygusal şiddet, cinsel şiddet alt ölçekleri ve toplam puandır. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece OEÖ “yeniden yaşama” alt ölçeği, KYŞÖ'nün ekonomik şiddet, duygusal şiddet, cinsel şiddet alt ölçekleri ve toplam puanın, YIYE-II'nin kaygılı bağlanma alt ölçeği üzerinde anlamlı yordayıcılar olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, YIYE-II'nin kaygılı bağlanma alt ölçeğinin, OEÖ ve KYŞÖ arasındaki ilişkide aracı rolü olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0,24$, $p < ,05$).

Tablo 33: YIYE-II'nin Kaçınmacı Bağlanma Alt Ölçeğinin Yordanmasına İlişkin Standart Çoklu Regresyon Analiz Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	T	p	ikili r	Kısmi R
Sabit	78,256	2,128		36,769	,000*		
Olayların Etkisi Ölçeği							
Yeniden Yaşama	,761	,622	,129	1,972	,010**	-,210	-,231
Kaçınma	,015	,150	,013	,096	,923	-,161	,007
Aşırı Uyarılma	,234	,234	,192	1,001	,318	-,101	,074
Toplam puan	-,154	,110	-,348	-1,404	,162	-,174	-,103
Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği							
Duygusal	-,332	1,021	-,172	-2,068	,745	,010	-,016
Fiziksel	-1,604	,775	-,025	-,326	,039**	-,054	,101
Sözel	,425	,775	,222	,455	,889	,044	,019
Ekonomik	,230	,882	,021	,292	,770	,069	,014
Cinsel	-2,217	,534	-,235	-2,513	,012**	-,104	-,122
Toplam Puan	,698	,249	,199	1,308	,192	-,028	,064

*p< .000 **p< .05

OEÖ değişkenine göre YIYE-II'nin kaçınmacı bağlanma alt ölçeğinin yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçlarına göre; OEÖ “yeniden yaşama” alt ölçeği arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki olduğu ($r = -0,21$) ancak OEÖ'nin diğer alt ölçekleri kontrol edildiğinde korelasyonun $r = -0,23$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

KYŞÖ değişkenine göre YIYE-II'nin kaçınmacı bağlanma alt ölçeğinin yordanmasına ilişkin regresyon analizi sonuçlarına göre; “fiziksel şiddet” alt ölçeği arasında negatif yönlü ve orta düzeyde ilişki olduğu ($r = -0,05$) ancak KYŞÖ'nün diğer alt ölçekleri kontrol edildiğinde korelasyonun $r = -0,10$ olarak hesaplandığı görülmektedir. “Cinsel şiddet” alt ölçeği arasında negatif ve düşük düzeyde ilişki olduğu ($r = -0,10$) ve KYŞÖ'nün diğer alt ölçekleri kontrol edildiğinde korelasyonun $r = -0,12$ olarak hesaplandığı görülmektedir.

OEÖ ve KYŞÖ değişkenlerine göre YIYE-II'nin kaçınmacı bağlanma alt ölçeğinin puanları arasında orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($F_{(3,31)} = 2,351$, $R = 0,36$, $R^2 = 0,59$, $p = ,033$). Adı geçen değişkenler ile YIYE-II'nin kaçınmacı bağlanma alt ölçeği toplam varyansın yaklaşık %59 'unu açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına göre yordayıcı değişkenlerin, YIYE-II'nin kaçınmacı bağlanma alt ölçeği üzerindeki görelî önem sırası; OEÖ “yeniden yaşama” alt ölçeği, KYŞÖ'nün “cinsel şiddet” ve “fiziksel şiddet” alt ölçekleridir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde ise, sadece OEÖ “yeniden yaşama” alt ölçeği, KYŞÖ'nün “cinsel şiddet” ve “fiziksel şiddet” alt ölçeklerinin YIYE-II'nin kaçınmacı bağlanma alt ölçeği üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle, YIYE-II'nin kaçınmacı bağlanma alt ölçeğinin, OEÖ ve KYŞÖ arasındaki ilişkide aracı rolü olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0,36$, $p < .01$).

5. TARTIŞMA VE SINIRLILIKLAR

Bu araştırmada, kadına yönelik yakın partner şiddeti ile travma sonrası stres belirtileri ve yetişkin bağlanma stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Ayrıca çocukluk çağı travmaları, yaş, gelir düzeyi, eğitim seviyesi değişkenlerinin, kadına yönelik yakın partner şiddeti üzerindeki etkileri değerlendirilmiştir. Bu bölümde araştırmanın sonuçları literatürdeki bilgilerle karşılaştırılacaktır.

5.1. Demografik Verilere Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Türkiye'nin farklı şehirlerinden internet erişimi olan, geçmişte veya halihazırda romantik ilişki içerisinde bulunmuş 492 kadın katılımcı üzerinde yapılan çalışmada, katılımcıların %52'sinin 18-30 yaş aralığında olduğu ve yaş ortalamasının $22,15 \pm 2,40$ olduğu, %58,7'sinin üniversite mezunu olduğu, %43,9'unun ortaüstü gelir seviyesine sahip olduğu saptanmıştır.

Katılımcıların %73,6'sı romantik ilişki yaşadığı kişi tarafından şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. %49,6'sı çocuklukta fiziksel şiddete, %64' psikolojik şiddete, %24,2'si cinsel şiddete, %8,9'u ekonomik şiddete ve %57,1'i sözel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Konuralp'in (2014) çocukluk çağı travmaları ve reviktimizasyon arasındaki ilişkinin incelendiği ve araştırmamızın örnelemine benzer yaş ve eğitim seviyesine sahip katılımcılarla yrtmş olduğu çalışmaya göre göre katılımcıların %38,5'i çocuklukta ihmal veya istismara maruz kaldığını, %89,4' ise partneri tarafından şiddetin herhangi bir türüne maruz bırakıldığını belirtmiştir. Araştırmamızın örnekleminin internet aracılığıyla, özellikle partner şiddeti konusunda farkındalığı ve hassasiyeti yüksek platformlarda paylaşılmaması, şiddetin türleriyle ilgili bilgi sahibi olan katılımcılardan oluşmuş olması sebebiyle, maruz kalınan şiddet daha açık ifade edilmiş olabilir.

Yakın partner şiddet yaşantılarının belirlenmesi amacıyla araştırmada kullanılan KYŞ Ölçeği'nin fiziksel, duygusal, sözel, ekonomik ve cinsel şiddet olmak üzere 5 alt ölçeği bulunmaktadır. Bu alt ölçeklerde duygusal şiddet ortalaması 20,68, ekonomik şiddet ortalaması 17,68, sözel şiddet ortalaması 16,79, cinsel şiddet

ortalaması 14.76 ve fiziksel şiddet ortalaması 10.35 olarak saptanmıştır. KYŞ Ölçeği'nden alınan duygusal şiddet puanlarının diğer kategorilere göre daha yüksek olduğu, en düşük puanın ise fiziksel şiddet alt ölçeğinden alındığı saptanmıştır. Kılıç'ın (1999) Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'ni geliştirmek amacıyla yaptığı araştırmada saptanan duygusal şiddet ortalaması 15,07, sözel şiddet ortalaması 14,32, ekonomik şiddet ortalaması 14,11, cinsel şiddet ortalaması 12,91 ve fiziksel şiddet ortalaması 10,77 olarak saptanmıştır ve araştırmamızla benzerlik taşımaktadır. Yaptığımız araştırmada KYŞ Ölçeği'nden elde edilen toplam puan ortalamasının(80.21), Kılıç'ın araştırmasında saptanan toplam puan ortalamasından (67,17) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Kılıç'ın (1999) araştırmasına göre ilkokul mezunu katılımcılar, üniversite mezunu katılımcılara göre KYŞ Ölçeği fiziksel, duygusal, sözel, cinsel şiddet ve toplam puanlarından daha yüksek puan almışlardır. Bir başka araştırmanın sonuçlarına göre ilkokul ve altı öğrenim seviyesine sahip olan kadınların %55,6'sı aile içi şiddete maruz kalmaktadır (Kösgeroğlu ve ark., 2016). Yaptığımız araştırmada benzer sonuçlar elde edilerek, eğitim düzeyleri ilköğretim ve lise olan katılımcıların fiziksel şiddet, ekonomik şiddet ve toplam puanlarının, eğitim düzeyleri üniversite, yüksek lisans ve üzeri olan katılımcıların puanlarından anlamlı seviyede yüksek olduğu saptanmıştır. Düşük eğitim seviyesinin ekonomik bağımlılık, yasal müdahalelerle ilgili düşük farkındalık, şiddetin sonlandırılmasına yönelik adımların atılmasında zorlanma, şiddeti meşrulaştıran nedenlere bağlılık gibi sorunları beraberinde getirmesi sebebiyle, kadına yönelik şiddete maruz kalmada risk faktörü olarak değerlendirilebilir. Artan eğitim seviyesi, öz saygı ve özgüveni desteklemektedir. Ayrıca alternatif kararlar alabilmeye yardımcı olmaktadır. Bu sebeplerle şiddetle mücadele amacıyla geliştirilen politikalarda eğitim seviyesinin artmasına yönelik faaliyetler göz önünde bulundurulmalıdır (Efe ve Ayaz, 2010).

Kösgeroğlu ve arkadaşlarının (2016) yapmış olduğu çalışmaya göre, geliri olmayan kadınların şiddete maruz kalma oranı %50,3 olarak saptanmıştır. Ancak araştırmamızda katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nden aldıkları puanları ile gelir düzeyleri arasında farklılaşma tespit edilmemiştir.

Yapılan çalışmalara göre kırk yaşın altında olma, çocuklukta şiddete maruz kalmış olma gibi faktörler yakın partner şiddetine maruz kalmada risk faktörleridir

(Akt. Eisenstat ve Bancroft, 1999). Yaptığımız çalışmanın bulgularına göre, yaşları 31-40 yaş aralığında olan katılımcıların fiziksel şiddet ve duygusal şiddet puanlarının, yaşları 41 ve üzerinde olan katılımcıların puanlarından anlamlı seviyede yüksek olduğu görülmektedir.

Çocukluk çağı istismar yaşantılarının belirlenmesi amacı ile araştırmada kullanılan ÇÇRT Ölçeği'nin duygusal istismar, fiziksel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal ve cinsel istismar olmak üzere 5 alt ölçeği bulunmaktadır. Şar ve arkadaşlarının (2012) çalışmasına göre cinsel ve fiziksel istismar alt ölçeklerinde 5 puan; fiziksel ihmal ve duygusal istismar için bu sınırın 7 puan, duygusal ihmal için 12 puan, toplam puan için 35 puan kesme puanı olarak değerlendirilmiştir. Araştırmamızın sonuçlara göre ÇÇRT Ölçeği'nden alınan puanların kesme puanlarının büyük ölçüde aşıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmada ÇÇRTÖ puan ortalaması 63,54, duygusal ihmal ortalaması 18.14, fiziksel ihmal ortalaması 12.68, duygusal istismar ortalaması 9.56, cinsel istismar ortalaması 7.35 ve fiziksel istismar ortalaması 6.49 olarak saptanmıştır. Katılımcıların duygusal ihmal ve fiziksel ihmal yaşantılarının diğer kategorilere göre daha fazla olduğu saptanmıştır. Şar ve arkadaşlarının (2012) disosiyatif bozukluk tanılı bireyler, onların yakınları ve klinik tanısı olmayan kadın ve erkek bireylerden oluşan örnekleme yürütmüş olduğu çalışmanın bulgularına göre, ÇÇRTÖ alt ölçeklerinden alınan puanlar sırasıyla, toplam puan 61.3+18.0, duygusal ihmal 17.0+5.0, duygusal istismar 14.2+5.4, cinsel istismar 12,7+6,7, fiziksel istismar 9.0+4.1 ve fiziksel ihmal 8.6+2.6; İnhanlı'nın (2016) internet üzerinden ulaşılan kadın ve erkek katılımcılarla yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre, toplam puan 47.74+20.84, duygusal istismar 10.33+4.96, fiziksel ihmal 10.26+4.67, duygusal ihmal 10.26+4.67, cinsel istismar 8.61+5.38 ve fiziksel istismar 8.29+4.82 olarak saptanmıştır. Çalışmamızdan elde edilen bulgular, toplam puanların yakın olması sebebiyle Şar ve arkadaşlarının (2012) yürütmüş olduğu çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Şar ve arkadaşlarının yürüttüğü çalışmanın (2012) örneklemini oluşturan klinik tanılı bireyler ve ailelerinin ve mevcut araştırmamızın örneklemini oluşturan kadınların, toplumda dezavantajlı konumda bulunmaları, iki araştırmanın bulgularında görülen benzerliği açıklayabilmektedir. İnhanlı'nın (2016) yürütmüş olduğu çalışmanın bulgularında toplam puanın daha düşük olması, örneklemin kadın ve erkeklerden oluşan normal popülasyondan seçilmiş olmasıyla açıklanabilir. Her üç araştırmanın bulguları, en çok bildirilen çocukluk çağı örselenme

yaşantısının duygusal ihmal ve duygusal istismar olması sebebiyle benzerlik göstermektedir.

5.2. KYŞÖ ile ÇÇRTÖ Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulguların Değerlendirilmesi

Çocukluk döneminde duygusal ya da fiziksel şiddete maruz kalmış olan kişilerin romantik ilişkilerinde yakın partner şiddetine maruz kaldıklarına dair bir çok araştırma bulunmaktadır (Akt. İbiloğlu, 2012). Bu bağlamda araştırmanın alt hipotezlerinden bir diğeri, katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nden aldığı puanlar arttıkça, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nden aldığı puanların da artmasıdır. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği toplam puanı arttıkça, ÇÇRT ölçeği duygusal istismar, duygusal ihmal, fiziksel istismar, fiziksel ihmal ve cinsel istismar alt boyutlarının puanları da artmaktadır. Bu bulgular literatür çalışmalarını büyük ölçüde destekler niteliktedir.

Sosyo-demografik veri formunda ayrıca sorulmuş olan çocukluk çağı travmatik olaylarla KYŞ ölçeği arasındaki ilişkinin incelendiği t testi bulgularına göre; çocuklukta fiziksel, psikolojik ve sözel şiddete maruz kaldığını bildiren katılımcıların KYŞ Ölçeği cinsel şiddet puanları, çocuklukta fiziksel, psikolojik ve sözel şiddete maruz kalmamış katılımcıların puanlarından daha yüksektir. Cold ve arkadaşlarının (2001) yaptığı çalışmaya göre, çocukluk döneminde fiziksel veya cinsel istismara maruz kalmış kadınların, yetişkinlikte aile içi şiddet mağduru olma riski önemli ölçüde daha fazladır (Akt. Gölge, 2005). Brierre ve Elliot'ın (2003) yaptığı araştırmaya göre çocukluk döneminde fiziksel ve cinsel istismara birlikte maruz kalmış olmak yetişkinlik döneminde yeniden mağdur olma bakımından risk faktörüdür (Akt. Gölge, 2005).

Sosyal Öğrenme Teorisi, şiddet davranışını model alma yoluyla edinildiğini, çatışma çözme becerilerini kısıtladığını belirtmektedir. Sosyal öğrenme Teorisi'ne göre cinsiyet rollerinin çocuklukta edinilmesi sebebiyle, erkekler nesillerce şiddet faili ve kadınlar ise mağdur konumunda olmaktadır (Akt. İbiloğlu, 2012).

5.3. KYŞÖ ile YİYE-II Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmanın temel amaçlarından biri, bağlanma boyutlarının (güvenli ve güvensiz) yakın partner şiddetin türleri (psikolojik şiddet, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet) üzerinde olası etkilerini incelemektedir. Yapılan istatistiksel analizlerde, literatür çalışmalarını destekleyen önemli bulgular ortaya çıkmıştır.

Bağlanma kuramı, bağlanma ilişkilerinin eksik ve yetersiz olması durumunun, yakın ilişkiler kurmada zorluklara sebep olabileceğini öne sürmektedir (Feeney 2008; Mikulincer ve Shaver 2012). Bu bağlamda araştırmamızda temel hipotezlerden biri, Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nden yüksek puan alan katılımcıların, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin kaygılı bağlanma ve kaçınmacı bağlanma boyutlarından da yüksek puan almalarıdır. Araştırmamızın bulgularına göre, Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği alt boyutu olan fiziksel, sözel, cinsel ve toplam şiddet puanları arttıkça, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin kaygılı bağlanma alt boyutundan alınan puanların da arttığı saptanmıştır. Ayrıca Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği alt boyutu olan fiziksel, duygusal, ekonomik ve toplam şiddet puanları arttıkça, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri alt boyutu olan kaçınmacı bağlanma boyutundan alınan puanların da arttığı saptanarak hipotez büyük ölçüde desteklenmiştir.

Kaçınmacı bağlanan bireyler hayatlarına müdahale edilmemesi ve yakınlık arayan davranışlardan uzak kalmaya yönelik davranışlar sergilemektedir (Alison ve ark., 2008; Akt. Karpuz-İlericiler, 2015). Kaçınmacı bağlanan bireyler olumsuz duyguyu bastırabilmekte ve aşırı regüle edici yöntemler geliştirebilmektedirler (Rugancı, 2008). Olumsuz duygu ve durumlardan uzaklaşma eğilimi yüksektir, stres altındayken yalnız kalmayı tercih ederler ve partner stres altındayken uzaklaşma eğilimi gösterirler. Kaçınmacı bağlanan bireylerin temel evrensel ihtiyaçları karşılanmadığı için ilişki kurdukları insanlara tatmin edici şekilde bağlanamamakta ve ilişkiye yapılan duygusal yatırım sınırlı kalmaktadır. Çatışma durumlarında ise çatışma önemsiz gösterilmeye çalışılmakta ve partnerin istekleri göz ardı edilmektedir (Solmaz,2008; Mikulincer ve Shaver, 2012; Akt. Karpuz-İlericiler, 2015).

Kaygılı bağlanan bireyler fiziksel ve duygusal yakınlık alma ihtiyacına yönelik davranışlar sergilemektedir ve terk edilme, kayıp gibi durumlara yönelik yüksek düzeyde kaygı yaşayarak kontrol etme davranışlarına başvurabilmektedirler (Alison ve ark., 2008). Kaygılı bağlanan bireylerin regüle edici yöntemlerinin yetersiz olması sebebiyle başkalarına bağımlı olabilmekte ve kaygı düzeyleri daha fazla artmaktadır (Rugancı, 2008).

Güvensiz bağlanmanın yakın partner şiddetine maruz kalma , baş etme yöntemleri, sosyal destek ve bireysel psikolojik sorunları geliştirme ve yeniden mağdur olmayla ilişkisi literatürde sıkça konu edilen faktörlerdir. Tuncay Senlet'in (2012) yaptığı çalışmaya göre, güvensiz bağlanan kadınlar güvenli bağlanan kadınlara göre, yakın partner şiddetinin tüm türlerinde daha yüksek puanlar almıştır. Farklı bir ifadeyle, güvensiz bağlanan kadınlar, psikolojik şiddet, fiziksel şiddet, yaralanma, cinsel şiddet ve ekonomik şiddet türlerine daha fazla maruz kaldıklarını bildirirken, güvenli bağlanan kadınlar partnerleriyle daha fazla uzlaşma sağladıklarını bildirmişlerdir. Aynı çalışmanın bulgularına göre, güvensiz bağlanan kadınların aile içi şiddet, evlilik sorunları ve bireysel psikolojik sorunlara maruz kalma açısından daha fazla bir risk altında oldukları saptanmıştır. Buna göre, güvensiz bağlı kadınların stresle daha fazla karşı karşıya oldukları ve stresin sonuçlarından daha fazla etkilendikleri sonucuna varılabilmektedir. Bu sonuçlar güvensiz bağlanan kadınların etkin çözüm üretmelerini engelleyici faktörler olarak değerlendirilebilir.

Serin'in (2016) yaptığı araştırmaya göre, kadın sığınma evinde yaşayan katılımcıların güvenli bağlanma biçimi puanları da, eşiyile birlikte yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Araştırmanın bir diğer bulgusu, katılımcıların kaygılı bağlanma düzeyleri ile sorunla başa çıkmada çaresiz yaklaşım ve boyun eğici yaklaşım düzeyleri arasında aynı yönde ileri derecede anlamlı ilişki oluşudur. Yani kaygılı bağlanma düzeyi arttıkça katılımcıların çaresiz ve boyun eğici olumsuz baş etme tarzı düzeylerinin arttığı bulgulanmıştır. Bağlanma ve başa çıkma yaklaşımları arasındaki ilişkinin bakıldığı bulgulardan bir diğeri ise katılımcıların sorunla başa çıkmada kendine güvenli yaklaşım düzeyleri arttıkça, kaçınmacı bağlanma düzeyleri azaldığıdır (Serin, 2015).

Bağlanma biçimlerinin evlilik doyumu ile ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmaya göre, evli bireylerin bağlanma biçimleri ile yaş, evlenme yaşı, çalışma durumu, evlilik

süresi, aile yapısı, evlenme biçimi, cinsel yaşam memnuniyet düzeyi, eş ile sorumluluk paylaşma düzeyi, çocuk sayısı gibi değişenlerle bağlanma biçimleri arasında ilişki olduğu saptanmıştır. Aynı araştırmanın bulgularına göre kaçınmacı bağlanma arttıkça evlilikte uyumluluk düzeyinin azaldığı görülmektedir (Kılıç, 2017). Bağlanma stilleri ile çift uyumu arasındaki ilişkinin incelendiği bir başka çalışmaya göre, çiftlerin her ikisinin de güvensiz bağlanma stiline sahip olması, uyum düzeylerinin düşük olmasıyla ve şiddet görülme sıklığının artmasıyla ilişkilidir (Gündoğan, 2015). Bu araştırmaların bulgularına göre, güvensiz bağlanma stiline sahip olan çiftlerin, evlilikte uyumluluk düzeyinin az olduğu ve şiddet davranışlarına zemin hazırladığı düşünülmektedir.

5.4. KYŞÖ ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Araştırmanın bir diğer temel hipotezi, Kadına Yönelik Şiddet Ölçeği'nin fiziksel, duygusal, sözel, ekonomik, cinsel ve toplam şiddet puanları arttıkça, Olayların Etkisi Ölçeği'nin yeniden yaşama, kaçınma, aşırı uyarılma ve toplam puanlarının da artmasıdır. Araştırmanın sonuçlarına göre KYŞ Ölçeği'nin fiziksel, sözel ve toplam şiddet puanları arttıkça OEÖ'nün yeniden yaşama, kaçınma, aşırı uyarılma ve toplam puanlarının da arttığı saptanmıştır. Ayrıca ekonomik şiddet puanı arttıkça aşırı uyarılma puanı ve cinsel şiddet puanı arttıkça kaçınma, aşırı uyarılma ve toplam puanlarının arttığı saptanarak hipotez büyük ölçüde desteklenmiştir.

Literatürde şiddete maruz kalma ile travma sonrası stres bozukluğu arasında ilişki olduğunu saptayan bir çok araştırma bulunmaktadır. Yakın partner şiddetine maruz kalma öyküsü olan kadınlarda ruh sağlığı sorunlarını konu edinmiş literatürün meta-analizinin yapıldığı bir çalışmaya göre, incelenmiş olan 11 çalışmada kadınların %63.8'inin travma sonrası stres belirtileri gösterdiği saptanmıştır (Golding, 1999). Scott ve Babcock 'un (2010) yakın partner şiddetine maruz kalmış olan kadınlarda, TSSB semptomları ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmasına göre fiziksel istismarın TSSB semptomlarıyla ilişkili olduğu saptanmıştır. Elwood ve Williams'in (2007) yaptığı çalışmaya göre de şiddet mağduru olanların daha yüksek

seviyelerde TSSB semptomları sergilediği saptanmıştır ve araştırmamızla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Keskin'in (2013) boşanmış kadınların, eski evliliklerinde şiddet mağduru olup olmama durumları, travma sonrası stres belirtileri ve sosyal destek algılarının travma sonrası büyümeyle ilişkisinin incelendiği araştırmaya göre, aile içi şiddete maruz kalmış grubun, kalmayan gruba göre yeniden yaşama ve aşırı uyarılmışlık alt ölçeklerinden daha yüksek puan aldıkları saptanmıştır. Tüm bu çalışmalar, TSSB'nin aile içi şiddet mağduru kadınlarda sıklıkla görülebildiğini göstermektedir.

Irmak'ın (2016) kadın konukevinde kalmakta olan ve yakın partner şiddetine maruz kalmış olan kadın katılımcılarla yürüttüğü çalışmaya göre, katılımcıların %76'sının en az bir psikiyatrik tanısı olduğu ve %35'inin Travma Sonrası Stres Bozukluğu geliştirdiği saptanmıştır. Bununla birlikte evinde kalarak halen şiddet görmeye devam eden kadınların %90'ının en az bir psikiyatrik tanısı olduğu, %66'nın majör depresyon ve %30'unun TSSB tanısı olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlar şiddete maruz kaldıktan sonra evden ayrılmayı başaramayan kadınların psikolojik dayanıklılığının daha düşük olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte şiddet görülen evden ayrılma başarılısa dahi TSSB riskinin ve desteklenme ihtiyacının devam ettiğini göstermektedir.

Kemp ve arkadaşlarının (1991) aile içi şiddete maruz kalmış ve sığınma evinde bulunan kadınlarla yürüttüğü çalışmada katılımcıların % 84'ünde TSSB olduğu saptanmıştır. Ayrıca çalışmanın sonuçlarına göre şiddet içeren ilişkinin süresi arttıkça, TSSB puanlarının da arttığı saptanmıştır. Kemp ve arkadaşlarının (1995) bir diğer çalışmasına göre ise fiziksel şiddet görmüş 179 kadının % 81'inin, sözel şiddete maruz kalmış 48 kadının % 63'ünün TSSB tanı ölçütüne uygun olduğu saptanmıştır (Akt. Page ve İnce, 2008).

5.5. ÇÇRTÖ ile YİYE-II Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Waldinger ve arkadaşlarının (2006) yaptığı çalışmaya göre, çocukluk çağı travmatik yaşantıları güvensiz bağlama için risk faktörüdür. Bu bağlamda araştırmanın bir diğer alt hipotezi, Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nden alınan puanlar arttıkça, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin kaygılı bağlanma ve kaçınmacı bağlanma boyutlarından alınan puanların da artacağı yönündedir. Araştırmanın bulguları büyük ölçüde literatürü destekler niteliktedir; ÇÇRTÖ duygusal istismar, fiziksel istismar ve cinsel istismar alt boyutlarından alınan puanlar arttıkça, YİYE-II kaygılı bağlanma puanları da artmaktadır. Ayrıca ÇÇRTÖ duygusal ihmal puanı arttıkça kaçınmacı bağlanma puanı artmaktadır.

Bağlanma ve çocukluk çağı ihmal ve istismarı arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırmanın sonuçlarına göre, çocukluk çağı travma yaşantısı bulunan katılımcıların kaygılı ve kaçınmacı bağlanma puanları, çocukluk çağı travma yaşantısı bulunmayan katılımcıların kaygılı ve kaçınmacı bağlanma puanlarına göre anlamlı düzeyde daha yüksektir (İnan, 2015).

Yumbul ve arkadaşlarının (2010) ÇÇRTÖ ile yapmış olduğu çalışmaya göre ÇÇRTÖ fiziksel ihmal puanı arttıkça kaçınmacı bağlanma puanları da artmaktadır. Çocukluk döneminde yiyecek, sağlık, fiziksel bakım ihtiyaçlarının karşılanmaması durumlarını içeren fiziksel ihmale maruz kalan bireyler, yetişkin yakın partner ilişkilerinde önemli ve hatta hayatta kalmayla ilgili fiziksel tehlikeler karşısında dahi reddedilme ve terk edilmeye yönelik bir savunma olarak partnerlerle ilişki kurmakta zorlanmaktadırlar.

Finzi ve arkadaşlarının (2000) yapmış olduğu çalışmaya göre çocukluk döneminde fiziksel istismara maruz kalmış olmak çoğunlukla kaçınmacı bağlanma ile ihmale maruz kalmış olan çocuklar ise kaygılı bağlanma ile ilişkilidir.

Bağlanma kaygısı olan kişiler genellikle bağlanma figürlerinden sürekli olarak yakınlık bekleyerek, kendilik değerlerini olduğundan daha az görünmektedirler. Kaygılı bağlanma stiline sahip olanlar çoğunlukla kendi gereksinimlerini çocuklarının gereksinimleri ve kaygılarıyla ilgilenen, tutarsız bakım veren ebeveynlere sahiptirler. Kaçınmacı bağlanma geliştirmiş bireyler, genellikle yakınlıktan rahatsızlık duyarak bağlanma figürlerine ve kendilerine karşı olumsuz veya reddedici tutumlar sergilemektedirler. Kaçınmacı bağlanma stiline sahip olanlar çoğunlukla, bedensel

temas kurmayan, azarlayan ve reddeden ebeveynlere sahiptirler. (Levy ve ark., 1998; Akt. Deniz, 2006). Her iki bağlanma boyutu güvensiz bağlanma stili olarak değerlendirilmesine rağmen ebeveynin uyguladığı davranış örüntüleri farklılık göstermektedir. Bu sebeple güvensiz bağlanmanın boyutları, çocukluk çağında maruz kalınan istismarın türüne göre değişkenlik göstermektedir.

Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleriyle çocukluk çağı istismar yaşantıları arasındaki ilişkisini araştırıldığı bir çalışmanın sonuçlarına göre saplantılı bağlanma stili ile çocukluk çağı fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar yaşantıları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Ancak aynı araştırmanın sonuçlarına göre korkulu bağlanma, kayıtsız bağlanma ve güvenli bağlanma stilleri ile çocukluk çağı istismar yaşantıları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır (Deniz, 2006). Benzer şekilde Balcı'nın (2011) yapmış olduğu çalışmaya göre çocukluk çağı travmaları ile saplantılı bağlanma stili arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Yücel'in (2014) yapmış olduğu çalışmaya göre korkulu bağlanma stili ile çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalma arasında, saplantılı bağlanma stili ile çocukluk döneminde fiziksel ve cinsel istismar arasında, kayıtsız bağlanma stili ile çocukluk döneminde duygusal istismar arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Akdağ'ın (2011) yapmış olduğu çalışmaya göre çocukluk çağında cinsel istismar öyküsü olan ergenlerin %75'inde korkulu bağlanma stiline olduğu saptanmıştır

Çalışmamızda YIYE-II'nin 4 kategorili versiyonu ile hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacı ile yapılan analiz sonuçlarına göre saplantılı bağlanma stiline sahip olan katılımcıların ÇÇRTÖ duygusal istismar alt ölçek puanlarının korkulu bağlanma olanlardan anlamlı derecede yüksek olduğu; korkulu bağlanma stiline sahip olan katılımcıların ÇÇRTÖ fiziksel istismar puanlarının diğer bağlanma stillerine göre anlamlı derecede yüksek olduğu; güvenli bağlanma stiline sahip olan katılımcıların ÇÇRTÖ toplam puanlarının, korkulu bağlanma ve kayıtsız bağlanmaya puanlarına anlamlı derecede düşük olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular literatür bilgileri destekler niteliktedir. Çağatay'ın (2014) yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre saplantılı bağlanma stili ile çocukluk döneminde yaşanan şiddet arasında anlamlı bir farklılaşma vardır. Çocukluk döneminde şiddet yaşayanlar, şiddet yaşamayanlara göre daha fazla saplantılı bağlanma geliştirmektedirler. Bununla birlikte, güvenli bağlanmaya sahip olan katılımcıların ÇÇRTÖ cinsel istismar

puanlarının, korkulu bağlanma ve kayıtsız ağlanma puanlarından anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Zara-Page'e göre (2004) çocukluk döneminde cinsel istismara maruz kalmak kaygılı, bağımlı veya travmatik ilişkiler geliştirmeyle ilişkilidir. Elde edilen bu veriler literatür bulgularını desteklememektedir. Herman'a (2007) göre travma düzeyi ile bazı savunma mekanizmaları arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Değersizleştirme, mantıksallaştırma, yansıtma gibi savunma mekanizmaları ile travma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır. Çocukluk döneminde yaşanan travmatik olaylarda istismar yaşantısının hiç yaşanmamış olduğuna inanmaya çalışan çocuk çeşitli savunma mekanizmaları geliştirerek adaptasyon süreci yaşayabilmektedir (Akt. Çağatay, 2014). Araştırmamızın sonuçlarındaki bu farklılık cinsel istismar gibi toplumsal baskılardan beslenerek oldukça yoğun olarak deneyimlenen travmatik durumun savunma mekanizmalarının etkisinden kaynaklanıyor olabilir. Yapılan bir araştırmanın sonuçlarına göre çocukluk döneminde fiziksel veya cinsel istismar mağduru olmanın yetişkinlik döneminde immatür savunma mekanizmaları geliştirme ilişkili olduğu saptanmıştır (Nickel ve Egle, 2008; Akt. Çağatay, 2014). Ayrıca çalışmamızda araştırılmamış olan ve travmatik yaşantılarla ilişkili olan, ruhsal ve fiziksel acının azaltılmasında fonksiyonel olan disosiyasyon da araştırmamızın sonuçlarının literatürü destekler nitelikte olmamasına sebep olmuş olabilir. Disosiyasyon bireylerin algısında, duygularında ve anılarında bölmeye neden olarak travmatik yaşantının olumsuz etkilerinden korumaya çalışır (Şar, 2000, Akt. Çağatay, 2014). Karadeniz'in (2016) yapmış olduğu çalışmaya göre fiziksel ve cinsel istismara maruz kalan ve korkulu bağlananların puanların güvenli bağlananla göre daha yüksektir. Fiziksel ihmal alt ölçeğinden korkulu bağlanma stili olanlar, kayıtsız ve saplantılı bağlanma stiline göre daha yüksek puanlar almıştır. Ayrıca cinsel istismara maruz kalma ile bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

5.6. ÇÇRT ile OEÖ Puanları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Çocukluk çağı kişiler arası travma, çocukluk döneminde kişiler arası ve uzun süreli travmatik olaylara maruz kalınan çeşitli travma türlerini içermektedir. İstismar

ve ihmal çocukluk dönemi kişiler arası travma türlerinin başlıcalarıdır (NTCSN, 2000; Akt. Özkol, 2014).

Çocukluk çağı istismar ve ihmalinin nörobiyolojik sonuçları vardır. Hipokampus, sol cerebral cortex, ve cerebellar vermisin gelişimi uzun süreli korku faktörüne maruz kalma durumundan etkilenmekte ve duyusal girdiyi bütünleştirme kapasitesini de engellemektedir (Teicher, Anderson ve Polcari, 2002; Akt. Özkol, 2014). Uzun süreli ihmal ve istismara maruz kalmış olan çocuklar ile ihmal ve istismara maruz kalmamış olan çocukların nörolojik ve nörobiyolojik gelişimleri arasında farklılaşma saptanmıştır (van der Kolk, 2003). Marmar ve arkadaşlarının (2006) araştırmasına göre çocukluk çağı travmaları, psikolojik stres karşısında artan katekolamin tepkisiyle ilişkilidir (Akt. Özkol, 2014).

Bu bağlamda araştırmanın bir başka alt hipotezi; Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği'nden alınan puanlar arttıkça, Olayların Etkisi Ölçeği'nden alınan puanların da artmasıdır. Araştırmanın sonuçlarına göre ÇÇRTÖ duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve toplam puanları arttıkça, OEÖ yeniden yaşama, kaçınma, aşırı uyarılma ve toplam puanlarının da arttığı saptanarak hipotez büyük ölçüde desteklenmiştir. Bununla birlikte, katılımcıların Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği alt boyutu duygusal İhmal puanı arttıkça Olayların Etkisi Ölçeği yeniden yaşama, kaçınma, aşırı uyarılma ve toplam puan ise azalmaktadır. Bu durum duygusal ihmal ve kaçınmacı bağlanma ilişkisi sebebiyle, kaçınmacı bağlanan bireyin ilişkiden, çatışmadan kaçınması ve dolayısıyla kişiler arası travmatik durumlardan uzak kalması ile açıklanabilir.

Çocukluk çağı travmalarının TTSB semptomları arasında ilişkinin saptandığı bir çok araştırma bulunmaktadır (Gillespie ve ark., 2009; Huang ve ark., 2012). Briere'in (1992) çalışmasına göre çocukluk çağı travmalarıyla TSSB semptomları arasında ilişki saptanmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre çocuklukta cinsel istismara maruz kalanların, olayla ilgili rahatsız edici anları yeniden yaşantılamayla ilgili semptomları özellikle flaşbekler halinde daha fazla sergiledikleri saptanmıştır. İstismar eden kişinin yüzü, istismara dair bir an, istismar eden kişinin sesi gibi duyusal uyarılara dair flaşbekler sıkça belirtilmektedir. Bu flaşbekler sebepsiz yere ortaya çıkabildiği gibi travmayı hatırlatan bir uyarının tetiklemeyle de ortaya çıkabilmektedir. Çocuklukta fiziksel istismara maruz kalanlar gerginlik, ürkeklik veya

geri çekilme gibi uyarılma semptomlarını daha fazla sergilemektedir. Ayrıca istismarla ilişkili düşünce veya uyaranlardan kaçınma gibi davranışlar sergilemektedirler. Şiddet içeren rüyalar veya rahatsız edici düşünceler daha fazla ortaya çıkabilmektedir (Briere, 1992).

Chu'ya (1992) göre çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalmış olmak TSSB ve disosiyasyon belirtilerini artırarak yeniden mağduriyette risk faktörü oluşturmaktadır. Travma ve disosiyasyon kişilerin uyanıklık halini olumsuz etkilemekte ve duygulanım potansiyelini kısıtlayarak tehlikeyi fark etme durumunu olumsuz etkilemektedir. Kişi çaresizlik ve şok sebebiyle tehlike içeren durumdan uzaklaşmadığı için yeniden mağduriyet sürekli olarak tekrarlanmaktadır (Akt. Gölge, 2005). Çocukluk çağı travmaları, disosiyasyon ve travmayla ilişkili belirtiler arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmaya göre, çocuklukta fiziksel istismar ve duygusal ihmal öyküsünün TSSB'nin yordayıcıları olduğu saptanmıştır (Özkoç, 2014).

Aspelmeier, Elliott ve Smith'in (2007) yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların %37.7'si 16 yaşından önce cinsel istismara maruz kalmıştır ve çocuklukta cinsel istismar öyküsü olanların, travma semptomları daha yüksek seviyededir. ABD'de yapılan Olumsuz Çocukluk Çağı Deneyimleri (ACE) çalışması, olumsuz çocukluk deneyimlerinin (duygusal istismar, ihmal ve aile işlev bozukluğu gibi) daha önce kabul edilenden çok daha yaygın olduğunu ve 50 yıl sonra görülen sağlık sorunları ile güçlü bir ilişki içinde olabileceğini öne sürmüştür (Felitti ve ark.,1998).

5.7. YİYE-II'nin KYŞÖ ile OEÖ Arasındaki İlişkide Aracı Rolünün ve Aşamalı Regresyon Analizinin Değerlendirilmesi

Araştırmamızın sonuçlarına göre YİYE-II'nin kaygılı bağlanma alt ölçeğinin, OEÖ ve KYŞÖ arasındaki ilişkide aracı rolü olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0,24$, $p < .05$). Bu sonuçlar literatür bulgularını destekler niteliktedir. Literatür bulgularından farklı

olarak YIYE--II'nin kaçınmacı bağlanma alt ölçeğinin de OEÖ ve KYŞÖ arasındaki ilişkide aracı rolü olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0,36, p < .01$).

Collins ve Read'in (1990) belirttiği gibi, kaygılı bağlanan ve şiddete maruz kalmış olan kadınların, terk edilme ve reddedilme korkuları sebebiyle TSSB semptomları sergileme riskleri daha yüksektir. Scott ve Babcock'un (2010) araştırmasına göre kaygılı bağlanmanın, KYŞ ve TSSB semptomları arasındaki ilişkide aracı rolü bulunmaktadır. Başka bir deyişle yüksek bağlanma kaygısının olduğu durumlarda, bağlanma stili KYŞ ve TSSB semptomları arasındaki ilişki güçlenmektedir.

Farklı etnik kültürden 224 kadın üniversite öğrencisiyle yürütülmüş olan çalışmanın sonuçlarına göre, kaygılı bağlanmanın yakın partner şiddeti ile travma sonrası semptomatolojide aracı rolü olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada kaygılı bağlanmanın, yetişkinlikte cinsel viktimizasyon ile travma sonrası semptomatolojide aracı rolü olduğu saptanmıştır (Sandberg, Suess ve Heaton, 2010). Bu sonuçlar geçmiş araştırmaları destekler niteliktedir (Browne ve Winkelmann, 2007; Roche ve ark., 1999; Shapiro ve Levensky, 1999; Akt. Sandberg, Suess ve Heaton, 2010). Aynı çalışmanın sonuçlarına göre kaçınmacı bağlanmanın travmatik yaşam olayları ile TSSB semptomları arasındaki ilişkide aracı rolü olmadığı saptanmıştır. Benzer şekilde, kaygılı bağlanmanın kişiler arası travmatik olaya maruz kalma ile TSSB semptomları arasındaki ilişkide aracı rolü olduğu ancak kaçınmacı bağlanmanın aracı rolü olmadığı saptanmıştır (Elwood ve Williams, 2007).

Araştırmamızda ÇÇRTÖ, YIYE-II ve Olayların Etkisi Ölçeği'nin, KYŞÖ'ye yaptığı görece katkıları belirlemek amacıyla Hiyerarşik Regresyon analizi yapılmıştır. KYŞÖ'nün sözel şiddet alt ölçeğinde OEÖ manidar yordayıcı iken ÇÇRTÖ ve YIYE-II değildir ve KYŞÖ'nün sözel şiddet alt ölçeğinin %17'si OEÖ tarafından açıklanmaktadır. KYŞÖ cinsel şiddet alt ölçeğinde de benzer şekilde OEÖ manidar yordayıcı iken ÇÇRTÖ ve YIYE-II değildir ve KYŞÖ'nün cinsel şiddet alt ölçeğinin %21'i OEÖ tarafından açıklanmaktadır. KYŞÖ'nün toplam puanında ÇÇRTÖ, YIYE-II ve OEÖ manidar yordayıcıdır ve toplam varyansın %18'ini açıklamaktadır. KYŞÖ'nün sözel ve cinsel şiddet alt ölçeklerinde OEÖ ölçeğinin manidar yordayıcı olarak tespit edilmesi yakın partner şiddetine maruz kalmanın travma sonrası stres belirtileriyle olan ilişkisini destekler niteliktedir. Yakın partner şiddeti öyküsü olan

kadınlar arasında zihinsel sağlık sorunları üzerine yapılmış olan bir çalışmaya göre, şiddete maruz kalan kadınların, şiddete maruz kalmamış olan kadınlara göre depresyon, intihar eğilimi, TSSB ve madde kötüye kullanma olasılıklarının 3 ila 5 kat daha fazla olduğu saptanmıştır (Golding, 1999). Ayrıca KYŞÖ'nün toplam puanında ÇÇRTÖ, YİYE-II ve OEÖ'nün manidar yordayıcı olarak tespit edilmesi bağlanma stilleri, çocukluk çağı travmaları ve travma sonrası stres belirtilerinin kadına yönelik yakın partner şiddetine maruz kalmayla arasındaki ilişkiyi destekler niteliktedir. Kadınların yeniden mağdur olma durumlarının araştırıldığı bir çalışmaya göre, istismara uğramış her 3 bireyden 2'si yeniden mağdur olmaktadır. Çocuklukta cinsel istismar öyküsünün bulunması, yetişkinlikte cinsel istismara maruz kalmanın yordayıcısıdır. Çoklu travmalar, özellikle çocukluk döneminde fiziksel istismar ve cinsel istismar maruz kalmış olmak yetişkinlik döneminde şiddet mağduru olmada yüksek risk faktörleridir. Reviktimizasyon, yüksek stres seviyesi ve psikiyatrik sorunlarla ilişkilidir. Yetişkinlikte yeniden şiddet mağduru olmuş bireyler, kişiler arası ilişkiler, baş etme, kendini temsil etme, duygu regülasyonu sağlama gibi konularda zorluk göstermekte, kendilerini suçlama ve utanma duygusu sergilemektedirler (Classen, Palesh ve Aggarwal, 2005). Yetişkinlikte ve çocukluk döneminde çoklu reviktimizasyon, özellikle çocuklukta cinsel istismar öyküsü ve yetişkinlikte yakın partner şiddetine maruz kalmış olmak, kadınlarda daha yüksek TSSB oranları ile ilişkilidir (Messman-Moore, Long ve Siegfried, 2000).

5.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bunlarla birlikte araştırmamızın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle mevcut çalışma yakın partner şiddeti ve TSSB semptomları arasındaki ilişkisi araştırmaktadır ancak diğer travmatik olaylar TSSB semptomlarını tetiklemiş olabilir. Bu nedenle, geçmişte yaşanan diğer şiddet ilişkileri ve travmatik olaylar araştırmanın sonuçlarını etkilemiş olabilir. TSSB belirtilerinin diğer travmatik olaylara atfedilebilme ihtimali olduğundan, sonuçların yalnızca yakın partner şiddetinden kaynaklandığına dair bir kesinlik yoktur. Ayrıca mevcut çalışma kadına yönelik şiddet türlerini konu edinirken, TSSB semptomlarını etkileme potansiyeli olan şiddet sıklığı ve düzeyi araştırmaya dahil edilmemiştir.

Yakın partner şiddeti, travmatik belirtiler ve çocukluk çağı ihmal ve istismar yaşantıları oldukça hassas ve özel konular olduğu için, öz bildirimlerine dayalı olarak ifade edilmeyi kısıtlamış ve bulguları etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Psikanalitik Teori'de ileri sürülmüş olan bastırma ve inkar gibi bilinç dışı savunma mekanizmaları ve kültürel normlar bu olayların ifade edilmesini olumsuz etkilemiş olabilir. Ayrıca oldukça rahatsız edici anılar olsa dahi çocukluk çağı ihmal ve istismar yaşantılarında verilen retrospektif yanıtlar, olayların yanlış hatırlanması veya ifşa olma endişesiyle tamamen veya kısmi olarak bozulabilmektedir. Olayın belirlenmesinin ve ifade edilmesinin zorluğu hem araştırmaların sonuçlarını hem de adli makamlara başvurma durumunu etkileyebilmektedir.

Çalışmanın başka bir kısıtlaması veri toplama yöntemi ile ilgili olabilir. Kullanılan verilerin yalnızca internete erişimi olan, okur-yazar katılımcılardan elde edilmiş olması araştırmanın sınırlılıklarındandır. Kullanılan anketin bağlantısının internet ortamında bir çok kadın platformunda paylaşılması sebebiyle, partner şiddeti konusuyla ilgili daha hassas katılımcılara ulaşılmış olabilir. Yaş ortalaması daha yüksek ve internete erişimi olmayan kadın örnekleminde farklı sonuçlar alınma olasılığı bulunmaktadır. Ayrıca travmatik olaylar ve bağlanma boyutlarından elde edilen verilerin uzun ölçeklerle elde edilmiş olması araştırmanın verilerini etkilemiş olabilecek bir başka değişkendir.

5.9. Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak, araştırmamızın bulgularına göre yakın partner şiddetine maruz kalma durumunun travma sonrası stres belirtileri ve yetişkin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çocukluk çağı istismar yaşantısına maruz kalmanın, yakın partner şiddetine maruz kalmanın ve yetişkin bağlanmasında güvensiz bağlanma geliştirilmesinin yordayıcıları olduğu görülmektedir. Yakın partner şiddetine maruz kalma ile yaş ve eğitim seviyesi arasında negatif yönlü korelasyon olduğu görülmektedir.

Mevcut çalışmanın sonuçları kadına yönelik yakın partner şiddetine maruz kalmayla ilgili risk faktörleri ve şiddete maruz kalmanın sonuçlarıyla ilgili literatüre katkı sağlamayı amaçlamıştır. Çalışmamızın sonuçları, oldukça tartışmalı bir konu

olan kadına yönelik yakın partner şiddetiyle ilgili önleyici çalışmaların gerekliliğini ve şiddete maruz kalmış olan kadınların desteklenme ihtiyacını bir kez daha göstermiştir.

Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda, beyana dayalı ölçeklerin kısıtlamalarını azaltmak amacıyla farklı ölçme yöntemleri araştırmaya dahil edilebilir. Partner şiddetin ölçümünde açık-uçlu sorular daha zengin içerikli veri sağlamaya yardımcı olabilir. Ayrıca farklı tür travmatik olaylara maruz kalmanın, travma sonrası stres belirtileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenerek karşılaştırılması literatüre katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abramsky, T., Watts, C. H., Garcia-Moreno, C., Devries, K., Kiss, L., Ellsberg, M. & Heise, L. (2011). What factors are associated with recent intimate partner violence? Findings from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *BMC public health*, 11(1), 109.
- Ahern, J., Galea, S., Fernandez, W. G., Koci, B., Waldman, R., & Vlahov, D. (2004). Gender, social support, and posttraumatic stress in postwar Kosovo. *The Journal of nervous and mental disease*, 192(11), 762-770.
- Ainsworth, M. S., & Bowlby, J. (1991). An ethological approach to personality development. *American psychologist*, 46(4), 333
- Akar, T., Aksakal, F. N., Demirel, B., Durukan, E., & Özkan, S. (2010). The prevalence of domestic violence against women among a group woman: Ankara, Turkey. *Journal of family violence*, 25(5), 449-460.
- Altınay, A. G., & Arat, Y. (2007). Report on Violence against Women in Turkey.
- Altınay, A. G., & Arat, Y. (2009). *Violence against women in Turkey: A nationwide survey*. Punto.
- American Psychiatric Association. (2000). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-IV-TR). *American Psychiatric Association*.

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM-5®)*. American Psychiatric Pub.
- Amir, M., Kaplan, Z., & Kotler, M. (1996). Type of trauma, severity of posttraumatic stress disorder core symptoms, and associated features. *The Journal of General Psychology*, *123*(4), 341-351.
- Arendell, T. (2000). Conceiving and investigating motherhood: The decade's scholarship. *Journal of marriage and family*, *62*(4), 1192-1207.
- Arroyo, K., Lundahl, B., Butters, R., Vanderloo, M., & Wood, D. S. (2017). Short-term interventions for survivors of intimate partner violence: a systematic review and meta-analysis. *Trauma, Violence, & Abuse*, *18*(2), 155-171.
- Aspelmeier, J. E., Elliott, A. N., & Smith, C. H. (2007). Childhood sexual abuse, attachment, and trauma symptoms in college females: The moderating role of attachment. *Child abuse & neglect*, *31*(5), 549-566.
- Babcock, J. C., Jacobson, N. S., Gottman, J. M., & Yerington, T. P. (2000). Attachment, emotional regulation, and the function of marital violence: Differences between secure, preoccupied, and dismissing violent and nonviolent husbands. *Journal of family violence*, *15*(4), 391-409.
- Balcı, G.P. (2011). *Madde kullanım bozukluğu olan ergenlerde çocukluk çağı travmalarının bağlanma ile ilişkisi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 11. Psikiyatri Birimi, İstanbul.
- Bartholomew, K. (1997). Adult attachment processes: Individual and couple perspectives. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, *70*(3), 249-263.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, *61*(2), 226.

- Bartholomew, K., & Shaver, P. R. (1998). Methods of assessing adult attachment. *Attachment theory and close relationships*, 25-45.
- Benoit, M., Bouthillier, D., Moss, E., Rousseau, C., & Brunet, A. (2010). Emotion regulation strategies as mediators of the association between level of attachment security and PTSD symptoms following trauma in adulthood. *Anxiety, Stress & Coping*, 23(1), 101-118.
- Boals, A., Riggs, S. A., & Kraha, A. (2013). Coping with stressful or traumatic events: what aspects of trauma reactions are associated with health outcomes?. *Stress and Health*, 29(2), 156-163.
- Bobel, C. (2008). From convenience to hazard: A short history of the emergence of the menstrual activism movement, 1971–1992. *Health care for women international*, 29(7), 738-754.
- Bond, S. B., & Bond, M. (2004). Attachment styles and violence within couples. *The Journal of nervous and mental disease*, 192(12), 857-863.
- Bora, A., & Üstün, İ. (2005). Sıcak Aile Ortamı. *Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler*.
- Bozo, Ö., Gündoğdu, E., & Büyükaşık-Çolak, C. (2009). The moderating role of different sources of perceived social support on the dispositional optimism—posttraumatic growth relationship in postoperative breast cancer patients. *Journal of health psychology*, 14(7), 1009-1020.
- Bremner, J. D., Southwick, S. M., Johnson, D. R., Yehuda, R., & Charney, D. S. (1993). Childhood physical abuse and combat-related posttraumatic stress disorder in Vietnam veterans. *The American journal of psychiatry*, 150(2), 235.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview.
- Breslau, N. (1998). Epidemiology of trauma and posttraumatic stress disorder.

- Breslau, N., Davis, G. C., Andreski, P., & Peterson, E. (1991). Traumatic events and posttraumatic stress disorder in an urban population of young adults. *Archives of general psychiatry*, 48(3), 216-222.
- Bretherton, I., & Munholland, K. A. (2008). Internal working models in attachment relationships: Elaborating a central construct in attachment theory.
- Brewin, C. R., Andrews, B., & Valentine, J. D. (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults.
- Briere, J. N. (1992). *Child abuse trauma: Theory and treatment of the lasting effects*. Sage Publications, Inc.
- Brumariu, L. E., & Kerns, K. A. (2008). Mother-child attachment and social anxiety symptoms in middle childhood. *Journal of applied developmental psychology*, 29(5), 393-402.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. *Pegem Atıf İndeksi*, 1-360.
- Calhoun, L. G., & Tedeschi, R. G. (Eds.). (1999). *Facilitating posttraumatic growth: A clinician's guide*. Routledge.
- Chan, M. W., Ho, S. M., Tedeschi, R. G., & Leung, C. W. (2011). The valence of attentional bias and cancer-related rumination in posttraumatic stress and posttraumatic growth among women with breast cancer. *Psycho-Oncology*, 20(5), 544-552.
- Chen, P. H., & White, H. R. (2004). Gender differences in adolescent and young adult predictors of later intimate partner violence: A prospective study. *Violence Against Women*, 10(11), 1283-1301.
- Classen, C. C., Palesh, O. G., & Aggarwal, R. (2005). Sexual revictimization: A review of the empirical literature. *Trauma, Violence, & Abuse*, 6(2), 103-129.
- Cohen, J. N. (2008). Using feminist, emotion-focused, and developmental approaches to enhance cognitive-behavioral therapies for posttraumatic

stress disorder related to childhood sexual abuse. *Psychotherapy: Theory, research, practice, training*, 45(2), 227.

Coker, A. L., Davis, K. E., Arias, I., Desai, S., Sanderson, M., Brandt, H. M., & Smith, P. H. (2002). Physical and mental health effects of intimate partner violence for men and women. *American journal of preventive medicine*, 23(4), 260-268.

Çolak, B., Kokurcan, A., & Özsan, H. H. (2010). DSM'ler boyunca travma kavramının seyri. *Kriz Dergisi*, 18(3), 19-25.

Collins, N. L., & Feeney, B. C. (2004). Working models of attachment shape perceptions of social support: evidence from experimental and observational studies. *Journal of personality and social psychology*, 87(3), 363.

Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of personality and social psychology*, 58(4), 644.

Collins, N. L., Cooper, M. L., Albino, A., & Allard, L. (2002). Psychosocial vulnerability from adolescence to adulthood: A prospective study of attachment style differences in relationship functioning and partner choice. *Journal of personality*, 70(6), 965-1008.

Corapçıoğlu, A., Yargıç, İ., Geyran, P., & Kocabaşoğlu, N. (2006). Olayların etkisi ölçeği. In *OEÖ) Türkçe versiyonunun geçerlilik ve güvenilirliği. Yeni Symposium* (Vol. 44, pp. 14-22).

Corvo, K., & Johnson, P. (2013). Sharpening Ockham's Razor: The role of psychopathology and neuropsychopathology in the perpetration of domestic violence. *Aggression and violent behavior*, 18(1), 175-182.

Crowell, J. A., & Treboux, D. (1995). A review of adult attachment measures: Implications for theory and research. *Social development*, 4(3), 294-327.

Çağatay, E.S. (2014). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki*

ilişkinin incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde bağlanma stilleri ile çocukluk istismarları ve suçluluk- utanç arasındaki ilişki. *Eurasian Journal of Educational Research*, 22, 89-99.

Drozdek, B., & Wilson, J. P. (Eds.). (2007). *Voices of trauma: Treating psychological trauma across cultures*. Springer Science & Business Media.

Dukes Holland, K., & Holahan, C. K. (2003). The relation of social support and coping to positive adaptation to breast cancer. *Psychology and health*, 18(1), 15-29.

Dutton, D. G., Saunders, K., Starzomski, A., & Bartholomew, K. (1994). Intimacy-anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate relationships. *Journal of applied social psychology*, 24(15), 1367-1386.

Ehlers, A., & Clark, D. M. (2000). A cognitive model of posttraumatic stress disorder. *Behaviour research and therapy*, 38(4), 319-345.

Ein-Dor, T., Mikulincer, M., Doron, G., & Shaver, P. R. (2010). The attachment paradox: How can so many of us (the insecure ones) have no adaptive advantages?. *Perspectives on Psychological Science*, 5(2), 123-141.

Eisenstat, B., & Bancroft, C. (1999). Mental health consequences of domestic violence. *The Journal of the American Medical Association, JAMA*, 1999, 29 (4), 42-48.

Elwood, L. S., & Williams, N. L. (2007). PTSD-related cognitions and romantic attachment style as moderators of psychological symptoms in victims of interpersonal trauma. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26(10), 1189.

- Erdoğan, S. (2007). Evlilik uyumu ile psikiyatrik rahatsızlıklar, bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi/Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara*.
- Etelson, E. (2007). Do real feminists attachment parent?. *Journal of Prenatal and Perinatal Psychology and Health, 21(4)*, 363.
- Feeney, B. C., & Collins, N. L. (2001). Predictors of caregiving in adult intimate relationships: An attachment theoretical perspective. *Journal of personality and social psychology, 80(6)*, 972.
- Feeney, J. A. (1994). Attachment style, communication patterns, and satisfaction across the life cycle of marriage. *Personal Relationships, 1(4)*, 333-348.
- Feeney, J. A. (1999). Adult attachment, emotional control, and marital satisfaction. *Personal Relationships, 6(2)*, 169-185.
- Feeney, J. A. (2008). Adult romantic attachment: Developments in the study of couple relationships.
- Feeney, J. A., Noller, P., & Callan, V. J. (1994). Attachment style, communication and satisfaction in the early years of marriage.
- Feeney, J. A., Noller, P., & Patty, J. (1993). Adolescents' interactions with the opposite sex: Influence of attachment style and gender. *Journal of adolescence, 16(2)*, 169-186.
- Feiring, C., & Furman, W. C. (2000). When love is just a four-letter word: Victimization and romantic relationships in adolescence. *Child Maltreat, 5*, 293-298.
- Felitti, V. J., Anda, R. F., Nordenberg, D., Williamson, D. F., Spitz, A. M., Edwards, V., ... & Marks, J. S. (1998). Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults: The Adverse Childhood Experiences (ACE) Study. *American journal of preventive medicine, 14(4)*, 245-258.

- Finzi, R., Cohen, O., Sapir, Y., & Weizman, A. (2000). Attachment styles in maltreated children: A comparative study. *Child psychiatry and human development*, 31(2), 113-128.
- Foa, E. B., & Kozak, M. J. (1986). Emotional processing of fear: exposure to corrective information. *Psychological bulletin*, 99(1), 20.
- Foa, E. B., & Rothbaum, B. O. (1989). Behavioural psychotherapy for post-traumatic stress disorder. *International Review of Psychiatry*, 1(3), 219-226.
- Foa, E. B., & Rothbaum, B. O. (2001). *Treating the trauma of rape: Cognitive behavioral therapy for PTSD*. Guilford Press
- Fraley, R. C., Waller, N. G., & Brennan, K. A. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of personality and social psychology*, 78(2), 350.
- Frans, Ö., Rimmö, P. A., Åberg, L., & Fredrikson, M. (2005). Trauma exposure and post-traumatic stress disorder in the general population. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 111(4), 291-290.
- Freedly, J. R., Kilpatrick, D. G., & Resnick, H. S. (1993). Natural disasters and mental health: Theory, assessment, and intervention. *Journal of Social Behavior and Personality*, 8(5), 49.
- Friedman, H. S., & Schustack, M. W. (2016). *Personality: Classic theories and modern research*. Pearson.
- Friedman, M. (2008). Everything you need to know about your baby. *Feminism and attachment parenting*. In J. Nathanson & LC Tuley (Eds.), *Mother knows best: Talking back to the "experts"*, 135-141.
- Friedman, M., Rholes, W. S., Simpson, J., Bond, M., Diaz-Loving, R. O. L. O. N. D. O., & Chan, C. (2010). Attachment avoidance and the cultural fit hypothesis: A cross-cultural investigation. *Personal Relationships*, 17(1), 107-126.

- Galea, S., Ahern, J., Resnick, H., Kilpatrick, D., Bucuvalas, M., Gold, J., & Vlahov, D. (2002). Psychological sequelae of the September 11 terrorist attacks in New York City. *New England Journal of Medicine*, 346(13), 982-987.
- Gallo, L. C., & Smith, T. W. (2001). Attachment style in marriage: Adjustment and responses to interaction. *Journal of Social and Personal Relationships*, 18(2), 263-289
- Gillespie, C. F., Bradley, B., Mercer, K., Smith, A. K., Conneely, K., Gapen, M., ... & Ressler, K. J. (2009). Trauma exposure and stress-related disorders in inner city primary care patients. *General hospital psychiatry*, 31(6), 505-514.
- Golding, J. M. (1999). Intimate partner violence as a risk factor for mental disorders: A meta-analysis. *Journal of family violence*, 14(2), 99-132.
- Gölge, Z. B. (2005). Cinsel Travma sonrası oluşan ruhsal sorunlar. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 42, 19-28.
- Güler, N., Tel, H., & Tuncay, F. Ö. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2), 51-56.
- Gündoğan, M. (2015). *Eşlerin bağlanma tarzları ile çift uyum düzeyi arasındaki ilişkinin araştırılması*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Eskişehir.
- Harris, N. (2007). Comparative, feminist, and qualitative: An uncommon perspective on cross-national social policy research. *International Journal of Qualitative Methods*, 6(1), 27-35.
- Harvey, M. R. (1996). An ecological view of psychological trauma and trauma recovery. *Journal of traumatic stress*, 9(1), 3-23.
- Hattendorf, J., Ottens, A. J., & Lomax, R. G. (1999). Type and severity of abuse and posttraumatic stress disorder symptoms reported by women who killed abusive partners. *Violence against women*, 5(3), 292-312.

- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.
- Hazan, C., & Shaver, P. R. (1994). Attachment as an organizational framework for research on close relationships. *Psychological inquiry*, 5(1), 1-22.
- Heise, L. L. (1998). Violence against women: an integrated, ecological framework. *Violence against women*, 4(3), 262-290.
- Helzer, J. E., Robins, L. N., & McEvoy, L. (1987). Post-traumatic stress disorder in the general population. *New England Journal of Medicine*, 317(26), 1630-1634.
- Henderson, A. J., Bartholomew, K., & Dutton, D. G. (1997). He loves me; he loves me not: Attachment and separation resolution of abused women. *Journal of family violence*, 12(2), 169-191.
- Henderson, A. J., Bartholomew, K., Trinke, S. J., & Kwong, M. J. (2005). When loving means hurting: An exploration of attachment and intimate abuse in a community sample. *Journal of Family Violence*, 20(4), 219-230.
- Heyman, R. E., & Slep, A. M. S. (2002). Do child abuse and interparental violence lead to adulthood family violence?. *Journal of Marriage and Family*, 64(4), 864-870.
- Horowitz, M., Wilner, N., & Alvarez, W. (1979). Impact of Event Scale: a measure of subjective stress. *Psychosomatic medicine*, 41(3), 209-218.
- Huang, M. C., Schwandt, M. L., Ramchandani, V. A., George, D. T., & Heilig, M. (2012). Impact of multiple types of childhood trauma exposure on risk of psychiatric comorbidity among alcoholic inpatients. *Alcoholism: clinical and experimental research*, 36(6), 1099-1107.
- İbiloğlu, A. O. (2012). Aile içi şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2).
- Ickovics, J. R., Meade, C. S., Kershaw, T. S., Milan, S., Lewis, J. B., & Ethier, K. A. (2006). Urban teens: Trauma, posttraumatic growth, and emotional distress among female adolescents. *Journal of consulting and clinical psychology*, 74(5), 841.

- Irmak, Ç. (2016). *Aile içi şiddet görüp kadın konukevinde kalan kadınlarla aile içi şiddet görüp evinde kalmaya devam eden kadınların psikolojik dayanıklılık bağlanma biçimleri başa çıkma tutumları ve psikopatoloji açısından karşılaştırılması*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul Erenköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul.
- İnan, E. (2015). *Travma, bağlanma, ruhsal dayanıklılık kavramları ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Janoff-Bulman, R. (2004). Posttraumatic growth: Three explanatory models. *Psychological Inquiry*, 15(1), 30-34.
- Jones, L., Hughes, M., & Unterstaller, U. (2001). Post-traumatic stress disorder (PTSD) in victims of domestic violence: A review of the research. *Trauma, Violence, & Abuse*, 2(2), 99-119.
- Kagitcibasi, C. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of cross-cultural psychology*, 36(4), 403-422.
- Kapoor, S. (2000). *Domestic Violence Against Women and Girls*. Innocenti Digest No. 6. Florence , Italy : UNICEF and Innocenti Research Centre.
- Karadeniz, C. (2016). *Çocukluk çağı istismarına uğramış bireylerin yakın ilişkideki (romantik) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Karanci, A. N., Aker, A. T., Isikli, S., Erkan, B. B., Gul, E., & Yavuz, H. (2009). Türkiye’de travmatik yaşam olayları ve ruhsal etkileri.
- Karanci, A. N., Işıklı, S., Aker, A. T., Gül, E. İ., Erkan, B. B., Özkol, H., & Güzel, H. Y. (2012). Personality, posttraumatic stress and trauma type: factors contributing to posttraumatic growth and its domains in a Turkish community sample. *European journal of psychotraumatology*, 3(1), 17303.

- Karpuz İlericiler, N. (2015). *Evlilik uyumunu açıklamada yakın ilişkilerde bağlanma, erken dönem uyum bozucu şemalar ve psikolojik travmanın rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Keçeli, M. (2015). *Şiddete maruz kalmış bireylerde travmatik stres, bağlanma stilleri ve somatizasyon arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Keskin G.S. (2013). *Travmatik bir yaşantı olarak boşanma: Aile içi şiddet, travmatik stres ve sosyal desteğin travma sonrası büyüme ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kesner, J. E., & McKenry, P. C. (1998). The role of childhood attachment factors in predicting male violence toward female intimates. *Journal of Family Violence*, 13(4), 417-432.
- Kessler, R. C. (2000). Posttraumatic stress disorder: the burden to the individual and to society. *The Journal of clinical psychiatry*.
- Kessler, R. C., Sonnega, A., Bromet, E., Hughes, M., & Nelson, C. B. (1995). Posttraumatic stress disorder in the National Comorbidity Survey. *Archives of general psychiatry*, 52(12), 1048-1060.
- Kılıç B. (1999). *Aile İçi Kadına Yönelik Şiddetin Belirlenmesi ve Hemşirenin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kılıç, E. (2017). *Bağlanma biçimlerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kirkpatrick, L. A., & Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of personality and social psychology*, 66(3), 502.

- Kirmayer, L. J., Lemelson, R., & Barad, M. (Eds.). (2007). *Understanding trauma: Integrating biological, clinical, and cultural perspectives*. Cambridge University Press
- Konrath, S. H., Chopik, W. J., Hsing, C. K., & O'Brien, E. (2014). Changes in adult attachment styles in American college students over time: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 18(4), 326-348.
- Konuralp, C.E. (2014). *Revictimization among survivors of childhood maltreatment: Abuse and neglect*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kösgeroğlu, N., Ünsal, A., Türe, A., Çulha, I., & Öz, Z. (2016). Eskisehir'de Yasayan Bir Grup Kadının Aile İçi Siddete Maruziyet Durumları ile Sosyo-Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki/Relationship Between Domestic Violence Exposure Status and Socio-Demographic Characteristics in a Group of Women Living in Eskisehir. *Eskisehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 83.
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *The lancet*, 360(9339), 1083-1088.
- Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). Coping and adaptation. *The handbook of behavioral medicine*, 282-325.
- Lindal, E., & Stefansson, J. G. (1993). The lifetime prevalence of anxiety disorders in Iceland as estimated by the US National Institute of Mental Health Diagnostic Interview Schedule. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 88(1), 29-34.
- Liss, M., & Erchull, M. J. (2012). Feminism and attachment parenting: Attitudes, stereotypes, and misperceptions. *Sex Roles*, 67(3-4), 131-142.
- Manchikanti Gómez, A. (2011). Testing the cycle of violence hypothesis: Child abuse and adolescent dating violence as predictors of intimate partner violence in young adulthood. *Youth & Society*, 43(1), 171-192.

- Mayou, R. A., Ehlers, A., & Bryant, B. (2002). Posttraumatic stress disorder after motor vehicle accidents: 3-year follow-up of a prospective longitudinal study. *Behaviour research and therapy*, 40(6), 665-675.
- McFarlane, A. C. (1988). The Longitudinal Course of Posttraumatic Morbidity: The Range of Outcomes and Their Predictors. *The Journal of nervous and mental disease*, 176(1), 30-39.
- McFarlane, A. C., & De Girolamo, G. (1996). The nature of traumatic stressors and the epidemiology of posttraumatic reactions.
- Messman-Moore, T. L., Long, P. J., & Siegfried, N. J. (2000). The revictimization of child sexual abuse survivors: An examination of the adjustment of college women with child sexual abuse, adult sexual assault, and adult physical abuse. *Child maltreatment*, 5(1), 18-27.
- Mikulincer, M., & Nachshon, O. (1991). Attachment styles and patterns of self-disclosure. *Journal of personality and social psychology*, 61(2), 321.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes. *Advances in experimental social psychology*, 35, 53-152.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2004). Security-based self-representations in adulthood. *Adult attachment: Theory, research, and clinical implications*, 159-195.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2009). An attachment and behavioral systems perspective on social support. *Journal of social and personal relationships*, 26(1), 7-19.
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2012). An attachment perspective on psychopathology. *World Psychiatry*, 11(1), 11-15.
- Morris, B. A., & Shakespeare-Finch, J. (2011). Rumination, post-traumatic growth, and distress: structural equation modelling with cancer survivors. *Psycho-Oncology*, 20(11), 1176-1183.

- Mulder, R., Fergusson, D., & Horwood, J. (2013). Post-traumatic stress disorder symptoms form a traumatic and non-traumatic stress response dimension. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 47(6), 569-577.
- Neugebauer, R. (2000). Research on intergenerational transmission of violence: The next generation. *Lancet*, 355, 1116-1117.
- Norris, F. H. (1992). Epidemiology of trauma: frequency and impact of different potentially traumatic events on different demographic groups. *Journal of consulting and clinical psychology*, 60(3), 409.
- Norris, F. H., Murphy, A. D., Baker, C. K., Perilla, J. L., Rodriguez, F. G., & Rodriguez, J. D. J. G. (2003). Epidemiology of trauma and posttraumatic stress disorder in Mexico. *Journal of abnormal psychology*, 112(4), 646.
- O'Connor, M., & Elklit, A. (2008). Attachment styles, traumatic events, and PTSD: A cross-sectional investigation of adult attachment and trauma. *Attachment & human development*, 10(1), 59-71.
- Olf, M., Langeland, W., & Gersons, B. P. (2005). The psychobiology of PTSD: coping with trauma. *Psychoneuroendocrinology*, 30(10), 974-982.
- Öyeçkin, D. G., Yetim, D., & Şahin, E. M. (2012). Kadına yönelik farklı eş şiddeti tiplerini etkileyen psikososyal faktörler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2), 1-7.
- Ozer, E. J., Best, S. R., Lipsey, T. L., & Weiss, D. S. (2003). Predictors of posttraumatic stress disorder and symptoms in adults: a meta-analysis. *Psychological bulletin*, 129, 52.
- Özkol, H. (2014). *The relations among childhood interpersonal trauma, dissociation, posttraumatic stress disorder, and disorders of extreme stress not otherwise specified*. Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Page, A. Z., & İnce, M. (2008). Aile içi şiddet konusunda bir derleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 81-94.

- Parks, S. E., Kim, K. H., Day, N. L., Garza, M. A., & Larkby, C. A. (2011). Lifetime self-reported victimization among low-income, urban women: The relationship between childhood maltreatment and adult violent victimization. *Journal of interpersonal violence, 26*(6), 1111-1128.
- Perry, S., Difede, J., Musngi, G., Frances, A. J., & Jacobsberg, L. (1992). Predictors of posttraumatic stress disorder after burn injury. *Am J Psychiatry, 149*(7), 931-935.
- Postmus, J. L., Sevenson, M., Berry, M., & Yoo, J. A. (2009). Women's experiences of violence and seeking help. *Violence against women, 15*(7), 852-868.
- Price, J. (2007). Cognitive schemas, defence mechanisms and post-traumatic stress symptomatology. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice, 80*, 343-353.
- Rakovec-Felser, Z. (2014). Domestic violence and abuse in intimate relationship from public health perspective. *Health psychology research, 2*(3).
- Rennison, C. M., & Welchans, S. (2000). Intimate partner violence. *violence against women, 1993*, 98.
- Rothbaum, F., Weisz, J., Pott, M., Miyake, K., & Morelli, G. (2000). Attachment and culture: Security in the United States and Japan. *American Psychologist, 55*(10), 1093.
- Rugancı, R.N. (2008). *The relationship among attachment style, affect regulation, psychological distress and mental construction of the relational world*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Salcioglu, E., Urhan, S., Pirinccioglu, T., & Aydin, S. (2017). Anticipatory fear and helplessness predict PTSD and depression in domestic violence survivors. *Psychological trauma: theory, research, practice, and policy, 9*(1), 117.

- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W., & Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277(5328), 918-924.
- Sandberg, D. A., Suess, E. A., & Heaton, J. L. (2010). Attachment anxiety as a mediator of the relationship between interpersonal trauma and posttraumatic symptomatology among college women. *Journal of Interpersonal Violence*, 25(1), 33-49
- Şar, V., Öztürk, P. E., & İkikardeş, E. (2012). Validity and reliability of the Turkish version of Childhood Trauma Questionnaire. *Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 32(4), 1054.
- Schmitt, D. P., Alcalay, L., Allensworth, M., Allik, J., Ault, L., Austers, I., ... & Braeckman, J. (2004). Patterns and universals of adult romantic attachment across 62 cultural regions: Are models of self and of other pancultural constructs?. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(4), 367-402.
- Schore, A. N. (2000). Attachment and the regulation of the right brain. *Attachment & human development*, 2(1), 23-47.
- Schuettler, D., & Boals, A. (2011). The path to posttraumatic growth versus posttraumatic stress disorder: Contributions of event centrality and coping. *Journal of Loss and Trauma*, 16(2), 180-194.
- Scott, S., & Babcock, J. C. (2010). Attachment as a moderator between intimate partner violence and PTSD symptoms. *Journal of Family Violence*, 25(1), 1.
- Selçuk, E., Günaydın, G., Sümer, N., & Uysal, A. (2005). Yetişkin bağlanma boyutları için yeni bir ölçüm: Yakın ilişkilerde yaşantılar envanteri-II'nin Türk örneğinde psikometrik açıdan değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 1-11.
- Serin, S. (2016). *Eş şiddetine maruz kalıp sığınma evinde kalan kadınlarda bağlanma, başa çıkma ve ruhsal travma arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.

- Shakespeare-Finch, J., & Armstrong, D. (2010). Trauma type and posttrauma outcomes: Differences between survivors of motor vehicle accidents, sexual assault, and bereavement. *Journal of Loss and Trauma, 15*(2), 69-82.
- Solomon, Z., Dekel, R., & Mikulincer, M. (2008). Complex trauma of war captivity: A prospective study of attachment and post-traumatic stress disorder. *Psychological Medicine, 38*(10), 1427-1434.
- Street, A. E., & Arias, I. (2001). Psychological abuse and posttraumatic stress disorder in battered women: Examining the roles of shame and guilt. *Violence and victims, 16*(1), 65.
- Stroud, D. D. (1999). Familial support as perceived by adult victims of childhood sexual abuse. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment, 11*(2), 159-175.
- Sullivan, T. P., & Holt, L. J. (2008). PTSD symptom clusters are differentially related to substance use among community women exposed to intimate partner violence. *Journal of traumatic stress, 21*(2), 173-180.
- Sumalla, E. C., Ochoa, C., & Blanco, I. (2009). Posttraumatic growth in cancer: reality or illusion?. *Clinical psychology review, 29*(1), 24-33.
- Sümer, N., & Kağıtçıbaşı, C. (2010). Culturally relevant parenting predictors of attachment security: Perspectives from Turkey. *Attachment: Expanding the cultural connections, 157-179*.
- Sümer, N. (2006). Yetiskin baglanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karsilastirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi, 21*(57),1.
- Sümer, N., & Cozzarelli, C. (2004). The impact of adult attachment on partner and self-attributions and relationship quality. *Personal relationships, 11*(3), 355-371.
- Sumer, N., Karanci, A. N., Berument, S. K., & Gunes, H. (2005). Personal resources, coping self-efficacy, and quake exposure as predictors of

psychological distress following the 1999 earthquake in Turkey. *Journal of traumatic stress*, 18(4), 331-342.

T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü(2009) Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, 2008.

Tarhan, C. (2011). *Şiddete maruz kalan kadınlarda travma sonrası stres belirtileri ve travma sonrası gelişimin yordanması*. Yüksek Lisans Tezi , Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). " Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence". *Psychological inquiry*, 15(1), 1-18.

Tedeschi, R. G., Park, C. L., & Calhoun, L. G. (Eds.). (1998). *Posttraumatic growth: Positive changes in the aftermath of crisis*. Routledge.

Tseris, E. J. (2013). Trauma theory without feminism? Evaluating contemporary understandings of traumatized women. *Affilia*, 28(2), 153-164.

Tuncay Senlet, E. (2012). *Domestic violence against women in relations to marital adjustment and psychological well-being, with the effects of attachment, marital coping, and social support*. Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Turan Akdağ, S. (2011). *Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Tıpta Uzmanlık Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Antalya.

Val, E. B., & Linley, P. A. (2006). Posttraumatic growth, positive changes, and negative changes in Madrid residents following the March 11, 2004, Madrid train bombings. *Journal of Loss and Trauma*, 11(5), 409-424.

Van der Kolk, B. A. (2007). *The Developmental Impact of Childhood Trauma*.

Van der Kolk, B. A., McFarlane, A. C., & Weisaeth, L. (1996). *Traumatic stress*. New York: Guilford

- Van Wijk, N. P. L., & De Bruijn, J. G. M. (2012). Risk factors for domestic violence in Curacao. *Journal of Interpersonal Violence, 27*(15), 3032-3053.
- Vishnevsky, T., Cann, A., Calhoun, L. G., Tedeschi, R. G., & Demakis, G. J. (2010). Gender differences in self-reported posttraumatic growth: A meta-analysis. *Psychology of women quarterly, 34*(1), 110-120.
- Waldinger, R. J., Schulz, M. S., Barsky, A. J., & Ahern, D. K. (2006). Mapping the road from childhood trauma to adult somatization: the role of attachment. *Psychosomatic medicine, 68*(1), 129-135.
- Waldman-Levi, A., Finzi-Dottan, R., & Weintraub, N. (2015). Attachment security and parental perception of competency among abused women in the shadow of PTSD and childhood exposure to domestic violence. *Journal of Child and Family Studies, 24*(1), 57-65.
- Walker, L. E. (1991). Post-traumatic stress disorder in women: Diagnosis and treatment of battered woman syndrome. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training, 28*(1), 21.
- Watts, C., & Zimmerman, C. (2002). Violence against women: global scope and magnitude. *The lancet, 359*(9313), 1232-1237.
- Wekerle, C., & Wolfe, D. A. (1998). The role of child maltreatment and attachment style in adolescent relationship violence. *Development and psychopathology, 10*(3), 571-586.
- World Health Organization. (2005). WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women: summary report of initial results on prevalence, health outcomes and women's responses.
- World Health Organization. Prevention of violence: a public health priority. Fortyninth Assembly May 20-25 1996 Geneva, Switzerland. *World Health Association*.
- Yadin, E., & Foa, E. B. (2007). Cognitive Behavioral Treatments for Posttraumatic Stress Disorder.

- Yıldırım, A. (1998). Sıradan şiddet: Kadına ve çocuğa yönelik şiddetin toplumsal kaynakları. İstanbul: Boyut Kitapları
- Yodanis, C. L. (2004). Gender inequality, violence against women, and fear: A cross-national test of the feminist theory of violence against women. *Journal of interpersonal violence*, 19(6), 655-675.
- Yumbul, C., Cavusoglu, S., & Geyimci, B. (2010). The effect of childhood trauma on adult attachment styles, infidelity tendency, romantic jealousy and self-esteem. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 1741-1745.
- Yücel, D. (2014). *Çocukluk çağı istismar yaşantılarının genç yetişkinlik dönemindeki bağlanma süreçleri, psikopatolojik semptomlar, ilişki yeterlilikleri ve aşk tutumları ile ilişkilerinin incelenmesi*. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, İstanbul.
- Zisook, S., Chentsova-Dutton, Y., & Shuchter, S. R. (1998). PTSD following bereavement. *Annals of clinical psychiatry*, 10(4), 157-163.

EKLER

Ek-1: Demografik Bilgi Formu

1. Yaşınız:
2. Eğitim durumunuzu son bitirdiğiniz okula göre işaretleyiniz

a) İlköğretim b)Lise c)Üniversite d)Yüksek Lisans e)Doktora

3. Size ait aylık gelir durumu

a) Geliri yok

b) Düşük

c) Orta

d) Ortaüstü

4. Çocukluk döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığınız mı? (*tekmeleme, yumruklama, kesici ve delici aletler ya da ateşli silahlarla yaralamak, işkence yapmak, sağlıksız koşullarda yaşamaya zorlamak, vb*)

a. Evet

b. Hayır

5. Çocukluk döneminde psikolojik şiddete maruz kaldığınız mı? (*aşağılama, korkutulma, baskı yapmak, sevgi ve ilgi ihtiyacının karşılanmaması,vb*)

a. Evet

b. Hayır

6. Çocukluk döneminde cinsel şiddete maruz kaldığınız mı? (*cinsel ilişkiye zorlanma, teşhircilik veya röntgencilğe maruz kalma,vb*)

a. Evet

b. Hayır

7. Çocukluk döneminde ekonomik şiddete maruz kaldığınız mı? (*zorla ve uygun olmayan işlerde çalıştırılmak, ekonomik ihtiyaçların karşılanmaması, vb*)

a. Evet

b. Hayır

8. Çocukluk döneminde sözel şiddete maruz kaldığınız mı? (*hakaret, tehdit, vb*)

a. Evet

b. Hayır

9. Geçmişte yakın partnerim tarafından şiddetin herhangi bir türüne maruz bırakıldım.

a. Evet

b. Hayır

Ek-2: Kadına Yönelik Eş/Partner Şiddeti Ölçeği

Aşağıda eşinizin/partnerinizin size yönelik uygulayabileceği davranış ve tutumlarla ilgili ifadeler yer almaktadır. Her bir seçeneğin karşısındaki cevaplardan size uygun olanı (X) şeklinde işaretleyiniz. Lütfen her seçeneğe uygun cevabı vermeye ve atlamamaya özen gösteriniz.

	Hiçbir zaman	Bazen	Her zaman
1. Tekme ve tokat atar.			
2. Yaptıklarımı över.			
3. Bana sözle hakaret eder.			

4. İşimi bırakmamı ister.			
5. Başka erkeklerle konuşmama izin verir.			
6. Boğazımı sıkarak boğmaya çalışır.			
7. Dışarı çıkmama izin verir.			
8. Benim kararlarımı da sorar.			
9. İş gezilerine, yemek ve eğlencelere gitmeme izin verir.			
10. Cinsel isteklerini yapmazsam bana kötü davranır.			
11. Cezalandırmak için elimi, kolumu, ağzımı bağlar.			
12. Bana sevgi gösterir.			
13. İsteklerini bağıracak belirtir.			
14. İşimde ilerlememi ister.			
15. İstemediğim halde cinsel ilişkiye zorlar.			
16. Aç susuz bırakır.			
17. Ailemi ve arkadaşlarımı aşağılar.			
18. Küfür eder.			
19. Kazandığım paranın hepsini alır.			
20. Başka kadınlarla ilgilenir.			
21. Üzerimde sigara söndürür.			
22. Bana güzel sözler söyler.			
23. Kötü bir anne olduğumu söyler.			
24. Gelirimizi içki, kumar gibi şeylere harcar.			
25. Cinsel bölgelerime zarar verir.			
26. Hamileyken döver.			
27. Ondan korkarım.			
28. Yaptığım iyi şeyleri över.			
29. Geliş gidiş saatlerimi kontrol eder.			
30. Benim cinsel isteklerimi de önemser			
31. Eline geçeni üzerime doğru fırlatır.			
32. Sevdiğim şeyleri yapmama izin vermez.			
33. Düşüncelerimi sormaz.			
34. İş yerime gelip olay çıkarır.			
35. İstemediğim şekilde cinsel ilişkide bulunmamı ister.			
36. Bir odaya kilitler.			
37. Yıl dönümü, doğum günü gibi özel günlerde yanımda olur.			
38. Bir şey yapmamı istediğinde rica eder.			
39. Giydiklerime karışır.			
40. Kadınlık görevimi yapmadığımı söyler.			
41. Sopa, kemer gibi araçlarla döver.			
42. Diğer insanlarla ilişkilerimi kontrol eder, kısıtlar.			

43. Kötü bir eş/partner olduğumu söyler.			
44. Kendime harcama yapmama izin verir.			
45. Cinsel ilişki sırasında vurur.			
46. Silahla korkutur, yaralar.			
47. Kendisine karşı duygularımı ifade etmeme izin verir.			
48. İşe yaramadığımı söyler.			
49. Özel ihtiyaçlarımı karşılamam için para verir.			
50. Cinsel ilişkiye isteksiz olduğumu söyleyerek alay eder.			

Ek-3: Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri-II

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Bu araştırmada sizin ilişkinizde yalnızca şu anda değil, genel olarak neler olduğuyula ya da neler yaşadığınızla ilgilenmekteyiz. Maddelerde sözü geçen "birlikte olduğum kişi" ifadesi ile romantik ilişkide bulunduğunuz kişi kastedilmektedir. Eğer halihazırda bir romantik ilişki içerisinde değilseniz, aşağıdaki maddeleri bir ilişki içinde olduğunuzu varsayarak cevaplandırınız. Her bir maddenin ilişkilerinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılarındaki 7 aralıklı ölçek üzerinde, ilgili rakam üzerine çarpı (X) koyarak gösteriniz.

1-----2-----3-----4-----5-----6-----7

Hiç Katılmıyorum

Kararsızım

Tamamen Katılıyorum

1. Birlikte olduğum kişinin sevgisini kaybetmekten korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
2. Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
3. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin artık benimle olmak istemeyeceği korkusuna kapılırım.	1	2	3	4	5	6	7
4. Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusundakendimi rahat hissederim	1	2	3	4	5	6	7
5. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin benigerçekten sevmediği kaygısına kapılırım	1	2	3	4	5	6	7
6. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanmak konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım	1	2	3	4	5	6	7
7. Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni benim onları önemsemediğim kadar önemsemeyeceklerinden endişe duyarım	1	2	3	4	5	6	7
8. Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olma konusunda çok rahatımdır.	1	2	3	4	5	6	7
9. Sıklıkla, birlikte olduğum kişinin bana duyduğu hislerin benim ona duyduğum hisler kadar güçlü olmasını isterim	1	2	3	4	5	6	7
10. Romantik ilişkide olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.	1	2	3	4	5	6	7
11. İlişkilerimi kafama çok takarım	1	2	3	4	5	6	7
12. Romantik ilişkide olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.	1	2	3	4	5	6	7
13. Benden uzakta olduğunda, birlikte olduğum kişinin başka birine ilgiduyabileceği korkusuna kapılırım	1	2	3	4	5	6	7
14. Romantik ilişkide olduğum kişi benimle çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım	1	2	3	4	5	6	7
15. Romantik ilişkide olduğum kişilere duygularımı gösterdiğimde, onların benim için aynı şeyleri hissetmeyeceğinden korkarım	1	2	3	4	5	6	7
16. Birlikte olduğum kişiyle kolayca yakınlaşabilirim.	1	2	3	4	5	6	7
17. Birlikte olduğum kişinin beni terk edeceğinden pek endişe duymam	1	2	3	4	5	6	7
18. Birlikte olduğum kişiyle yakınlaşmak bana zor gelmez.	1	2	3	4	5	6	7
19. Romantik ilişkide olduğum kişi kendimden şüphe etmeme neden olur.	1	2	3	4	5	6	7
20. Genellikle, birlikte olduğum kişiyle sorunlarımı ve kaygılarımı tartışırım	1	2	3	4	5	6	7
21. Terk edilmekten pek korkmam	1	2	3	4	5	6	7
22. Zor zamanlarımda, romantik ilişkide olduğum kişiden yardım istemek bana iyi gelir.	1	2	3	4	5	6	7
23. Birlikte olduğum kişinin, bana benim istediğim kadar yakınlaşmak istemediğini düşünürüm.	1	2	3	4	5	6	7
24. Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım	1	2	3	4	5	6	7
25. Romantik ilişkide olduğum kişiler bazen bana olan duygularını sebepsiz yere değiştirirler.	1	2	3	4	5	6	7
26. Başımdan geçenleri birlikte olduğum kişiyle konuşurum.	1	2	3	4	5	6	7
27. Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutur	1	2	3	4	5	6	7

uzaklaştırır							
28. Birlikte olduğum kişiler benimle çok yakınlaştığında gergin hissedirim	1	2	3	4	5	6	7
29. Romantik ilişkide olduğum bir kişi beni yakından tanıdıkça, “gerçek ben”den hoşlanmayacağından korkarım.	1	2	3	4	5	6	7
30. Romantik ilişkide olduğum kişilere güvenip inanma konusunda rahatımdır	1	2	3	4	5	6	7
31. Birlikte olduğum kişiden ihtiyaç duyduğum şefkat ve desteği görememek beni öfkelenendirir.	1	2	3	4	5	6	7
32. Romantik ilişkide olduğum kişiye güvenip inanmak benim için kolaydır	1	2	3	4	5	6	7
33. Başka insanlara denk olamamaktan endişe duyarım	1	2	3	4	5	6	7
34. Birlikte olduğum kişiye şefkat göstermek benim için kolaydır	1	2	3	4	5	6	7
35. Birlikte olduğum kişi beni sadece kızgın olduğumda önemser	1	2	3	4	5	6	7
36. Birlikte olduğum kişi beni ve ihtiyaçlarımı gerçekten anlar	1	2	3	4	5	6	7

Ek-4: Olayların Etkisi Ölçeği

Aşağıda bireylerin stres verici yaşam olaylarından sonra yaşadıkları zorlukların listesi verilmiştir. Lütfen her bir maddeyi okuyup son “7 gün” içinde listedeki durumların size ne kadar stres verdiğini ve bunlar nedeniyle ne kadar zorluk yaşadığınızı derecelendirin.

	Hiçbir zaman 0	Çok az 1	Bazen 2	Çoğu zaman 3	Her zaman 4
1. Benzeyen her şey olayla ilgili duygularımı aklıma getiriyor ve hatırlatıyor.					

2. Uykumu sürdürmekte, kesintisiz ve derin bir uyku uyumakta zorlanıyorum, uykum bölünüyor.					
3. Olayla ilgisiz ve farklı şeyler dahi bana olayı hatırlatıyor, aklıma getiriyor vedüşündürüyor					
4. Kendimi huzursuz ve öfkeli hissediyorum.					
5. Olayı düşündüğümde, olayı hatırlatan şeylerle karşılaştığımda keyfiminkaçmasına, canımın sıkılmasına izin vermiyorum.					
6. İstemediğim halde olay aklıma geliyor ve onu düşünmek zorunda kalıyorum					
7. Sanki olayı yaşamamışım, olmamış ve gerçek değilmiş gibi hissediyorum.					
8. Olayı hatırlatan durum, yer ve koşullardan uzak duruyorum, kaçınıyorum					
9. Olayla ilgili görüntüler fotoğraf gibi, film gibi gözümün önünde canlanıyor					
10. Ani ses, görüntü ve hareketlerden çabuk irkiliyorum ve abartılı tepkilerveriyorum					
11. Olayı düşünmemeye çalışıyorum					
12. Olayla ilgili birçok duyguyu hala taşıdığımı farkettim fakat bunların üzerindedurmuyorum ve çözmeye çalışmıyorum					
13. Sanki bütün duygularımı kaybetmiş gibi hissediyorum. Kendimi hissizleşmiş vedonuklaşmış gibi algılıyorum					
14. Zaman zaman olay sırasındaki duygularımı yeniden hatırlıyorum ve sanki o anıyeniden yaşıyormuş gibi tepkiler gösteriyorum					
15. Uykuya dalmakta zorluk çekiyorum					
16. Olayla ilgili yaşadığım duyguları o kadar canlı hatırlıyorum ki sanki dalga dalgäuzerime geliyorlar					
17. Olayı hafızamdan silmeye ve unutmaya çalışıyorum					
18. Dikkatimi toplamada ve yoğunlaşmada zorluk çekiyorum.					
19. Olayı hatırlatan şeylerle karşılaştığımda, terleme, kızarma, titreme, çarpıntı, nefesalma güçlüğü, göğüste baskı hissi gibi bedensel belirtiler yaşıyorum.					
20. Olayla ilgili rüyalar görüyorum.					
21. Kendimi tetikte ve diken üstünde hissediyorum, güvenliğimle ilgili endişelerduyuyorum.					
22. Olay hakkında konuşmamaya çalışıyorum					

Ek-5: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

Bu sorular çocukluğunuzda ve ilk gençliğinizde (20 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan kutuyu işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarınız gizli tutulacaktır.

Çocukluğumda ya da ilk gençliğimde:

	Hiçbir zaman	Nadiren	Kimi zaman	Sık olarak	Çok sık
1. Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.					
2. Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.					
3. Ailedekiler bana “salak”, “beceriksiz” ya da “tipsiz” gibi sıfatlarla seslenirlerdi.					
4. Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.					
5. Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.					
6. Yırtık, sökükle ya da kirli giysiler içerisinde dolaşmak zorunda kalırdım.					
7. Sevildiğimi hissediyordum.					

8. Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.					
9. Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya da hastaneye gitmem gerekmişti.					
10. Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.					
11. Ailedekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.					
12. Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.					
13. Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.					
14. Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.					
15. Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılma vb.) inanıyorum.					
16. Çocukluğum mükemmeldi.					
17. Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.					
18. Ailemde birisi benden nefret ederdi.					
19. Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.					
20. Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.					
21. Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.					
22. Benim ailem dünyanın en iyisiydi.					
23. Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.					
24. Birisi bana cinsel tacizde bulundu.					
25. Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.					
26. İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecekti birisi vardı.					
27. Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					

28. Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.					
---	--	--	--	--	--

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Elif Özsoy

Adresi: Caferağa Mahallesi, Kadıköy/İstanbul

İletişim: +90 533 253155 / ozsoyelif_@hotmail.com

Doğum Yeri ve Yılı: Adana, 12.08.1990

Yabancı Dili: İngilizce

Lise: Halil Çiftçi Anadolu Lisesi (2008)

Üniversite: İstanbul Üniversitesi / Edebiyat Fakültesi/ Psikoloji Bölümü (2012)

Yüksek Lisans: İstanbul Üniversitesi/ Adli Tıp Enstitüsü/ Sosyal Bilimler Anabilim Dalı (2018)

Çalışma Yaşamı:

Koşuyolu Rehabilitasyon Merkezi – Psikolog (08.2012/12.2012)

T.C. Adalet Bakanlığı- Silivri CİK- Psikolog (12.2012/10.20.2015)

Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği – Psikolog (10.2015/ ...)